

Odabir i korištenje medijskih sadržaja u nastavi - perspektive nastavnika

Sreček, Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:751555>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Helena Sreček

**Odabir i korištenje medijskih sadržaja u nastavi
- perspektive nastavnika**

Diplomski rad

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

**Odabir i korištenje medijskih sadržaja u nastavi
– perspektive nastavnika**

Diplomski rad

Student/ica:

Helena Sreček

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Jasmina Vrkić Dimić

Zadar, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Helena Sreček**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Odabir i korištenje medijskih sadržaja u nastavi – perspektive nastavnika** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 30. rujna 2022.

Hvala mojoj obitelji na bezuvjetnoj podršci, hvala prijateljima što su mi razdoblje studiranja učinili ljepšim, te svima onima koji su na bilo koji način bili dio mojih studentskih dana!
Hvala izv. prof. dr. sc. Jasmini Vrkić Dimić na vođenju kroz pisanje ovog rada!

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Mediji u obrazovanju	4
2.1. <i>Mediji i njihov utjecaj na mlade</i>	4
2.2. <i>Važnost medija i medijskih trendova u obrazovanju</i>	10
2.2.1. <i>Mediji i multimedijaska nastava</i>	10
2.2.2. <i>Načini korištenja medija i medijskih sadržaja u nastavi</i>	11
2.3. <i>Digitalne kompetencije nastavnika</i>	15
2.4. <i>Prikaz prethodno provedenih istraživanja</i>	18
3. Metodologija istraživanja	23
3.1. <i>Predmet istraživanja</i>	23
3.2. <i>Cilj istraživanja</i>	23
3.3. <i>Zadaci istraživanja</i>	24
3.4. <i>Metoda i instrument istraživanja</i>	24
3.5. <i>Ispitanici</i>	25
3.6. <i>Vrijeme i mjesto istraživanja</i>	29
4. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja	30
4.1. <i>Samoprocjena kompetentnosti za korištenje medija i medijskih sadržaja u obrazovnom procesu</i>	30
4.2. <i>Mediji i medijski sadržaji kao dio organizacije i provedbe nastavnog procesa</i> 37	
4.3. <i>Učestalost korištenja medija u nastavnom procesu</i>	43
4.4. <i>Kriteriji odabira medijskih sadržaja za korištenje u nastavnom procesu</i>	50
4.5. <i>Doprinos medijskog sadržaja kvaliteti nastave i postignućima učenika</i>	55
5. Zaključak	62
6. Literatura	64
7. Popis grafova i tablica	71

8.	Prilozi	73
9.	Sažetak	80
10.	Summary	81

1. Uvod

Dvadeset i prvo stoljeće obilježio je iskorak od tradicionalni metoda poučavanja prema novim i drugačijim pristupima odgojno-obrazovnom procesu. Lako je primjetno kako su digitalni mediji postali sastavni dio svakodnevnice pojedinca i društva uz uspješnu integraciju u gotovo svaki aspekt društvenog života. Od svakodnevnog slobodnog vremena provedenog ispred malih i velikih ekrana, profesionalnog korištenja digitalne tehnologije i njenih sadržaja u svrhu privređivanja i poslovanja do samog obrazovanja te implementacije medija u odgojno-obrazovni sustav gdje su se mediji pokazali posebno korisnima u kontekstu pandemije COVID-19 kada su fizičke učionice zamijenile virtualne.

Za djecu i mlade može se reći da su najveći konzumenti i korisnici digitalnih medija i svih popratnih sadržaja koje oni nude. Razvijaju se i odrastaju usporedno s medijima što ih čini najpodložnijima njihovom utjecaju, ali isto tako zbog aspekta usporednog razvoja, mlađe generacije djece i mladih često su svrstane u generacijsku skupinu Z, koju autor Marc Prensky (2001: 1) naziva „digitalnim urođenicima“ (*Digital natives*). Njih karakterizira visok stupanj snalaženja i velika učestalost korištenja digitalnih medija i njihovih sadržaja, dok im je urođeni jezik korištenje računala, igranje video igara i Internet (Prensky, 2001, Šmakić, 2016). Osim spomenutog, digitalni urođenici naviknuti su na brzo dolaženje do i usvajanje informacija, paralelno obavljanje više zadataka, a najbolje funkcioniraju kada su umreženi jedni s drugima (Prensky, 2001). Kao opreku njima, Prensky stavlja „digitalne pridošlice“ (*Digital immigrants*) odnosno pojedince koji se nisu rodili kao dio digitalnog svijeta već su iste sadržaje kasnije usvojili i nastojali aktivno koristiti u svakodnevnom životu (Prensky, 2001: 2). Djeca i mladi svaki slobodni trenutak provode uz neki od digitalnih medija zbog čega im, kada su u pitanju škola i obrazovanje, klasični *ex cathedra* oblici predavanja koji su svojstveni praksama poučavanja digitalnih pridošlica, vrlo brzo dosade, a učenici gube koncentraciju i motivaciju za učenjem. Prensky (2001) razliku između digitalnih urođenika i pridošlica opisuje kroz primjer jezika kojim se koriste jedni i drugi. Za prve je već spomenuto kako se koriste digitalnim jezikom koji je za digitalne imigrante strani, no unatoč nastojanjima usvajanja i usavršavanja spomenutog jezika, digitalni pridošlice posjeduju svojevrzni *naglasak* koji kasnije predstavlja prepreku u komunikaciji između ove dvije skupine pojedinaca. Upravo zbog spomenutog naglaska nastavnici se često susreću s poteškoćama pri poučavanju jer poučavaju generacije koje govore jezikom koji je njima još uvijek u većoj mjeri stran (Prensky, 2001). To dovodi do neprikladnog odgojno-obrazovnog sustava koji nije kreiran za današnje učenike i njihovu

percepciju obrazovanja kao takvog već u većoj mjeri naginje generacijama koje su im prethodile. Osim toga, sve veći broj učenika pripadnika generacije digitalnih urođenika rezultirao je potrebom za postepenom integracijom medija i medijskih sadržaja u odgojno-obrazovni sustav.

Zbog svoje mogućnosti velike rasprostranjenosti i primjene digitalni mediji pronašli su tako svoje mjesto i u odgojno-obrazovnom procesu te svakim danom postaju sve učestalije sredstvo za prenošenje odgojno-obrazovnih vrednota i znanja. Od korištenja grafoskopa i projektoru kao zamjene za klasičnu zelenu ploču i ručno pisanje plana ploče kredom, preko tzv. pametnih ploča koje su zamijenile svo troje prethodno spomenuto do online platforma koje zamjenjuju fizičke učionice i prostore učenja prenose u vlastite domove učenika i nastavnika. Online platforme posebno su na svojoj popularnosti dobile kroz 2020. godinu kada je svijet zahvatila pandemija virusa COVID-19 zbog kojeg je sve na trenutak stalo te se premjestilo iz javne sfere u privatnu, a na kraju i digitalnu sferu društvenog života. Zbog spomenute pandemije i njenog rapidnog širenja, škole su bile primorane svoje učionice preseliti u virtualni svijet dok su digitalne platforme poput *MS Teamsa*, *Google Classrooma (Google Učionice)*, *Loomena*, *Yammera* i sl. predstavljale alate kojima je to premještanje bilo najjednostavnije i najbrže. Osim toga, sama priprema i organizacija nastavnog procesa daje prostora i mogućnost nastavnicima da nastavno gradivo dodatno potkrijepe zanimljivijim sadržajima i informacijama upravo kroz integraciju različitih medija i medijskih sadržaja. Korištenje medija i medijskih sadržaja u obrazovnom sustavu potencijalno može rezultirati stvaranjem novih dinamičnih pristupa poučavanju koji su i u još većoj mjeri usmjereni na učenike i njihove potrebe, ali isto tako bliži i zanimljiviji učenicima (Lampropoulos i sur., 2021). Upravo korištenje spomenutih alata, online platformi i drugih digitalnih medija i sadržaja iziskuje dodatna znanja i vještine od strane nastavnika kako bi implementacija potonje navedenih novih sadržaja bila što uspješnija te na kraju doprinijela boljem savladavanju novih gradiva i usvajanju znanja. Važnu ulogu kod primjene medija u odgojno-obrazovni sustav svakako imaju informacijsko-komunikacijske tehnologije te digitalne kompetencije koje nastavnicima omogućuju kvalitetno korištenje različitih, novih digitalnih medijskih sadržaja te odmak od klasične frontalne nastave (Nadrljanski, Nadrljanski, Bilić, 2007).

Sve prethodno rečeno kratki je uvod u temu ovog diplomskog rada koji se bavi iskustvima nastavnika o kriterijima odabira i korištenja medijskih sadržaja u obrazovnom procesu. Rad se sastoji od dva dijela, teorijskog i empirijskog, odnosno istraživačkog dijela. U prvom će se dijelu kroz nekoliko poglavlja prikazati teorijsku podlogu istraživane teme. U

teorijskom dijelu bit će opisani mediji i njihov utjecaj na mlade, važnost medija i medijskih trendova za odgojno-obrazovni proces, kompetencije koje moraju biti dobro razvijene kod nastavnika kako bi implementacija medija i medijskih sadržaja u nastavni proces bila što efikasnija. Na kraju teorijskog dijela dat će se prikaz prethodno provedenih istraživanja koja su obuhvaćala teme relevantne za ovo istraživanje. Potom slijedi dio rada koji se sastoji od metodologije empirijskog dijela istraživanja te analize i interpretacije dobivenih nalaza. Kraj rada namijenjen je zaključku u kojem će biti sažeti svi dobiveni nalazi i dani prijedlozi za moguća poboljšanja u budućim istraživanjima ove ili sličnih tema.

2. Mediji u obrazovanju

U ovom dijelu diplomskog rada nastojat će se razjasniti najvažniji aspekti teme koju rad obuhvaća te prikazati rezultate relevantnih istraživanja koja su se bavila sličnim temama.

2.1. Mediji i njihov utjecaj na mlade

Već je u uvodu naglašeno kako je 21. stoljeće obilježeno masovnim medijima i njihovom integracijom u gotovo svaki aspekt društvenog života i djelovanja, a usporedno s promjenama koje obuhvaćaju društvo mijenjaju se i mediji koji se mogu definirati kao sredstva za prenošenje informacija i komunikaciju između pošiljatelja poruke i njena primatelja (Jurčić, 2017, Đuran, Koprivnjak, Maček, 2019). Kao sredstva komunikacije mediji se razvijaju već dugi niz godina te se prilagođavaju tokovima društva, od masovnih medija koji su prevladavali krajem 20. stoljeća (novine, radio i televizija) do novih digitalnih medija koji služe za masovnu komunikaciju i umrežavanje (Internet, društvene mreže) a obilježili su 21. stoljeće (Zgrabljic Rotar, 2016). Novi ili suvremeni mediji dio su čovjekova svakodnevnog načina funkcioniranja te ga oblikuju u gotovo svima aspektima života, od načina komunikacije, socijalizacije, dolaženja do informacija, kreativnosti, provođenja slobodnog vremena do obavljanja različitih obveza i poslova (Mandarić, 2012). Upravo su iz spomenutog vidljive neke od najvažnijih funkcija koje prema nekim autorima imaju masovni mediji: opskrba korisnika informacijama, kontrola i kritika informacija, zabava, socijalizacija i povezivanje, integracija te obrazovanje (Jurčić, 2017). Kasnije u ovom radu poseban će se naglasak staviti na posljednju navedenu funkciju medija, onu obrazovnu, te će se istražiti koji mediji su najprigodniji za korištenje u odgojno-obrazovnim procesu te pomoću kojih kriterija nastavnici odabiru medijske sadržaje koje uključuju u gradivo predmeta kojeg poučavaju.

Osim velike dostupnosti i sveprisutnosti, posebna karakteristika novih medija svakako je stalna povezanost korisnika s informacijama i digitalnim sadržajem kojeg često korisnik sam i kreira (Zgrabljic Rotar, 2016). Osim toga, novi mediji omogućuju istovremeno konzumiranje različitih oblika sadržaja, ali isto tako konzumaciju istih sadržaja više puta – gledanje repriza popularnih filmova ili serija, ponavljanje glazbenih spotova i sl. čime zadovoljavaju funkciju zabave zbog koje se najčešće i koriste (Labaš, Marinčić, 2018).

Kada je u pitanju obrazovna funkcija medija i medijskih sadržaja, autorice Đuran, Koprivnjak i Maček (2019) ulogu medija opisuju kao ambivalentnu. Naime, iste autorice navode kako je medijski sadržaj s jedne strane obrazovno-informativnog karaktera, ali da isto tako, kada su u pitanju djeca i mladi, taj isti sadržaj u nekim situacijama može poprimiti manipulativni oblik što često kod djece i mladih uzrokuje stvaranje iskrivljenih stavova i

mišljenja (Đuran, Koprivnjak, Maček, 2019). Kako su svakodnevno okružena medijima, djeca sve ranije počinju pokazivati interes prema različitim medijskim sadržajima. U njima, isto kao i odrasli, traže zadovoljenje specifičnih potreba, najčešće zabave i formiranja socijalnih veza i odnosa (Bedeniković Lež, Šušnjara Raić, 2021). Djeca, još uvijek u procesu formiranja i razvoja često budu pod stalnim utjecajem medija i medijskih sadržaja koji kroz svakodnevnu konzumaciju oblikuju njihovu ličnost, stavove i ponašanje (Knezović, Maksimović, 2016). Od bezazlenog gledanja televizijskog sadržaja do korištenja društvenih mreža, mladi su gotovo svaki trenutak svog života pod utjecajem poruka koje namjerno ili nenamjerno šalju mediji. Sve navedeno dovodi do medija i medijskih sadržaja kao sastavnih dijelova procesa socijalizacije¹ djece dok velika izloženost potonjima utječe na razvoj stavova i ponašanja koji će se kasnije reflektirati kroz njihovo ponašanje (Knezović, Maksimović, 2016, Bedeniković Lež, Šušnjara Raić, 2021).

Važnu ulogu u oblikovanju djece i mladih ima medijska manipulacija koja predstavlja najčešći oblik upravljanja informacijama koje su upućene određenoj dobnoj skupini (Knezović, Maksimović, 2016). Sam pojam manipulacija ima brojne definicije koje su najčešće negativne konotacije poput: iskrivljavanje stvarnosti i podmetanje krive slike o zbiljnim događajima, podmetanje lažnih informacija te na kraju upravljanje ljudskim ponašanjem (Knezović, Maksimović, 2016: 649). Manipulacija kao takva sputava slobodu razmišljanja i djelovanja. Djeca i mladi najpodložniji su i najranjivija društvena skupina koja je zbog svoje nepotpune razvijenosti kritičkog mišljenja i nemogućnosti analize i interpretacije poruka najizloženiya manipulaciji medijskih sadržaja masovnih medija (Knezović, Maksimović, 2016). Mediji tako mladima nameću različite trendove (od prehrambenih, odjevnih do različitih nerealnih životnih stilova), pružaju im spektar različitih informacija koje mladi često nisu u stanju u potpunosti procesuirati i shvatiti što često dovodi do krivog shvaćanja poruke i preuzimanja pogrešnih obrazaca ponašanja i razmišljanja (Knezović, Maksimović, 2016).

Svakako je važno spomenuti kako utjecaj i količina utjecaja medijskih sadržaja ovisi o brojnim unutarnjim i vanjskim čimbenicima djeteta. Od dobi, spola, ličnosti, okoline u kojoj dijete prolazi kroz procese socijalizacije do samih sadržaja i obilježja medija. Naglasak se stavlja i na psihofizički i kognitivni razvoj djeteta te njegovu sposobnost razlikovanja i

¹ Socijalizacija predstavlja proces kojim novi članovi društva usvajaju obrasce i norme ponašanja društva čiji su članovi, a zasniva se na međusobnoj interakciji pojedinaca koji utječu jedni na druge (Giddens, 2007). Mogu se razlikovati dvije socijalizacije: primarna i sekundarna socijalizacija. Za primarnu socijalizaciju je potrebno spomenuti kako ona dolazi iz okoline koja je s djetetom od njegove najranije dobi, odnosno najčešće su to obitelji i vršnjaci, dok sekundarnu čine škola i mediji (Giddens, 2007).

razumijevanja konzumiranih sadržaja. Upravo zbog neusvojenih i u potpunosti nerazvijenih kognitivnih znanja i sposobnosti djeca su najosjetljiviji dio društvene populacije kada su u pitanju medijski sadržaji i njihove iskrivljene poruke. Osim toga, djeca različite dobi na drugačiji način percipiraju stvarni svijet koji ih okružuje i sadržaj koji im se nudi te različito tumače poruke i ponašanja koja se prenose medijima (Ilišin, 2003, Bedeniković Lež, Šušnjara Raić, 2021). Mladi iz medija često preuzimaju iskrivljenu sliku o načinima ponašanja koja su društveno (ne)prihvatljiva. Informacije putem različitih medija do mladih dolaze neprovjerene i često lažne zbog čega se kod djece i mladih stvara lažna i kriva slika stvarnosti (Knezović, Maksimović, 2016). Autori Miliša² i Ćurko navode kako mediji nude informacije s namjerom da se mlade transformira iz misaonih bića u konzumerističku masu, a kako često izostaje aspekt kritičkog mišljenja pri konzumaciji medija, spomenuta transformacija je sve češća ((Miliša, Ćurko, 2010).

Upravo manipuliranje djecom i mladima urušava kritičnost, kreativnost i privatnost te stvara pojedince koji su okrenuti trenutnim ugodama. Prečesta konzumacija medija i medijskih sadržaja bez kritičkog promišljanja često dovodi do izokretanja vrijednosti koje se nastoje usaditi u djecu i mlade (Miliša, Ćurko, 2010). Nedostatak kritičnosti kod mladih konzumenata medija i medijskih sadržaja rezultiraju potrebnom za učenjem o kritičkom mišljenju. Miliša i Ćurko (2010) ističu kako u Republici Hrvatskoj postoji poražavajuće mali broj programa organiziranog učenja za kritičko mišljenje, odnosno da ga gotovo i nema u školama koje bi odmah nakon obitelji i prve socijalizacije trebale učiti djecu kako kritički razmišljati. Pojedinaac koji je sposoban kritički promišljati, uspješnije će razlikovati istinu od laži, a samim time manje će biti podložan manipulacijskim sadržajima koji ga svakodnevno okružuju (Miliša, Ćurko, 2010). Kako takav pojedinac ne bi predstavljao samo *idealni tip* prisutan samo u literaturi, potrebno je kroz školu i nastavu učenicima svakodnevno približavati važnost kritičkog mišljenja. Jedan od takvih primjera je kroz suvremene oblike pismenosti o kojima piše Vrkić Dimić (2014). Naime, autorica navodi kako su novi oblici pismenosti važni u pridonosenju razvoja kritičkog razmišljanja kod djece i mladih te poseban naglasak stavlja na informacijsku pismenost koja uključuje teme vezane uz različite vještine pristupa informacijama, njihovu interpretaciju, sigurnu i učinkovitu upotrebu te konstrukciju i komunikaciju novog znanja (Vrkić Dimić, 2014). Djeci i mladima je svakodnevno dostupan velik broj informacija, a kako bi te informacije uistinu postale izvor znanja ključno je da se njima pristupa s kritičkog stajališta

² Zlatko Miliša spada među prve domaće teoretičare koji su pisali o manipulaciji medija na mlade i društvo te medijima u odgojno-obrazovnom sustavu.

koji omogućuje pravilno analiziranje, razvrstavanje i korištenje informacija (Vrkić Dimić, 2014). Osim informacijske pismenosti važno je još spomenuti digitalnu ili internetsku te medijsku pismenost. Prva, slično kao i prethodno spomenuta, podrazumijeva pravilno korištenje sadržaja dostupnog putem interneta s dozom kritičnosti i promišljanja. Isto tako, vještine objedinjene sintagmom digitalne pismenosti podrazumijevaju sposobnost kritičkog prosuđivanja o pretraživanim izvorima i dostupnim informacijama, upravljanje multimedijalnom građom, kreiranje i razmjenu informacija te komuniciranje putem mreže (Vrkić Dimić, 2014). Medijska se pismenost može definirati kao sposobnost kritičkog promišljanja i korištenja informacija dobivenih kroz masovne medije. Mladi danas često samostalno, bez intervencije odraslih, razvijaju vještine medijske pismenosti te su u većoj mjeri upućeni u IKT i sve pogodnosti koje iste pružaju. Ne treba ih štiti od medija i njihovog utjecaja već je potrebno mlade u što većoj mjeri angažirati u kritičke rasprave kako bi aktualizirali vlastito razumijevanje informacija koje svakodnevno na njih utječu (Vrkić Dimić, 2014).

Različiti su oblici sadržaja koji vrše utjecaj na djecu i mlade, od svakodnevnih reklama, *reality* emisija do interneta i društvenih mreža. Miliša, Tolić i Grbić (2010) smatraju kako industrija masovnih medija često mijenja osnovnu ulogu i smisao medija kako bi kreirala publiku koja nije u mogućnosti razlikovati autentični od neautentičnog sadržaja, odnosno potrošače podložne manipulaciji i promijeni stavova. Poseban se naglasak stavlja na reklamne sadržaje koji su svakodnevno prisutni u životu mladih. Reklame kroz sadržaje koji samo prividno pridaju simboličku i ljudsku vrijednost mladima, prevode činjenice iz svijeta materijalnih stvari u onaj oblik koji je mladima lako razumljiv te predstavlja posebno značenje za njih (Miliša, Tolić, Grbić, 2010). Slikovni reklamni sadržaji u najvećoj mjeri negativno utječu na djecu. Naime, reklame reklamirajući proizvode namijenjene za mlade najčešće koriste modele i glumce dotjerane do savršenosti čime šalju poruku djeci i mladima o iskrivljenom savršenom i poželjnom tijelu. Mnogi su primjeri velikih poznatih marki koje se koriste idejom seksualnosti i savršenog, vitkog izgleda kako bi najbolje promovirale vlastite proizvode. To često rezultira poremećajima u prehrani, posebno kod djevojaka koje nastoje postići idealni izgled prikazan u reklamama (Miliša, Tolić, Grbić, 2010, Knezović, Maksimović, 2016). Sličan učinak ima i sadržaj koji proizlazi iz *reality show* programa. Kroz ovakav sadržaj mediji najčešće promoviraju besposlicu i hedonizam kao prevladavajući stil života, često glorificiraju zlostavljanje, nasilje i neprimjereno ponašanje što predstavlja najštetniji medijski sadržaj za mlade. Djeca i mladi izloženi ovakvom sadržaju često prihvaćaju nemoralna ponašanja kao

nešto normalno te učeći po modelu i sami utjelovljuju takvo ponašanje (Knezović, Maksimović, 2016, Bedeniković Lež, Šušnjara Raić, 2021).

Naposljetku, najveći među svim medijima i svakako najrasprostranjeniji je Internet čija je velika dostupnost doprinijela širokoj upotrebi novih medija posebno pametnih telefona i društvenih mreža (Bedeniković Lež, Šušnjara Raić, 2021). Sve je veći broj djece i mladih koji koriste pametni telefon svakodnevno po nekoliko sati. Korištenje interneta djeci omogućuje različite online aktivnosti, od pretraživanja korisnih informacija za učenje, do pregledavanja štetnih i neprimjerenih sadržaja, stupanja u kontakt s nepoznatim osobama te online zlostavljanja (Labaš, Marinčić, 2018, Bedeniković Lež, Šušnjara Raić, 2021). Nezamislivo je spomenuti Internet, a pritom ne dotaknuti i društvene mreže koje se često smatraju sinonimom interneta. Facebook, Instagram, Twitter, YouTube, a u posljednjih nekoliko godina i TikTok predstavljaju središnje platforme zabave i socijalizacije mlađe i starije društvene populacije (Kušić, 2010). Potonje društvene mreže omogućuju komunikaciju i povezivanje bez fizičkog kontakta najčešće putem različitih *chatova*, komentara i sl., a načini komuniciranja su najčešće stilizirani i pojednostavljeni (zamjenjivanje cijelih riječi s kraticama) (Kušić, 2010, Šmakić, 2016). Takvu komunikaciju mladi najčešće s društvenih mreža prenose u stvarni svijet i svakodnevno komuniciranje što rezultira korištenjem novih krilatica i kratica za često korištene riječi. Isto tako, zbog pretjeranog korištenja medija i komuniciranja isključivo putem društvenih mreža, navodi autor Kušić (2010), mladi zanemaruju gramatička i pravopisna pravila izražavanja koja uvelike utječu na postignute uspjehe u obrazovanju.

Osim na uspjeh u obrazovanju i ponašanje, pretjerana konzumacija medija kod mladih utječe na njihovo samopoštovanje pa samim time i na njihovu prosudbu vlastite vrijednosti (Jerončić Tomić, Mulić, Milišić Jadrić, 2020). Naglasak je potrebno staviti na društvene mreže na kojima korisnici samostalno konstruiraju sliku o sebi koju prezentiraju korisnicima s kojima su povezani. Stvorena slika najčešće prikazuje idealno *ja* neke osobe koje ne mora u svim situacijama biti i ono istinito *ja* (posebice kada je u pitanju fizički izgled osobe). Savršena toksična slika kojom se neki korisnici predstavljaju na društvenim mrežama često kod mladih rezultira nezadovoljstvom vlastitim izgledom koji odudara od ideala prikazanih na društvenim mrežama (Mandarić, 2012, Jerončić Tomić, Mulić, Milišić Jadrić, 2020). Mladi su skloni uspoređivati sebe, vlastiti izgled ili način života s onime što im je dostupno putem različitih medija što loše utječe na njihovu percepciju stvarnog svijeta i ideala (Jerončić Tomić, Mulić, Milišić Jadrić, 2020).

Pretjerana konzumacija svih dosad spomenutih medija i medijskih sadržaja utječe i fizičku aktivnost djece i mladih. Kako je komunikacija i socijalizacija korištenjem medija iz fizičkog prostora premještena u virtualni prostor mladi često velik broj sati provode za računalom ili pametnim telefonom zbog čega su unatoč stalnoj povezanosti s vršnjacima od njih izolirani i odvojeni. Stalna konzumacija medija i zatvaranje u sobu rezultira smanjenjem fizičkog kretanja što sa sobom povlači mnoge zdravstvene posljedice (Maksimović, Stanisavljević Petrović, 2014). Isto tako je potrebno spomenuti kako se zbog velike rasprostranjenosti i dostupnosti medija i društvenih mreža u virtualni svijet premješta i nasilničko ponašanje djece i mladih. Mandarić (2012) navodi kako se online nasilje ne razlikuje u mnogome od nasilja u stvarnome svijetu. Fizičke napade ovdje zamjenjuju pisane prijetnje i ružni komentari dok se zlostavljači skrivaju iza lažnih profila štiteći pravi identitet (mogućnost kreiranja lažnog profila često ohrabruje mlade na nasilničko ponašanje). Upravo zbog anonimnosti sve je više slučajeva elektroničkog zlostavljanja (*cyber bullying*), a zlostavljači često nisu svjesni razmjera štete koju nanose zlostavljanoj osobi (Mandarić, 2012). Kao negativan produkt pretjeranog korištenja medija i medijskih sadržaja još se može spomenuti i ovisnost o medijima koja se razvija kod mladih koji mnogo vremena probode u njihovoj konzumaciji (Livazović, 2012). Slično kao i kod ostalih vrsta ovisnosti, mladi ovisni o medijima često zanemaruju stvarni svijet i obaveze, gube pojam o vremenu, osjećaju se deprimirano ukoliko nemaju pristup medijima i njihovim sadržajima zbog čega često razvijaju neprimjerene i agresivne obrasce ponašanja (Dodig Hundrić, Ricijaš, Vlček, 2018).

Do sada je u radu naglasak bio stavljen na negativne učinke medija i njihovog korištenja na djecu i mlade no potrebno je napomenuti kako utjecaj medija nije uvijek samo štetan. Sama snaga utjecaja medija ovisi o konzumiranim medijskim sadržajima, psihofizičkom razvoju djece i brojnim vanjskim čimbenicima koji svakodnevno utječu na mlade (Bedeniković Lež, Šušnjara Raić, 2021). Kako je ranije spomenuto, jedna od funkcija medija je zabava i povezivanje mladih s njihovim vršnjacima. Slušanje omiljene glazbe, gledanje najdražih filmova i serija, komunikacija s najboljim prijateljima samo su neke od pozitivnih strana korištenja medija (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2018, Labaš, Marinčić, 2018). Oni omogućuju jednostavno i brzo dolaženje do informacija gdje god se nalazili te imaju veliku ulogu u organizaciji odgojno-obrazovnog procesa. Mediji su ti za kojima mnogi nastavnici posežu kako bi na zanimljiv način obogatili obrađivano gradivo na nastavnom satu (obrazovni video sadržaji, kvizovi i sl.), ali i učenici u želji za pretraživanjem zanimljivih činjenica o kojima su

slušali na školskom satu (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2018). Sve spomenuto predstavlja obrazovnu funkciju medija o kojoj će više riječi biti u sljedećih nekoliko odlomaka ovog diplomskog rada.

2.2. *Važnost medija i medijskih trendova u obrazovanju*

2.2.1. *Mediji i multimedijaska nastava*

U prethodnom su poglavlju opisane funkcije medija među kojima se kao jedna od glavnih funkcija spominje ona obrazovna. No kako bi najjednostavnije opisali važnost medija i medijskih sadržaja u obrazovanju potrebno je pojasniti dodatne pojmove bez kojih bi bilo nemoguće uopće povezati medije i nastavni proces. Kada je riječ o obrazovanju i didaktičkom smislu shvaćanja pojma, autori Matijević i Topolovčan (2017) navode kako pojam medij predstavlja svaki predmet, a često i osobu koja prenosi i prezentira određenu vrstu podataka i informacija. Isto tako, u didaktičkom smislu, mediji pomažu nastavnicima u osmišljavanju novih načina poučavanja i obogaćivanju nastavnog sadržaja, obogaćuju i nadopunjuju nastavni proces. Monotonost tekstualnih informacija često se nadopunjuje uz slikovne prikaze, kratke video uratke ili zvukovne sadržaje (Matijević, Topolovčan, 2017).

Kako bi bilo moguće implementirati medijske sadržaje u nastavni proces, potrebna je dobra podloga na području informacijsko-komunikacijskih tehnologija (ili skraćeno IKT). Tako IKT obuhvaća djelatnosti i tehnologiju koja omogućuje prikupljanje, obradu i pohranu informacija te njihovo kasnije širenje i razmjenu u različitim oblicima (URL 1). Integracija IKT-a u obrazovni sustav utjecala je na učenje i poučavanje, ali isto tako i na unaprjeđenje kvalitete samog obrazovanja kroz korištenje novih izvora učenja i poučavanja (Kučina Softić, 2020). Upravo preko IKT-a omogućena je implementacija medija u nastavni proces no valja napomenuti kako se osim na IKT, veliki naglasak također stavlja na interakciju između medija i nastavnika, nastavnika i učenika te učenika i medija. Ta interaktivnost se očituje kroz postavljanje pitanja i zadataka koji iziskuju samostalno dodatno pretraživanje različitih medijskih sadržaja ili rješavanje zadanih problema u virtualnom svijetu. Također, ako se isti sadržaj učenicima plasira pomoću dva ili više različitih medija, potrebno je da se odabrani medijski sadržaji nadopunjuju kako bi učenici jasnije primili i shvatili prikazani sadržaj i poruku koju on nosi (Matijević, Topolovčan, 2017).

Autori Matijević i Topolovčan (2017), kada je riječ o digitalnim medijima u obrazovnom sustavu, veliku važnost pridaju pojmu nastavni medij kojeg opisuju kao svaku vrstu medija koja se koristi u nastavnom procesu. Postoje različite vrste i oblici nastavnih medijskih sadržaja korištenih u obrazovnom procesu, od auditivnih, vizualnih preko audiovizualnih do multimedijskih i hipermedijskih sadržaja (Bašić, 2019). Auditivni sadržaji

predstavljaju zvuk, vizualni sliku dok audiovizualni predstavljaju kombinaciju zvukovnih i slikovnih sadržaja. S druge strane, sadržaji koji se ne mogu grupirati u potonje navedene tri vrste nazivaju se hipermedij. Autorica Bašić (2019) hipermedije definira kao interaktivne programe koji omogućuju pohranu i korištenje informacija različitih medija na više različitih načina, najčešće aktiviranjem pripadajućih poveznica. Uz pojam hipermedij često se spominje i pojam multimedija koji predstavlja zajednički naziv za softver koji se nalazi na kompaktnom disku, a omogućuje povezivanje svih vrsta medija u jedan sadržaj (Matijević, Topolovčan, 2017, Bašić, 2019).

Kada se govori o korištenju medijskih sadržaja i multimedije u nastavi potrebno je spomenuti multimedijску nastavu, odnosno svaki onaj nastavni sat u kojem nastavnik koristi dva ili više različita medija i medijskih sadržaja koji se međusobno nadopunjuju te na taj način obogaćuju nastavni sat i učenje (Matijević, Topolovčan, 2017, Bašić, 2019). Osim medijskih sadržaja, ovakva nastava zapravo predstavlja korištenje različitih materijala i socijalnih oblika rada koji uključuju rad uz pomoć digitalnih medija poput računala, mobitela, tableta i interneta uz poučavanje licem u lice (Matijević, Topolovčan, 2017). Kako bi multimedijška nastava funkcionirala, potrebno je osigurati odgovarajuće uvjete rada za nastavnika i učenike, odnosno potrebna je primjerena okolina učenja koja je opremljena različitim digitalnim medijima i materijalima pomoću kojih se odvija nastavni proces (Matijević, Topolovčan, 2017). Kada je osigurana okolina učenja za multimedijšku nastavu stvorena je podloga za kvalitetno poučavanje. Važno je napomenuti kako je multimedijška nastava ponajprije usmjerena na učenika i proces učenja, ne toliko na samo poučavanje odnosno, nastavnik u ovakvoj nastavi kroz korištenje medija usmjerava učenika u procesu spoznaje (Bašić, 2019).

2.2.2. Načini korištenja medija i medijskih sadržaja u nastavi

Nakon što su opisani najrelevantniji pojmovi vezani uz korištenje medijskih sadržaja u nastavnom procesu, potrebno je pojasniti na koje se načine oni koriste u učionici. Sve je više generacija učenika koje spadaju u digitalne urođenike koji su odrastali uz računala, pametne telefone i ostale oblike medija i medijskih sadržaja. Rezultat toga je nastava čiji oblici rada nisu u potpunosti prilagođeni učenicima (Kolić-Vehovec, Vuković, Mehić, 2020). Obrasci razmišljanja, obrade i usvajanje podataka kod sadašnjih učenika i učenika ranijih generacija različiti su, a veliki utjecaj na to je imala primjena digitalnih medija. Upravo zbog spomenute razlike, potrebno je za nove generacije učenika osmišljavati nove oblike nastavnog sata kako bi im nastava bila bliža i zanimljivija (Kolić-Vehovec, Vuković, Mehić, 2020). Obrazovanje

unutar kojeg su integrirani digitalni mediji, navode Nadrljanski, Nadrljanski i Bilić (2007), znatno je kvalitetnije od klasičnih metoda obrazovanja koje se smatraju konstantom učionice i obrazovnog procesa. Korištenje medija i medijskih sadržaja u nastavnom procesu omogućuje razvoj kognitivnih stilova kod učenika što rezultira većom zainteresiranošću za učenjem. Već je spomenuto, korištenjem medija u nastavi, nastavni se sadržaj prikazuje na zanimljiviji i pragmatičniji način što doprinosi usvajanju gradiva (Nadrljanski, Nadrljanski, Bilić, 2007, Kojčić, 2012).

Uz to, korištenje digitalnih medija u nastavnom procesu omogućuje upotrebu različitih alata i širok spektar sadržaja koji mogu olakšati učenje i razumijevanje gradiva te učiniti nastavni sadržaj zanimljivijim i bližim učenicima. Brojne su digitalne inačice udžbenika, vježbenica i kvizova zbog kojih je učenicima omogućen pristup različitim dodatnim nastavnim sadržajima u bilo kojem trenutku dana, a ne samo za vrijeme boravka u školi (Gjud, Popčević, 2020). Implementacijom medijskih sadržaja i digitalnih medija pospješuje se kreativnost učenika i tehnike učenja te se povećava količina usvojenog nastavnog sadržaja. Isto tako, korištenje novih oblika sadržaja u nastavi od učenika iziskuje aktivno sudjelovanje, potiče kreativno razmišljanje, pospješuje interakciju i suradnju između učenika, učenika s nastavnikom, poboljšava kognitivne vještine, povećava motivaciju za učenjem i sl. (Sertić, 2012). Različiti su načini primjene medijskih sadržaja u obrazovanju: kroz programe za učenje i vježbanje, alate i baze podataka, interaktivne igre za učenje, simulacije znanstvenih laboratorija, kvizova za ponavljanje. Upravo zbog velike mogućnosti integracije u nastavni proces, mediji se mogu primjenjivati u različitim segmentima nastavnog sata (Nadrljanski, Nadrljanski, Bilić, 2007).

Didaktičar Poljak (1991) nastavni proces dijeli na pet etapa:

1. Pripremanje učenika za nastavni rad
2. Obrada novih nastavnih sadržaja
3. Vježbanje
4. Ponavljanje
5. Provjeravanje i ocjenjivanje (evaluacija)

Prva etapa, pripremanje učenika za nastavni rad od nastavnika iziskuje obavljanje četiri zadatka, materijalno-tehnički (kojim nastavnik priprema nastavna sredstva za rad, provjerava rad uređaja te upoznaje učenike sa svim materijalima potrebnima za rad), spoznajni (nastavnik informira učenike o temi koja će se obrađivati), psihološki (nastavnik motivira učenike za aktivnost i rad na satu, nastoji pobuditi interes za gradivo) te metodički (nastavnik obavještava učenike o

nastavnim metodama). Druga etapa predstavlja temeljnu etapu nastavnog procesa, a njom se ostvaruje materijalni zadatak nastave, stječu se nova znanja te se osposobljava učenike za samostalno stjecanje znanja. Vježbanjem se ostvaruje funkcionalni zadatak nastave odnosno kod učenika se nastoji potaknuti razvijanje radnih sposobnosti. Ponavljanjem se radi na usvajanju i zapamćivanju znanja. Posljednja etapa nastave služi za utvrđivanje stupnja ostvarenja materijalnog, funkcionalnog i odgojnog zadatka nastavnog sata. Osim toga, cilj evaluacije je evidentirati količinu usvojenog znanja te radnih sposobnosti koje su bile obrađivane na nastavnom satu (Poljak, 1991). Ranije u tekstu je spomenuto kako postoje različiti digitalni alati i baze podataka koje nastavnici mogu uklopiti u potonje spomenute etape nastavnog sata. Simulacije različitih stvarnih situacija mogu na zanimljiv način obogatiti etapu vježbanja i potaknuti veću aktivnost kod učenika od običnog prepričavanja. Kao uvod u temu nastavnog sata, mnogi nastavnici posežu za kratkim video sadržajima kojima odmah na početku sata pridobiju pažnju i zainteresiranost učenika koja se najčešće zadrži do kraja nastavnog sata (Nadrljanski, Nadrljanski, Bilić, 2007).

Kao didaktička pomagala u nastavnom satu, zbog svoje jednostavne primijenjenosti, mogu poslužiti različiti online kvizovi i e-udžbenici. Kao primjer češće korištenih online kvizova mogu se istaknuti *Kahoot!*, *Formative*, *Quizizz* te *Plickers*, a njihova je svrha uglavnom ponavljanje naučenog nastavnog gradiva na drugačiji i zabavan način od uobičajenog ponavljanja metodom pitanja-odgovor (Opravž, Ostreljč, 2020, Groznik, 2021). Jednako kao i drugi digitalni mediji, korištenje online kvizova pozitivno utječe na proces učenja i sudjelovanje učenika u nastavi, uz to, nastavnik vrlo brzo i na jednostavan način dobije povratnu informaciju o količini usvojenosti znanja i uspješnosti ishoda nastavnog sata (Maurer, Longfiled, 2015, Groznik, 2021). Osim interaktivnih kvizova česti su i e-udžbenici koji predstavljaju digitalni nastavni sadržaj koji prati nastavni kurikulum nekog predmeta. Sadržaje koje nude ovakvi udžbenici nastavnici mogu koristiti kao osnovne ili dodatne materijale u nastavnim aktivnostima, posebice u fazi obrade novih nastavnih jedinica, a ono što ih karakterizira je obogaćenost različitim interaktivnim sadržajima koji klasičnu nastavu čine zanimljivijom i bližom učenicima. Jednostavni su za korištenje, besplatni i dostupni nastavnicima i učenicima za korištenje u bilo kojem trenutku, nudeći im velik broj različitih materijala za pripremu za nastavni sat (Valenta, Dumančić, 2019).

Osim spomenutih mogućnosti primjene medija i medijskih sadržaja u nastavnom satu potrebno je spomenuti i obrazovanje na daljinu, još poznatije kao online učenje ili e-učenje, koje je također dio djelotvorne integracije digitalnih medija u odgojno-obrazovni sustav

(Nadrljanski, Nadrljanski, Bilić, 2007). Obrazovanje na daljinu podrazumijeva sve oblike poučavanja i učenja u situacijama u kojima nastavnici i učenici ne dijele istu učionicu te su geografski udaljeni (Katavić, Milojević, Šimnuković, 2018). Ono što ovakvu vrstu nastave čini posebnom jest što se kao glavno sredstvo poučavanja i informacija koriste digitalni mediji, najčešće računala i tableti, a posebno važnu ulogu ima Internet i različite online platforme koje omogućuju provođenje online nastave (Matasić, Dumić, 2012, Katavić, Milojević, Šimnuković, 2018). Iako se e-učenje najčešće primjenjivalo u sklopu visokog obrazovanja, ono je kroz 2020. godinu postalo glavnim sredstvom poučavanja za sve razine obrazovanja. Naime, početkom 2020. godine svijet je zahvatila pandemija novog virusa COVID-19 što je rezultiralo potpunim zatvaranjem svih javnih ustanova uključujući i odgojno-obrazovnih (Bagić, Šuljok, 2021). Upravo se u tom trenutku posebno važnim pokazala mogućnost implementacije IKT-a u obrazovni sustav jer se sva nastava temeljila upravo na korištenju informacijske tehnologije i medijskih sadržaja. Za vrijeme provođenja online nastave veliki je pritisak bio na nastavnicima koji su unatoč svojim sposobnostima morali pripremati adekvatan nastavni plan i program koji je primjeren okolnostima situacije koja je sve zatekla. Ovdje su veliku ulogu imale kompetencije nastavnika i njihove sposobnosti korištenja IKT-a i digitalnih medija.

U vrlo kratkom vremenskom periodu, nastave se iz fizičke učionice premjestila u onu virtualnu dok su najvažnija sredstva korištena u nastavnom satu bili digitalni mediji (Marcuš Logožar, 2021). Platforme poput *Google Classroom*, *Microsoft Teams*, *Loomen*, *Yammer* postale su nova svakodnevica učenika, nova učionica te glavni posrednici između učenika i nastavnika (URL 2). Osim virtualnih učionica, korištene su i virtualne zbornice koje su imale namjenu kao i one fizičke, povezivanje svih nastavnika jedne škole (Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, 2020). Izdane su brojne preporuke za snalaženje u virtualnoj učionici kako bi se i nastavnici s manje iskustva u korištenju IKT-a i digitalnih medija lakše snašli i prilagodili novonastaloj situaciji. Objavljivani su i online seminari, tzv. *webinari* s uputama o korištenju web alata, digitalnih medija te načinima vrednovanja učenika za vrijeme provođenja nastave na daljinu (Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, 2020). Potrebno je još spomenuti kako su osim online platformi, za vrijeme nastave na daljinu korišteni i drugi digitalni mediji kao zamjena za klasične oblike nastave. Jedan takav bilo je obrazovni program „Škola na trećem“ koji se puštao na nacionalnoj televiziji, a prvenstveno je bio namijenjen učenicima razredne nastave koji zbog svoje dobi nisu u potpunosti spremni samostalno koristiti digitalne medije i na taj način kvalitetno pratiti nastavu. Isto tako, nastavni su se sadržaji objavljivali u formi kraćih videolekcija koji su objavljivani na društvenoj mreži

YouTube i bili su dostupni svim učenicima u bilo kojem trenutku (Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, 2020). Upravo razdoblje pandemije i nastave na daljinu je pokazalo koliko su IKT i digitalni mediji važni za odgojno-obrazovni sustav i njegovo funkcioniranje, ali isto tako veliki naglasak je bio na nastavnicima koji su morali biti spremni prihvatiti nove oblike poučavanja.

Za kraj je potrebno spomenuti kako se važnost medija i medijskih trendova u obrazovanju očituje i kroz uređenje prostora u kojem se obrazovni proces odvija – učionice. Zelenu ploču i kredu sada su zamijenile pametne ploče koje funkcioniraju pomoću jednog klika mišem te su spojene s računalom. Učionice su opremljene projektorima i računalima koji upućuju na veliku uključenost medija i medijskih sadržaja u nastavni proces. Klasično ispisivanje plana ploče kredom odavno su zamijenile PowerPoint prezentacije koje su postale neizostavni dio nastavnog sata (Matijević, Topolovčan, 2017). Uz opremljenosti učionica, važnost digitalnih medija u obrazovanju vidljiva je i u korištenju web aplikacije *e-Dnevnik* koja predstavlja kombinaciju IKT-a i razredne knjige iskazane u elektroničkom obliku (Pović i sur., 2015, Vrkić Dimić, Vidov, 2019). *e-Dnevnik* pojednostavio je vođenje evidencije i mogućnost statističke analize prikupljenih podataka, isto kao i brz pristup informacijama pojedinog učenika, razreda ili cjelokupne nastave. Ovoj web aplikaciji, osim nastavnika, pristup ima i ravnatelj kojem ona omogućuje uvid u rad nastavnika te napredak i postignuća svakog školskog razreda (Vrkić Dimić, Vidov, 2019). Uspješnost implementacije ove aplikacije u obrazovni sustav pokazuje činjenica kako je danas velik broj škola na području Republike Hrvatske uključen u sustav korištenja *e-Dnenvika*. (URL 3). Osim toga, škole općenito funkcioniraju na temelju digitalnih medija posebice kada su u pitanju administrativni poslovi (Vrkić Dimić, 2010). Sve spomenuto upućuje na veliku važnost digitalnih medija u obrazovnom sustavu, a kako bi oni bili što učinkovitiji potrebno je da nastavnici posjeduju posebne vrste znanja i vještina za korištenje medija, ali i za odabir primjerenog medijskog sadržaja. Upravo će u sljedećem poglavlju ovog diplomskog rada biti razrađene kompetencije koje su prijeko potrebne kako bi multimedijaska nastava mogla funkcionirati.

2.3. *Digitalne kompetencije nastavnika*

Napredak digitalne tehnologije mora biti praćen napretkom znanja i vještina pojedinaca kako bi uporaba istih bila samopouzdana, kvalitetna i kritična. Potrebno je stalno usavršavanje i nadogradnja od ranije stečenih znanja i vještina. Iako postoji veliki interes za digitalnu tehnologiju u odgojno-obrazovnom sustavu, veoma mali broj obrazovnih ustanova ima

nastavnike koji su dovoljno kompetentni za korištenje novih tehnologija u nastavnom procesu (URL 4). Kako bi nastavni kadar bio u mogućnosti kvalitetno poučavati uz pomoć digitalnih medija potreban je neprestani rad na usavršavanju znanja i vještina stečenih za vrijeme trajanja formalnog obrazovanja pojedinca (Müller, Aleksa Varga, 2019). Potrebno je da nastavnici nadograđuju ranije usvojene kompetencije kako bi njihov rad s učenicima bio kvalitetniji.

Kompetencije se najčešće definiraju kao „dinamična kombinacija kognitivnih i metakognitivnih vještina, znanja i razumijevanja, međuljudskih, intelektualnih i praktičnih vještina te etičkih vrijednosti“ (URL 5). Sličnu definiciju donosi Europska komisija 2018. godine, koja kompetencije definira kao kombinaciju znanja, vještina i stavova koje su potrebne svakom pojedincu za osobno ispunjenje i razvoj. Isto tako, Europska komisija (2018) je donijela referentni okvir kojim je definirano osam ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje.

1. Komuniciranje na materinjem jeziku
2. Komuniciranje na stranom jeziku
3. Matematička, znanstvena i tehnološka kompetencija
4. Digitalna kompetencija
5. Kompetencija učenja
6. Društvena i građanska kompetencija
7. Smisao za inicijativu i poduzetništvo
8. Kompetencija kulturne svijesti i izražavanja

Kompetencija koju je posebno potrebno istaknuti je četvrta, digitalna kompetencija koja spada u temeljne kompetencije za 21. stoljeće. Razvoju digitalnih kompetencija i njihovoj važnosti uvelike je doprinio već ranije u radu naglašen razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije. Osim modernizacije svakodnevnog djelovanja društva, IKT je promijenio i načine funkcioniranja odgojno-obrazovnog sustava u cjelini s naglaskom na digitalnu kompetenciju ranije spomenutu. Digitalna se kompetencija definira kao niz znanja koja obuhvaćaju „sigurno i kritičko korištenje tehnologija informacijskog društva za rad, slobodno vrijeme i komunikaciju“, a podupiru ju osnovne vještine IKT-a (Gačić, 2010: 178). Predstavlja temeljnu potrebu svakog pojedinca za život, učenje i rad u društvu znanja te omogućuje postizanje i razvoj ostalih ključnih kompetencija, poput komunikacije i jezičnih vještina (Kučina Softić, 2020). Imati dobro razvijenu digitalnu kompetenciju danas podrazumijeva da je pojedinac sposoban koristiti medije, pretraživati medijske sadržaje i informacije, kritički se osvrutati na medijski sadržaj te da je u mogućnosti na pravilan način komunicirati s drugima koristeći pritom digitalne alate i aplikacije (Brečko Neža, Ferrari, Punie, 2014).

Kako bi se osigurao daljnji razvoj digitalnih kompetencija te njihovo razlikovanje od ostalih sedam temeljnih kompetencija, revidiran je Europski okvir digitalnih kompetencija tzv. DigComp koji ih definira kao znanja i vještine koje su potrebne pojedincu pri korištenju IKT-a i digitalnih medija (Pahljina-Reinić, Rončević Zubković, Kolić-Vehovec, 2020). DigComp kroz nekoliko razina opisuje kompetencije karakteristične svakom stupnju te one koje upotpunjuju digitalnu kompetenciju (Vuorikari i sur. 2016). Na prvoj razini opisano je pet područja koja čine digitalne kompetencije: (1) informacija, (2) komunikacija i suradnja, (3) kreiranje digitalnog sadržaja, (4) sigurnost te (5) rješavanje problema (Vuorikari i sur. 2016: 20). Sljedeća razina opisuje kompetencije definirane za svako od potonje navedenih područja, trećom su određene razine stručnosti za svaku kompetenciju, četvrtom su upisana znanja i vještine za svaku od kompetencija dok posljednja razina na konkretnim primjerima elaborira svrhu svake ranije navedene kompetencije (Vuorikari i sur. 2016, Pahljina-Reinić, Rončević Zubković, Kolić-Vehovec, 2020). Sam Okvir predviđa i stalno nadograđivanje i nadopunjavanje kompetencija sukladno s promjenama i razvojem digitalnih tehnologija.

Važno je naglasiti kako u Republici Hrvatskoj postoji prilagođena inačica dokumenta DigComp koja je namijenjena potrebama odgojno-obrazovnog sustava – *Okvir za digitalne kompetencije korisnika u školi*. Unutar *Okvira* su opisane digitalne kompetencije potrebne za ispravnu primjenu digitalnih medija u odgoju i obrazovanju te za upravljanje odgojno-obrazovnim ustanovama (Žuvić i sur., 2016). Potrebno je spomenuti i DigCompEdu, odnosno, *Europski okvir digitalnih kompetencija edukatora* koji uz potrebne kompetencije opisuje načine poučavanja i učenja, procjenjivanja, ocjenjivanja, osnaživanja učenika te nudi smjernice za učinkovitu integraciju digitalnih medija i medijskih sadržaja u odgojno-obrazovni sustav (Pahljina-Reinić, Rončević Zubković, Kolić-Vehovec, 2020). Spomenuti Okvir donosi dvadeset i dvije kompetencije podijeljene u šest područja: (1) profesionalni angažman, (2) digitalni obrazovni sadržaj, (3) vrednovanje, poučavanje i učenje, (4) osnaživanje učenika te (5) podrška učenicima u stjecanju digitalnih kompetencija (Kučina Softić, 2020). Područja predstavljaju okvirne kompetencije koje nastavnici moraju biti u mogućnosti pokazati i koristiti u učionici pred učenicima čiji su uzori. Isto tako, unutar potonjih obuhvaćene su sposobnosti kojima bi nastavnik bio kompetentan pretraživati, odabrati i izraditi digitalni sadržaj za nastavni sat, koristiti digitalne medije i sadržaje kao pomoć pri vrednovanju te kao sredstvo postizanja inkluzije, personalizacije i povećane aktivnosti i angažmana učenika u nastavi (Kučina Softić, 2020).

Kako bi integracija digitalnih medija i sadržaja u nastavni proces bila kvalitetnija potrebno je da nastavnik pokazuje stečene kompetencije te sposobnost praćenja smjernica donesenih DigCompEdu okvirom. Kada će se nastavnik osjećati dovoljno digitalno kompetentnim biti će skloniji uvođenju inovativnih oblika poučavanja i rada u učionicu. Upravo to upućuje na važnost digitalnih kompetencija u odgojno-obrazovnom sustavu (Kučina Softić, 2020). Često je prisutno pogrešno shvaćanje kako mlađe generacije nastavnika zbog njihove bliskosti s tehnologijom oduvijek posjeduju vještine i znanja koje im omogućuju primjenu novih sadržaja u nastavnom procesu. Pritom je važno napomenuti kako čak i mladi nastavnici bez adekvatne sveučilišne ili neke druge vrste priprema mogu neprikladno koristiti tehnologiju i digitalne sadržaje kao što to čine njihove starije kolege. Isto tako, dostupnost tehnologije u učionici ne predstavlja i njenu kvalitetnu primjenu u učenju i poučavanju, to je moguće samo ako su nastavnici u dovoljnoj mjeri kompetentni te na pravilan način povezuju pedagojska i didaktička načela s digitalnim tehnologijama (Vrkić Dimić, 2013). Samo dobro razvijene kompetencije omogućuju nastavniku jednostavno korištenje IKT-a što mu omogućava rad sa suvremenim medijima i sadržajima koji mu pomažu u ostvarivanju ideja i ciljeva vezanih uz nastavni sat i predmet poučavanja (Kučina Softić, 2020).

2.4. Prikaz prethodno provedenih istraživanja

Posljednje poglavlje ovog teorijskog dijela rada namijenjeno je prikazu rezultata ranije provedenih istraživanja slične tematike onoj koja se obrađuje u ovom diplomskom. Konkretno, tema o kriterijima odabira, a kasnije i korištenja medija i medijskih sadržaja nije tema kojom se pedagozi i teoretičari često bave. U istraživanjima sličnih tematika, fokus se uglavnom stavlja na digitalne kompetencije nastavnika te iskustva korištenja informacijsko komunikacijskih tehnologija u nastavi, a manje na samu kvalitetu korištenih medijskih sadržaja. Unatoč tome, odabrano je nekoliko recentnijih istraživanja čiji nalazi mogu biti relevantni za ovaj diplomski rad.

Autorice Pahljina-Reinić, Rončević Zubković, Kolić-Vehovec (2020) u svom radu *Digitalne kompetencije nastavnika i učenika*, ističu važnost digitalnih kompetencija nastavnika i njihovu primjenu u obrazovanju te njihov povoljni učinak na učenike i ishode učenja. Unatoč tome, u zemljama Europske Unije svega 50% učenika sluša nastavu nadopunjenu digitalnim sadržajem jer veoma malen broj nastavnika iskazuje pozitivne stavove prema vlastitim digitalnim kompetencijama. Upravo rezultati istraživanja koje su spomenute autorice provele na uzorku nastavnika iz 151 škole ukazuju kako nastavnici najviše ističu važnost kompetencija

za korištenje IKT-a u nastavi (Pahljina-Reinić, Rončević Zubković, Kolić-Vehovec, 2020). Nadalje, dobiveni nalazi pokazuju kako ne postoje razlike u samoprocjeni kompetencija u odnosu na spol, ali su one značajne kada je u pitanju obrazovna razina na kojoj nastavnik poučava. Tako oni zaposleni u srednjim školama pokazuju više razine kompetencija nego što je to slučaj s nastavnicima osnovnih škola, a spomenuti rezultati se odnose na opće digitalne kompetencije i kompetencije za primjenu digitalnih tehnologija u odgoju i obrazovanju. Autorice Pahljina-Reinić, Rončević Zubković, Kolić-Vehovec (2020) ističu kako postoji razlika između nalaza vezanih uz samoprocjenu i onih koji se odnose na stvarnu izvedbu i projekciju kompetencija. Nastavnici su imali pozitivniji stav prema vlastitim kompetencijama nego što su to pokazali na konkretnim primjerima pri mjerenju istih. Prema Pahljina-Reinić, Rončević Zubković, Kolić-Vehovec (2020) rezultati spomenutog istraživanja sugeriraju na potrebu za daljnjim naporima i poticaju razvoja digitalnih kompetencija kod nastavnika svih obrazovnih razina kako bi njihova izvedba u učionici dostigla razinu primjerenu odgojno-obrazovnom sustavu.

Do sličnih nalaza dolaze i autorica Porobić sa suradnicima u svom istraživanju iz 2021. godine pod nazivom *Samoprocjena nastavničkih kompetencija o upotrebi informaciono-komunikacionih tehnologija u nastavnom procesu*. Ovim istraživanjem, osim kompetencija za korištenje digitalnih tehnologija, ispitani su stavovi nastavnika prema važnosti IKT-a u nastavi. Velik broj nastavnika smatra kako se ishodi učenja u nastavi teže ostvaruju kada se koristi IKT u usporedbi s učenjem putem tradicionalnih metoda poučavanja kada su ishodi bolji. Skoro 44% ispitanih nastavnika smatra kako učenici slabije uče kada se u nastavi koristi IKT nego što je to slučaj u tradicionalnoj nastavi (Porobić i sur., 2021). Gotovo kontradiktorno prethodno spomenutim nalazima, velik broj nastavnika smatra kako su učenici samostalniji u učenju kada se koriste digitalnih tehnologijama zbog čega pozitivno percipiraju upotrebu IKT-a u pripremanju učenika za buduća znanja (Porobić i sur., 2021). Isto tako, prema nalazima ovog istraživanja, nastavnici negativno percipiraju utjecaj digitalnih tehnologija na rezultate i uspjeh učenika u nastavi što upućuje na neodlučnost nastavnika o vlastitim stavovima prema ovoj temi. Kao izazov najčešće ističu upravo korištenje IKT-a u nastavi, ali velik broj nastavnika, čak 61% ispitanih u uzorku, navodi kako su spremni na dodatne edukacije kada je u pitanju korištenje IKT-a u nastavi. S druge strane, vrlo mali dio ispitanih nastavnika navodi kako im nisu potrebni nikakvi oblici dodatnih edukacija (Porobić i sur., 2021).

Prema rezultatima istraživanja koje su provele Maksimović, Osmanović i Mamutović iz 2020. godine pod nazivom *Kompetencije nastavnika za medijsko obrazovanje*, vidljivo je da

ispitanici smatraju vrlo važnim medijsko obrazovanje nastavnika kako bi bili kompetentniji za rad u učionici u novim uvjetima poučavanja. Isto tako, veliki se naglasak stavlja na dodatna informiranja nastavnika o mogućnostima same primjene medijskih sredstava. Maksimović, Osmanović i Mamutović (2020) ističu velik stupanj slaganja nastavnika s tvrdnjom da medijsko obrazovanje doprinosi modernizaciji cijelog odgojno-obrazovnog sustava te potrebu za što većim ulaganjima u nadogradnju nastavničkih kompetencija s područja digitalnih znanja i vještina. Ono što su autorice ovog istraživanja primijetile je tendencija kontradiktornosti u stavovima ispitanih nastavnika. Naime, iako većina ispitanika pokazuje pozitivan stav prema medijima i medijskim sadržajima te ističe važnost stalnog usavršavanja pripadajućih kompetencija, velik broj nastavnika ne prati novosti vezane uz IKT te rijetko kad čitaju stručnu literaturu i sudjeluju u stručnim usavršavanjima (Maksimović, Osmanović, Mamutović, 2020). Temeljem prikazanih rezultata, autorice istraživanja su zaključile kako nastavnici uglavnom teže samostalnom i samoinicijativnom usavršavanju za korištenje medijskih sadržaja te pokazuju zanimanje za nove metode poučavanja (Maksimović, Osmanović, Mamutović, 2020).

Sljedeće istraživanje čiji su nalazi relevantni za ovaj rad je ono autorica Gjud i Popčević iz 2020. godine, *Digitalizacija nastave u školskom obrazovanju*. Naime, autorice su ovim istraživanjem nastojale ispitati u kojoj mjeri digitalizacija nastave doprinosi kvaliteti iste i ostvarenju boljih rezultati kod učenika. Rezultati su pokazali kako većina nastavnika, njih 42% smatra kako se pametni telefoni ne bi trebali koristiti u nastavi, dok sličan postotak ispitanika (45%) je u potpunosti protiv uporabe telefona u školi. Velik broj ispitanih nastavnika pokazuje neutralan stav prema uporabi aplikacija i digitalnih uređaja u nastavi i njihovom pozitivnom utjecaju na kvalitetu nastavnog sata, dok 29% nastavnika smatra kako digitalni uređaji uvelike doprinose nastavi i obrazovnim ishodima. Gotovo polovica sudionika istraživanja autorica Gjud i Popčević (2020) pokazuje nesiguran stav prema korištenju digitalnih tehnologija i njihovom pozitivnom utjecaju na samo održavanje nastave, dok 22,5% nastavnika smatra kako je održavanja sata jednostavnije uz uporabu novih tehnologija. Prema nalazima istog istraživanja, 77% nastavnika zauzima neutralan stav pri tvrdnji kako učenici bolje rezultate ostvaruju u tradicionalnoj nastavi u kojoj se ne koriste digitalni mediji, dok 13% nastavnika zauzima pozitivan stav (Gjud, Popčević, 2020).

Iste autorice navode kako nastavnici u istraživanju najčešće zauzimaju neutralni stav kada je u pitanju implementacija, a kasnije i korištenje IKT-a i digitalnih medija u nastavnom procesu što objašnjavaju potencijalnom nedovoljnom zainteresiranošću nastavnika za praćenje utjecaja moderne tehnologije na kvalitetu nastave. Mali dio ispitanih nastavnika (22,5%) smatra

kako različite digitalne aplikacije i mediji olakšavaju održavanje nastave, dok većina ostalih ispitanika pokazuje neutralan stav. Isto vrijedi i za uspjeh učenika u korelaciji s korištenjem digitalnih medija u nastavi što autorice nastoje objasniti činjenicom kako nastavnici kada je u pitanju uspjeh učenika važnost pridaju ipak nekim drugim faktorima u nastavi (Gjud, Popčević, 2020). Sudionici istraživanja ne pokazuju zainteresiranost za praćenje promjena u kvaliteti nastave i školskom uspjehu učenika kada je u pitanju korištenje digitalnih medija u usporedbi s klasičnim održavanjem nastavnog sata. Isto tako, prema autoricama Gjud i Popčević (2020) većina se ispitanika izjasnila kako im digitalni mediji zapravo otežavaju održavanje nastave, a ne olakšavaju zbog čega im se u manjoj mjeri i okreću što je slično i rezultatima koje su dobili Porobić i sur. u svome istraživanju iz 2021. godine.

Slične nalaze iznose i Pović i suradnici u radu *Primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj* (2015). Prema nalazima istraživanja, kada je u pitanju korištenje digitalnih medija, nastavnicima najveći problem predstavlja nedovoljna opremljenost učionica, prvenstveno manjak računala i projektora što rezultira vlastitim ulaganjem u IKT kako bi mogli osuvremeniti nastavni sat koji poučavaju (Pović i sur., 2015). Isto tako, neki od ispitanika navode kako su nastavnici i dalje nedovoljno educirani za korištenje IKT-a u nastavi te da su spremni za dodatne edukacije. Kao dodatni problem ističe se sam digitalni sadržaj koji je pretežito na stranom jeziku, često bez dostupnih titlova što predstavlja prepreku u razumijevanju poruke koja se nastoji prenijeti sadržajem jer nisu svi učenici u jednakoj mjeri fluidni u stranim jezicima (Pović i sur., 2015).

S druge pak strane, rezultati istraživanja autora Matijevića, Topolovčana i Rajić (2017) ukazuju na to kako se kod nastavnika javlja interes za sve većom integracijom digitalnih tehnologija u nastavni proces. U radu *Teacher Assessment Related to the Use of Digital Media and Constructivist Learning in Primary and Secondary Education* autori ističu kako u hrvatskim školama i dalje prevladava tradicionalna nastava i načini poučavanja uz poneka odskakanja i korištenje novih medija, najčešće u obliku PowerPoint prezentacija (Matijević, Topolovčan, Rajić, 2017). Prema istim autorima, nastavnici iskazuju želju za korištenjem digitalnih medija i medijskih sadržaja u nastavi te potiču učenike na korištenje različitih web alata i programa. Ispitani nastavnici najčešće od učenika traže da u sklopu pisanja domaćih zadaća, odgovore i potrebne informacije pretražuju na internetu te koriste digitalne platforme kako bi u što većoj mjeri razvijali vlastite kognitivne sposobnosti i lakše stvarali nova znanja. Nastavnici koji veću važnost pridaju implementaciji medijskih sadržaja u nastavu od svojih učenika traže češću aktivnost i uključenost u nastavnom procesu (Matijević, Topolovčan, Rajić, 2017). Unatoč

osviještenosti važnošću medija u nastavi, ispitani nastavnici najveću važnost pridaju tradicionalnim stilovima poučavanja dok digitalne tehnologije koriste u svrhu pisanja domaćih zadaća, učenja, izrade audio zapisa ili prezentacija. Autori istraživanja zaključuju kako u digitalni mediji u odgojno-obrazovnom sustavu u velikoj mjeri doprinose ostvarenju nastavnih zadataka, ali isto tako postizanju nastavnih ideala koji su usmjereni na učenika, odnosno postiže se više učenja, a manje poučavanja. Nastavnik u ovom slučaju više vodi svoje učenike kroz proces učenja, a ne samo poučava (Matijević, Topolovčan, Rajić, 2017).

Posljednje istraživanje koje će biti prikazano kao relevantno u ovom radu je rad *Internet u nastavi i učenju* iz 2014. godine autorica Andevski, Vidaković i Arsenijević. Ovo, malo starije istraživanje od prethodno navedenih, donosi nalaze o korištenju digitalnih medija u obrazovnom sustavu, s posebnim naglaskom na Internet. Dvije trećine ispitanih nastavnika se izjasnilo kako najčešće dva puta tjedno koristi računalo za potrebe nastavnog sata, dok njih 20,8% računalo koristi svakodnevno. U istraživanju, 16,7% nastavnika Internet koristi svakodnevno u realizaciji nastavnog sata, dok 33% ispitanika koristi Internet nekoliko puta tjedno čime se Internet i računalo smatraju sastavnim dijelom nastavnog sata. Nastavnici ponekad ili rijetko koriste igre za učenje i obrazovne s interneta. Najviše ispitanika koristi digitalne tehnologije isključivo kao pomoć u pripremi PowerPoint prezentacija za nastavni sat. Autorice Andevski, Vidaković i Arsenijević (2014) zaključuju kako većina nastavnika ima pozitivan stav prema upotrebi medija u nastavi (38,4%), te da mediji i medijski sadržaji nadopunjuju nastavu (49,9%). Isto tako, autorice istraživanja zaključuju kako je pozitivan stav prema uporabi novih tehnologija u nastavi povezan uz samu procjenu korištenja digitalnih medija u nastavi gdje 75,1% nastavnika korištenje interneta i web alata smatraju pozitivnim za nastavu. Internet kao medij ima potencijala biti sredstvo kolaborativnog i kooperativnog učenja te nadopuna tradicionalnoj nastavi i učenju. Pozitivan ishod korištenja medija u nastavnom procesu smatra se slobodnije organiziranje, a samim time i održavanje nastavnog sata bez tradicionalnih šablona (Andevski, Vidaković i Arsenijević, 2014).

3. Metodologija istraživanja

3.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada su iskustva nastavnika o korištenju medijskog sadržaja kroz različite etape nastavnog procesa te kriteriji odabira medijskog sadržaja za svrhovitu upotrebu u nastavi. Odgojno-obrazovni proces, pa tako i nastavni sat, predstavlja dinamičnu i aktivnu strukturu čiji su glavni pokretači nastavnici i učenici. Kako bi taj proces bio što uspješniji i kvalitetniji podijeljen je na pet etapa koje nastavnicima pomažu pri kreiranju nastavnog sata. Osnovne etape nastavnog procesa čine priprema učenika za rad, obrada novih sadržaja, vježbanje, ponavljanje te provjeravanje i ocjenjivanje (Poljak, 1991). Medije i medijske sadržaje je zbog njihove prirode i velike interaktivne mogućnosti jednostavno primijeniti i uklopiti u neku od nastavnih etapa ovisno o svrsi koju određeni sadržaj ima za konkretan sat. Tako medijski sadržaj može predstavljati uvod u nastavnu temu u etapi pripreme učenika za gradivo koje će se obrađivati na satu. Dobro implementirani medijski sadržaji mogu predstavljati kvalitetan materijal za učenje novih pojmova, ali isto tako postoje različiti medijski alati i platforme koji se mogu iskoristiti u etapama vježbanja i ponavljanja na kraju nastavnog sata. Kako bi odabrani medijski sadržaj bio što primjereniji nastavnom sadržaju potrebno je da nastavnici posjeduju određene kompetencije i znanja pomoću kojih se koriste digitalnim medijima i procjenjuju kvalitetu medijskog sadržaja kojeg svrhovito integriraju u nastavni sat.

3.2. Cilj istraživanja

Glavni cilj ovog istraživanja je dobiti uvid u iskustva nastavnika osnovnih i srednjih škola o korištenju medijskog sadržaja kroz etape nastavnog procesa te o kriterijima odabira medijskog sadržaja za svrhovitu upotrebu u nastavi. Tako će se provedbom ovog istraživanja ispitati samoprocjena i načini razvijanja nastavničkih kompetencija za korištenje medijskih sadržaja kod nastavnika osnovnih i srednjih škola te primjena stečenih kompetencija u nastavnom procesu. Nadalje, cilj je istražiti motive korištenja medijskih sadržaja u nastavi te koji se oblici najčešće koriste. Također je cilj istražiti koji su kriteriji kojima se nastavnici vode pri odabiru medijskih sadržaja za korištenje kroz nastavni sat te koliko se često oni koriste u nastavi. Isto tako, utvrdit će se kako korištenje medijskih sadržaja utječe na kvalitetu rada u učionici i zainteresiranost učenika za nastavni predmet. Uz to će se istražiti kroz koju se grupu predmeta najviše koriste medijski sadržaji te koriste li ih više nastavnici osnovnih ili srednjih škola.

3.3. *Zadaci istraživanja*

U skladu s ranije navedenim predmetom i ciljevima istraživanja, postavljeno je sedam istraživačkih zadataka kojima će se na skupini nastavnika osnovnih i srednjih škola iz različitih dijelova Hrvatske pobliže istražiti temu ovog diplomskog rada te odgovoriti na postavljene ciljeve istraživanja.

1. Ispitati samoprocjenu kompetentnosti nastavnika za korištenje medijskih sadržaja u nastavi.
2. Ispitati zašto se koriste medijski sadržaji u organizaciji nastavnog procesa.
3. Ispitati koja se vrsta medijskog sadržaja najčešće koristi u provođenju nastavnog procesa.
4. Utvrditi kriterije u odabiru medijskih sadržaja za nastavni proces.
5. Utvrditi učestalost korištenja medijskih sadržaja u nastavnom procesu.
6. Utvrditi u kojim etapama nastavnog procesa se najčešće koriste medijski sadržaji.
7. Istražiti na koji način korištenje medijskog sadržaja u nastavni doprinosi kvaliteti nastavnog sata, prema mišljenjima ispitanih nastavnika.

U ovom će se radu utvrditi utjecaj nezavisnih varijabli na zavisne. Tako nezavisne varijable ovog istraživanja čine spol i dob nastavnika, poučavani nastavni predmet i vrsta škole (osnovna ili srednja škola, strukovna ili gimnazija).

3.4. *Metoda i instrument istraživanja*

Metoda istraživanja ovog diplomskog rada je kvantitativne prirode, odnosno metoda anketnog istraživanja dok je korišteni instrument bio anketni upitnik. Ovom se metodom i instrumentom najčešće prikupljaju podaci o stavovima, ponašanjima, uvjerenjima i mišljenjima određenog ispitanog uzorka (Milas, 2009). Upravo zbog svoje jednostavne primjene i brzog prikupljanja odgovora u ovom je radu odabran anketni upitnik kao osnovni instrument istraživanja. Tako je u svrhu prikupljanja podataka za ovo istraživanje osmišljen anketni upitnik (Prilog 1: Anketni upitnik za nastavnike) s pitanjima zatvorenog (ispitanici su mogli birati između ranije ponuđenih tvrdnji kao odgovora na pitanje) i otvorenog tipa (ispitanici su imali mogućnost samostalno odgovoriti na postavljena pitanja).

Anketni je upitnik podijeljen u pet tematskih jedinica koje se sastoje od ukupno 45 pitanja kojima se nastojalo dobiti odgovore na ranije postavljene ciljeve i zadatke istraživanja. Prvi dio upitnika predstavlja pitanja kojima se nastojalo dobiti uvid u osnovne demografske podatke ispitanika: spol, dob, mjesto iz kojeg dolaze, škola te predmet koji poučavaju.

Sljedećom tematskom jedinicom istraživačkog instrumenta nastojalo se ispitati samoprocjenu nastavnika, odnosno ispitanika, o kompetentnosti za medijske sadržaje. Unutar ove jedinice postavljeno je 11 pitanja (10 zatvorenog, 1 otvorenog tipa) i 1 tvrdnja kroz koje su ispitanici trebali odgovoriti kako procjenjuju vlastitu kompetentnost za korištenje i pretraživanje medija i medijskih sadržaja te procijeniti značaj različitih konteksta stjecanja digitalnih kompetencija (formalno, neformalno ili informalno).

U trećem dijelu ankete (od 13. do 24.), naglasak je bio stavljen na korištenje medija i medijskih sadržaja u nastavi. Ispitanicima je postavljeno 10 pitanja i 2 tvrdnje kojima se nastojao ispitati kontekst i učestalost korištenja medija u pripremi i održavanju sata. Sljedećom tematskom jedinicom (pitanja od 25. do 31.) koja je obuhvaćala 6 pitanja i 1 tvrdnju nastojalo se ispitati kriterije kojima se nastavnici vode pri odabiru medijskog sadržaja za nastavu. Posljednji set, od 32. do 40. pitanja, odnosio se na nastavnikovu procjenu doprinosa medijskog sadržaja kvaliteti nastavnog sata i uspjehu učenika. Kroz cijeli se upitnik nižu pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Zatvorena pitanja korištena su u svrhu ispitivanja (ne)slaganja s ponuđenim tvrdnjama ili čestine pa su ponuđeni odgovori najčešće bili: da, ponekad, ne; u potpunosti se slažem, slažem se, niti se slažem niti se ne slažem, ne slažem se, u potpunosti se ne slažem; uvijek, često, ponekad, rijetko, nikad i sl. S druge strane, otvorena pitanja su se koristila najčešće kao mogućnost pojašnjavanja prethodnog odgovora ili davanje odgovora koji ranije nije bio ponuđen.

3.5. *Ispitanici*

Populaciju ispitanika ovog istraživanja čine nastavnici osnovnih i srednjih škola (strukovnih i gimnazija) u Republici Hrvatskoj. Međutim, rijetko kad je moguće istraživanjem obuhvatiti čitavu ciljanu populaciju zbog čega je u ovom istraživanju ispitani uzorka neprobabilistički prigodni, dakle, nereprezentativan. Nastavnicima se pristupilo direktnim javljanjem putem društvenih mreža ili elektroničke pošte te im je omogućeno da samostalno odluče hoće li sudjelovati u istraživanju ili ne. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 105 nastavnika hrvatskih škola.

Tablica 1. Distribucija ispitanika s obzirom na spol

Distribucija ispitanika s obzirom na spol		
Spol	<i>f</i>	%
Ženski	93	88,57
Muški	12	11,43
Ukupno	105	100

Od ukupnog broj sudionika, anketnom upitniku pristupilo je više ženskih ispitanica, njih 85,57%, dok je muških ispitanika bilo svega 11,43% (Tablica 1). Nesrazmjer u broju ispitanika može se objasniti činjenicom kako je veći broj žena koje upisuju, a kasnije i završavaju obrazovanje na visokoobrazovnim ustanovama. Tako je 2021. godine neki od visokoobrazovnih programa upisalo 57,3% žena i 42,7% muškaraca, dok je iste godine udio visokoobrazovanih žena u Hrvatskoj iznosio 66,2% te 33,8% muškaraca. Podatak koji je relevantniji za ovo istraživanje je postotak nastavnika u osnovnim i srednjim školama u kojima također prevladavaju žene - 85% učiteljica nasuprot 14,2% učitelja te 68,3% profesorica i 31,7% profesora u srednjim školama (DZS, 2022).

Tablica 2. Distribucija ispitanika s obzirom na dob

Distribucija ispitanika s obzirom na dob		
	<i>f</i>	%
21-30	15	14,29
31-40	28	26,67
41-50	31	29,52
51-60	29	27,61
Više od 60	2	1,91
Ukupno	105	100

Što se tiče dobnih skupina, u istraživanju su sudjelovali nastavnici u dobi od 21 do više od 60 godina. Tako je 14,29% nastavnika iz uzorka u dobi od 21 do 30 godina, njih 26, 67% je u dobi između 31 i 40, a 29,52% ispitanih nastavnika je u dobi od 41 do 50. Ispitanika starijih od 50, ali mlađih od 60 u istraživanju je bilo 27,61% dok je onih starijih od 60 bilo svega 1,91%. Distribucija ispitanika prema njihovoj dobi prikazana je u *Tablici 2*.

Tablica 3. Distribucija ispitanika s obzirom na razinu obrazovne ustanove u kojoj poučavaju

Distribucija ispitanika s obzirom na razinu obrazovne ustanove u kojoj poučavaju		
	<i>f</i>	%
Osnovna škola	70	66,67
Srednja škola	35	33,33
Ukupno	105	100

Nadalje, u prvom dijelu anketnog upitnika u kojem su se ispitivala sociodemografska obilježja ispitanika (*Tablica 3.*) dobio se uvid u razinu obrazovanja na kojoj nastavnici poučavaju. Iz prikupljenih odgovora vidljivo je kako najveći dio nastavnika iz uzorka poučava u osnovnim školama, njih 66,67% što znači da ostalih 33,33% ispitanih nastavnika radi u srednjim školama. Što se tiče distribucije ispitanika s obzirom na vrstu srednje škole omjer ispitanika je gotovo jednak. Tako 51,43% ispitanika koji poučavaju u srednjim školama radi u nekoj od strukovnih škola, dok 48,57% njih radi u gimnazijama. Kada se gleda omjer ispitanika u srednjim školama u čitavom uzorku, tada 17,14% ispitanika poučava u strukovnim školama, a 16,19% u gimnazijama.

Tablica 4. Distribucija ispitanika s obzirom na grupu predmeta koje poučavaju

Distribucija ispitanika s obzirom na grupu predmeta koje poučavaju		
	<i>f</i>	%
Razredna nastava	14	13,33
Humanistički predmeti	56	53,33
Društveni predmeti	5	4,76
Stručni predmeti	6	5,71
Prirodoslovno-matematički predmeti	24	22,86
Ukupno	105	100

Pretposljednji aspekt osnovnih podataka ispitanih nastavnika predstavlja grupu predmeta koje ispitanici poučavaju u školama (*Tablica 4.*). Kako je ovo pitanje bilo otvorenog tipa, odnosno svaki je od ispitanika samostalno mogao upisati svoj odgovor, dobiveni odgovori su radi lakšeg prikaza, a kasnije i analize rekodirani i grupirani na osnovu kojoj grupi predmeta navedenih nastavnih predmeta pripadaju. Tako su svi odgovori razvrstani u pet grupa: razredna nastava, humanistički predmeti, društveni predmeti, stručni predmeti i prirodoslovno-matematički predmeti. Najviše ispitanika poučava predmete iz humanističke grupe, njih 53,33%. Sljedeći najveći udio s obzirom na grupu predmeta poučavanja zauzimaju ispitanici koji poučavaju prirodoslovno-matematičke predmete (22,86%), nakon njih slijede oni koji su u razrednoj nastavi, njih 13,33%. Najmanji udio ispitanika poučava predmete iz društvene i stručne skupine predmeta, stručne predmete poučava 6%, dok društvene 4,76% ispitanika.

Tablica 5. Distribucija ispitanika s obzirom na regiju u kojoj rade

Distribucija ispitanika s obzirom na regiju u kojoj rade		
	<i>f</i>	%
Sjeverna Hrvatska	31	29,52
Središnja Hrvatska	30	28,57
Istra i Kvarner	9	8,57
Dalmacija	15	14,29
Slavonija	18	17,14
Ostalo	2	1,91
Ukupno	105	100

Posljednji ispitani aspekt sociodemografskih obilježja ispitanih nastavnika bio je mjesto u kojem rade (*Tablica 5.*), slično kao i kod predmeta poučavanja, ovo pitanje u anketnom upitniku je iziskivalo samostalno upisivanje odgovora zbog čega su dobiveni odgovori rekodirani radi lakšeg prikaza. Odgovori ispitanika stoga su grupirani u šest grupa: Sjeverna Hrvatska, Središnja Hrvatska, Istra i Kvarner, Dalmacija, Slavonija i Ostalo. Važno je napomenuti kako su pod kategorijom *Ostalo* grupirana dva odgovora ispitanika koji poučavaju u školama izvan Republike Hrvatske. Najviše je ispitanika s područja Sjeverne i Središnje Hrvatske. S područja Dalmacije u istraživanju je sudjelovalo 14,29% ispitanika, dok s područja

Slavonije njih 17,14%. Ispitanika s područja Istre i Kvarnera u istraživanju je 8,57%, dok je izvan Hrvatske 1,91% ispitanika.

3.6. *Vrijeme i mjesto istraživanja*

Anketni upitnik konstruiran je u online aplikaciji *Google forms*, a prosljeđen je ispitanicima pretežito putem društvenih mreža (Facebook grupa *Školska zbornica i Nastavnici.org*) te putem *e-maila*. Prosječno trajanje ispunjavanja ankete je bilo 15 minuta, bez postavljenog vremenskog ograničenja. Ispunjavanje anketnog upitnika bilo je u potpunosti anonimno i povjerljivo te na temelju dobivenih podataka nije moguće raspoznati pojedince. Prikupljanje podataka je trajalo kroz ljetni period od 13. do 31. srpnja 2022. godine. Kako je istraživački instrument konstruiran u online formi, svaki je ispitanik imao mogućnost na njega odgovoriti u privatnosti vlastitog doma, u bilo koje doba dana.

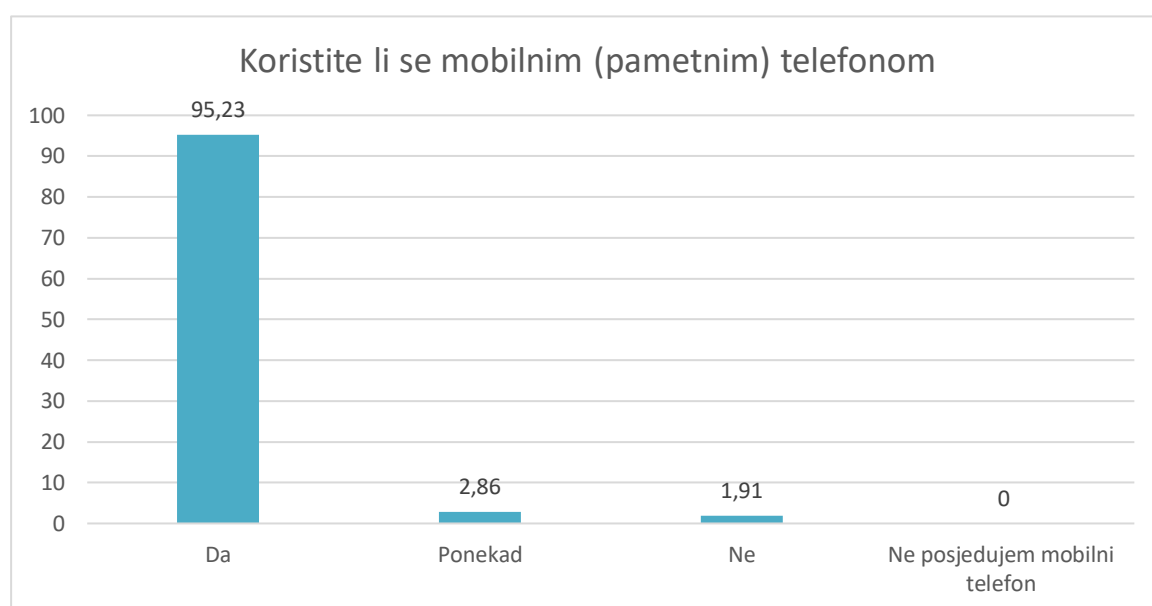
3.7. *Obrada podataka istraživanja*

Po završetku prikupljanja podataka, uslijedila je obrada dobivenih odgovora korištenjem analitičkog softverskog programa *Statistice*. Unutar programa koristila se deskriptivna statistika kojom je moguće na jednostavan način sažeti i opisati dobivene nalaze unutar istraživanja (Petz, 2004). Korištenjem opcije frekvencijskih tablica na najjednostavniji je način dobiven uvid u učestalost odgovora u anketnom upitniku. Osim njih, korišten je izračun za korelaciju između zavisnih i nezavisnih varijabli kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri nezavisne varijable utječu na zavisne, u ovom slučaju, utjecaj spola i dobi nastavnika, vrste škole i predmetnog područja na korištenje medijskih sadržaja u nastavi.

4. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

4.1. Samoprocjena kompetentnosti za korištenje medija i medijskih sadržaja u obrazovnom procesu

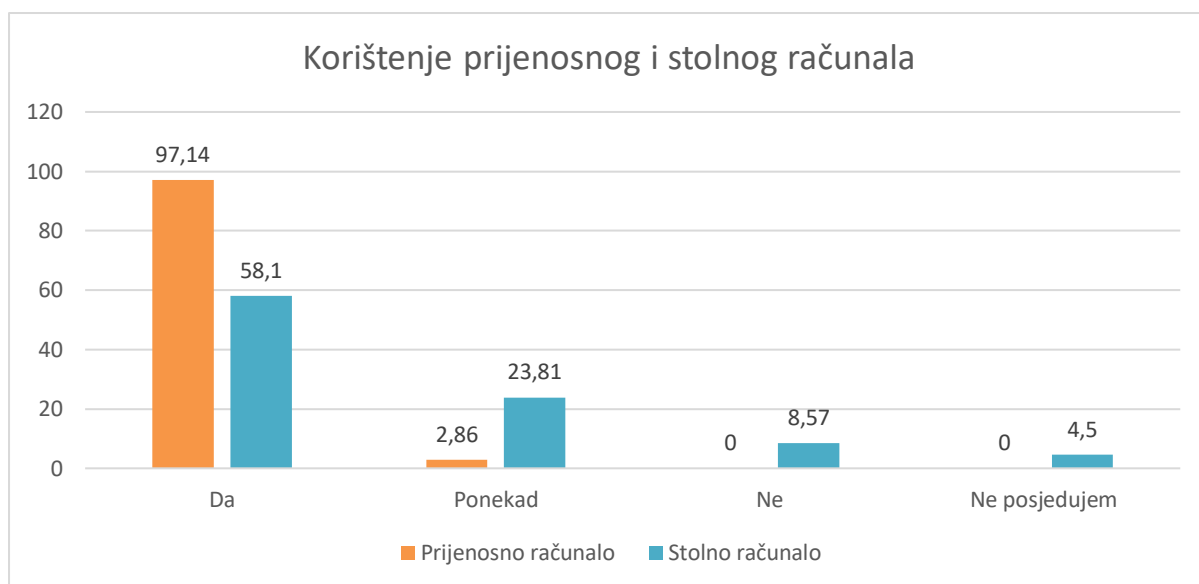
U prvom dijelu anketnog upitnika konstruiranog za ovo istraživanje nastojala se ispitati samoprocjena nastavnika o kompetencijama za korištenje digitalnih medija i medijskih sadržaja u nastavi. Navedena je analiza započela utvrđivanjem relativnih čestina korištenja mobilnog pametnog telefona te prijenosnog i/ili stolnog računala kao danas najčešće korištenih digitalnih medijskih uređaja.

Grafički prikaz 1. Korištenje pametnim mobilnim telefonom (postotci)

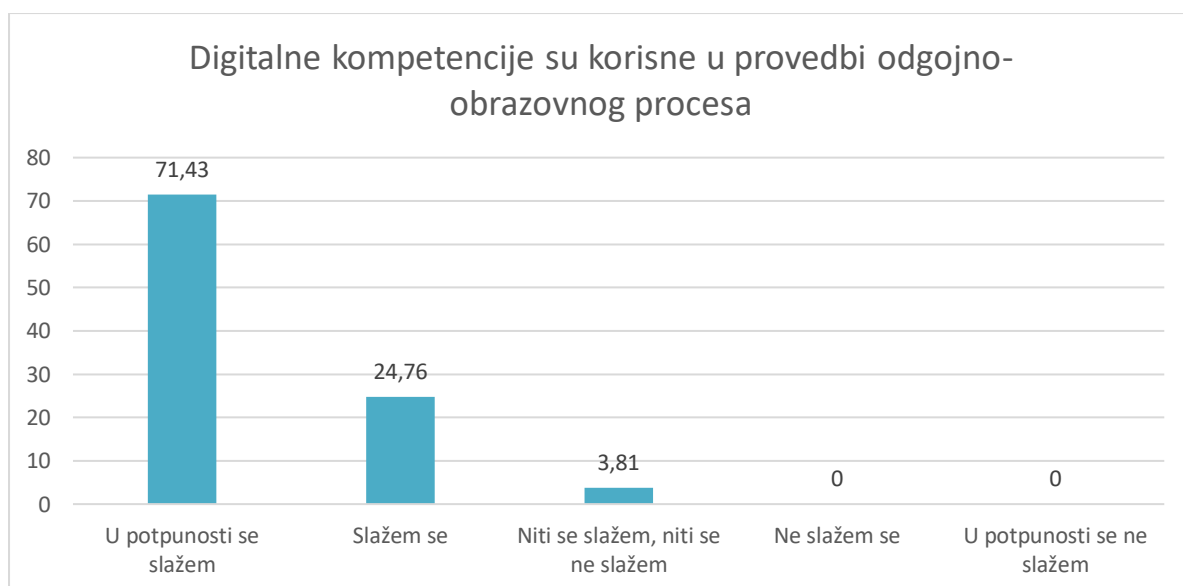
U mnogim istraživanjima koja su u središtu svog interesa imala digitalne kompetencije, naglasak se stavlja na korištenje mobilnih telefona i računala kao sastavnih digitalnih medija koji se svakodnevno koriste. *Grafički prikaz 1³* daje uvid u kojoj se mjeri ispitanici koriste pametnim mobilnim telefonom. Tako se 95,23% njih koristi mobitelom, njih 2,86% ga koristi ponekad, dok 1,91% ispitanika ne koristi pametni mobilni telefon.

³ Sve veličine unutar grafičkih prikaza prikazane su u postocima (%).

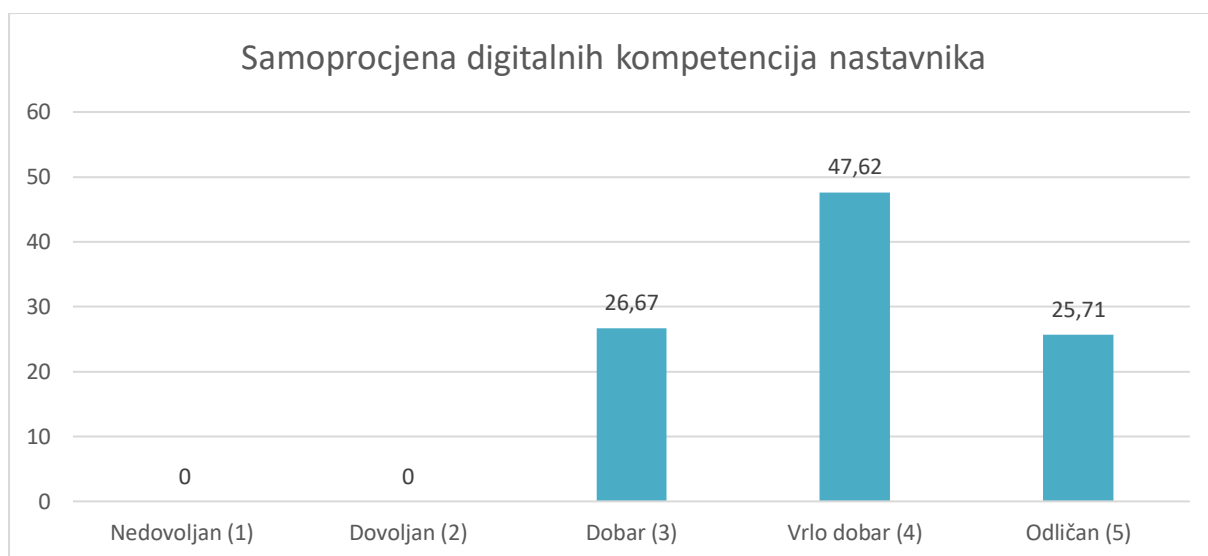
Grafički prikaz 2. Korištenje prijenosnog i stolnog računala (postotci)

Sljedeće se ispitalo korištenje prijenosnog i stolnog računala. Prijenosnim računalom svakodnevno se koristi 97,14% ispitanih nastavnika, dok ga povremeno koristi njih 2,86%. Negativnih odgovora, odnosno odgovora „Ne posjedujem prijenosno računalo“ i „Ne“ nije bilo. Kada je u pitanju korištenje stolnog računala, rezultati se ponešto razlikuju što se može objasniti s činjenicom kako se sve više nastavnika danas okreće korištenju samo jedne vrste računala kako zbog financijskog aspekta, tako i zbog same opremljenosti škola, gdje većina školskih učionica posjeduje prijenosna računala. U ovom slučaju, 58,1% ispitanika se svakodnevno koristi stolnim računalom, dok njih 23,81% računalo koristi ponekad. Njih 8,57% se ne koristi stolnim računalom, dok 9,52% ispitanika takvo računalo ne posjeduje (*Grafički prikaz 2.*).

Grafički prikaz 3. Korisnost digitalnih kompetencija u provedbi odgojno-obrazovnog procesa (postotci)

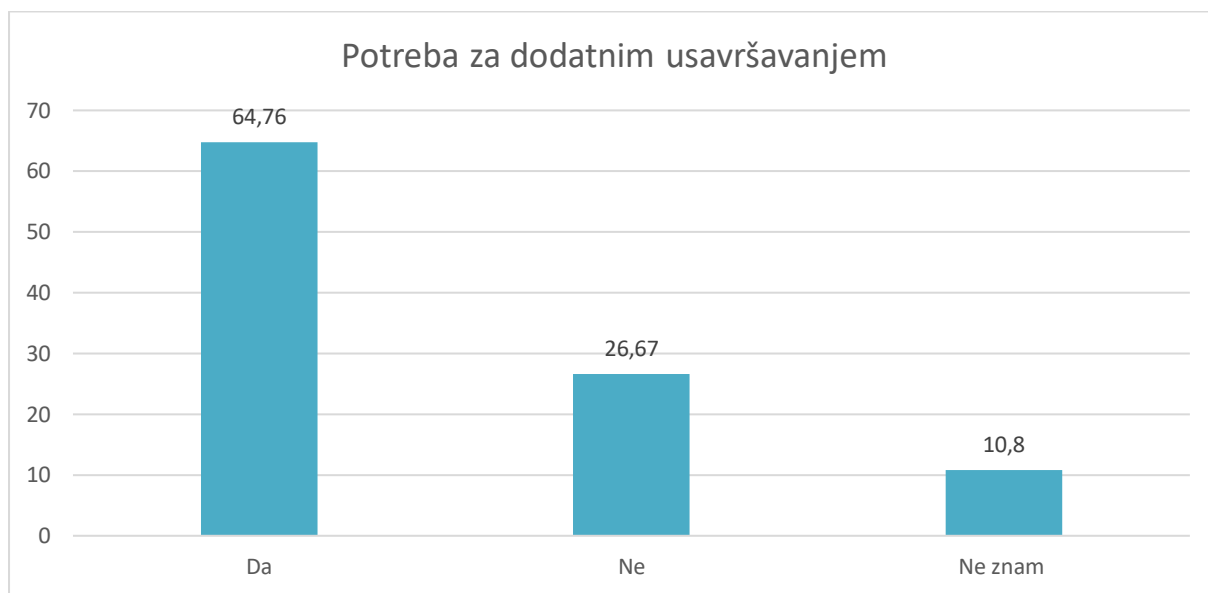
Osim korištenja digitalnih medija, nastavnike se ispitalo u kojoj mjeri digitalne kompetencije smatraju korisnima u provedbi odgojno-obrazovnog procesa. Uz tvrdnju je postavljena skala slaganja, odnosno neslaganja s pet stupnjeva (od „U potpunosti se slažem“ do „U potpunosti se ne slažem“) gdje se od ispitanika očekivalo da odaberu onaj stupanj koji predstavlja njihovo (ne)slaganje s navedenom tvrdnjom. Ispitani nastavnici uglavnom smatraju kako su digitalne kompetencije korisne u odgojno-obrazovnom procesu. Velika većina njih (71,43%) se u potpunosti slaže s tvrdnjom, dok njih 24,76% iskazuje samo slaganje s tvrdnjom *Digitalne kompetencije su korisne u provedbi odgojno-obrazovnog procesa*. Mali broj ispitanik, njih 3,81% iskazuje neutralni stav prema tvrdnji, odnosno kao svoj odgovor su odabrali opciju „Niti se slažem, niti se ne slažem“. Odgovora koji bi iskazivali (potpuno) ne slaganje s navedenom tvrdnjom nije bilo iz čega se može zaključiti kako ispitanici pridaju važnost digitalnim kompetencijama u odgojno-obrazovnom procesu. Distribucija odgovora prikazana je na *Grafičkom prikazu 3*.

Grafički prikaz 4. Samoprocjena digitalnih kompetencija nastavnika (postotci)

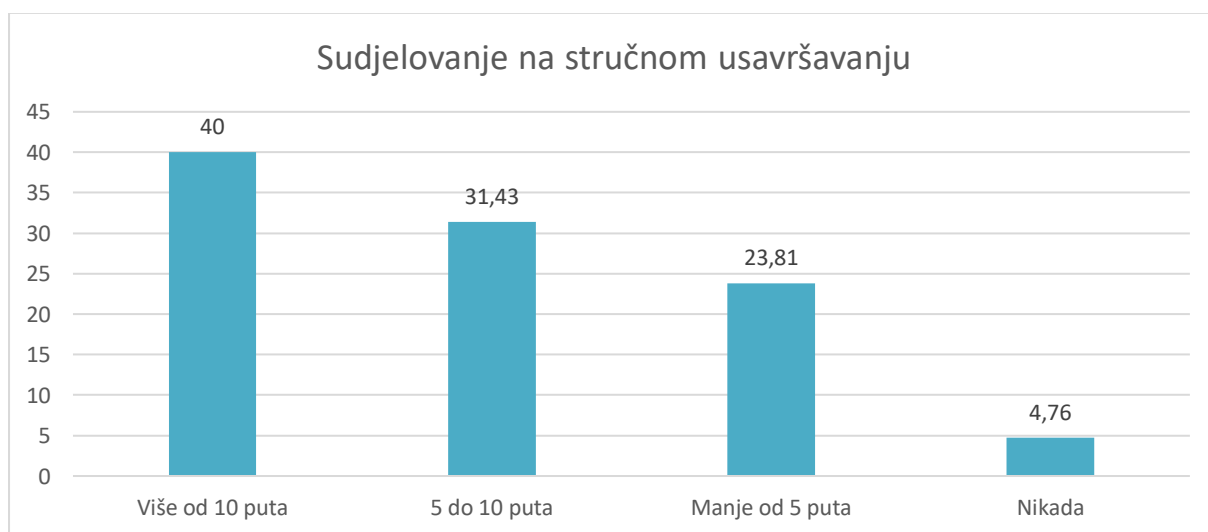
Osim dosad navedenog, ispitanici su bili zamoljeni da brojčano na skali od 1 do 5 ocijene svoje znanje iz područja digitalnih kompetencija (*Grafički prikaz 4*). Ranije spomenuti nalazi istraživanja autorica Pahljina-Reinić, Rončević Zubković, Kolić-Vehovec (2020) navode kako se nastavnici kada je u pitanju samoprocjena i ocjenjivanje najčešće ocjenjuju s izrazito pozitivnim ocjenama što potvrđuju i nalazi dobiveni u ovom istraživanju. Kada je u pitanju ocjena znanja kojeg posjeduju na području digitalnih kompetencija nitko od ispitanika nije odabrao ocjene nedovoljan i dovoljan. Svi odgovori distribuirani su između opcija dobar, vrlo dobar i odličan. Najviše ispitanika svoje znanje na području digitalnih kompetencija ocijenilo

je ocjenom 4 (vrlo dobar), nešto manje ispitanika ocijenilo se ocjenom 3 (dobar), dok je njih 25,71% svoje znanje ocijenilo ocjenom 5 (odličan).

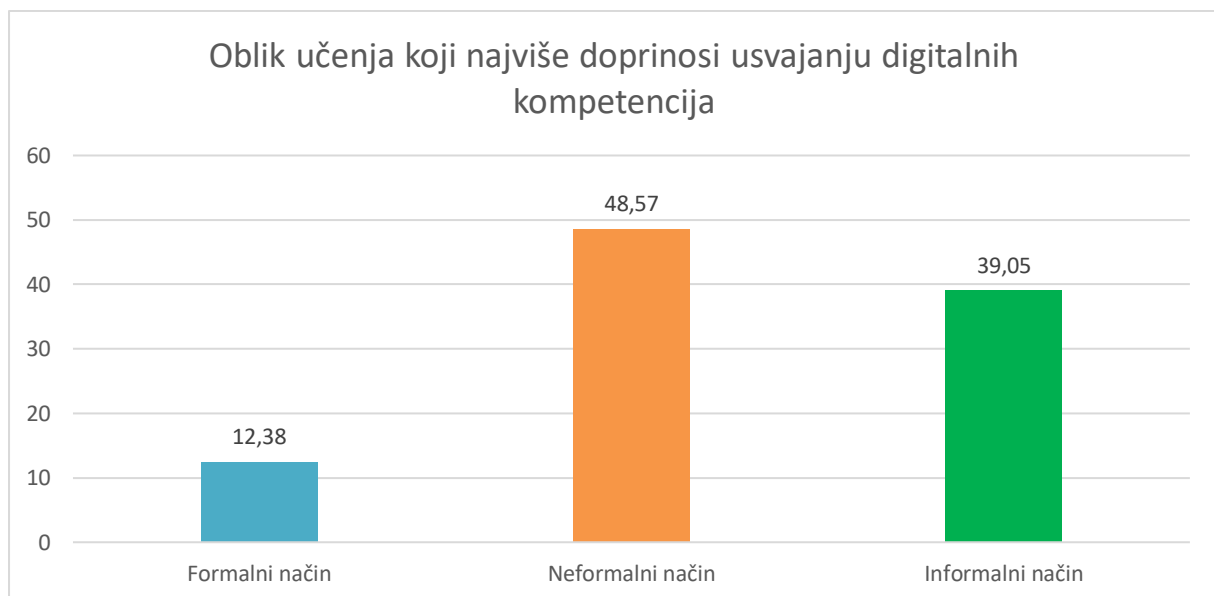
Grafički prikaz 5. Potreba za dodatnim usavršavanjem iz područja digitalnih kompetencija (postotci)

Osim ocjena, ispitanici su trebali procijeniti smatraju li potrebnim dodatno usavršavanje iz područja digitalnih kompetencija (*Grafički prikaz 6.*). Unatoč iznimno pozitivnoj samoprocjeni digitalnih kompetencija, kod ispitanih nastavnika može se primijetiti kontradiktoran stav gdje velika većina njih navodi kako imaju potrebu za dodatnim usavršavanjem. Ispitanika koji smatraju kako im ne treba dodatno usavršavanje je 26,67% dok oni koji ne mogu procijeniti postoji li potreba za dodatnim usavršavanjem čine 10,48% ispitanog uzorka.

Grafički prikaz 6. Sudjelovanje na stručnim usavršavanjima iz područja digitalnih kompetencija (postotci)

Nadovezujući se na rezultate koji nalažu kako velik broj ispitanika pokazuje potrebu za dodatnim usavršavanjem, ispitanike se pitalo jesu li sudjelovali na nekom obliku stručnog usavršavanja iz područja digitalnih kompetencija (*Grafički prikaz 6.*). Ponuđeni odgovori su bili: više od 10 puta; 5 do 10 puta; manje od 5 puta i nikada. Ispitanici koji su sudjelovali na stručnim usavršavanjima više od 10 puta predstavljaju 40% uzorka. Oni koji su na usavršavanju sudjelovali 5 do 10 puta čine 31,43% ispitanog uzorka. Njih 23,81% sudjelovao je na stručnim usavršavanjima manje od 5 puta, dok 4,76% ispitanika nikada nije sudjelovalo na nekom obliku stručnog usavršavanja iz područja digitalnih kompetencija.

Grafički prikaz 7. Oblik učenja koji najviše doprinosi usvajanju digitalnih kompetencija (postotci)

Ranije su definirane kompetencije te načini stjecanja istih koji se najčešće vezani uz neki oblik obrazovanja, najčešće formalni u vidu visokoškolskog obrazovanja ili neformalni kroz radionice i seminare. Na tragu toga, sudionike se ovog istraživanja pitalo u kojoj mjeri smatraju važnim različite oblike učenja vještina s područja digitalnih kompetencija (formalni, neformalni i informalni oblici obrazovanja). Ispitanici su na temelju vlastitog iskustva usvajanja digitalnih kompetencija najveću važnost dali neformalnom načinu obrazovanja (48,57% ispitanika), odnosno stjecanju znanja i vještina uz radionice, seminare i različite tečajeve što je vidljivo i iz prethodnih odgovora ispitanih nastavnika koji navode česta sudjelovanja na stručnim usavršavanjima i seminarima. Malo manji postotak ispitanika, njih 39,05%, smatra kako im je za usvajanje digitalnih kompetencija najviše doprinijelo informalno učenje kroz samostalno istraživanje i razgovore s kolegama. Najmanja se važnost pridaje formalnim

načinima usvajanja znanja i vještina iz područja digitalne kompetencije, za kojeg se samo 12,38% ispitanih nastavnika odlučilo kao za najvažniji oblik usvajanja novih znanja. Distribucija dobivenih odgovora prikazana je na *Grafičkom prikazu 7*.

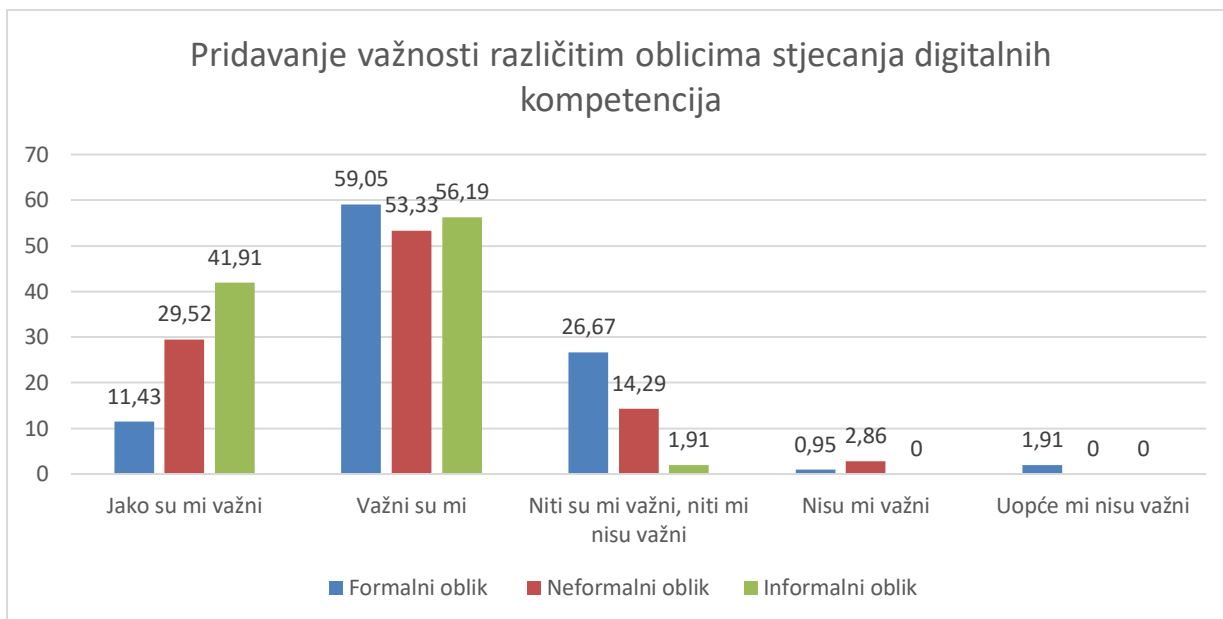
„Jako puno toga se može naučiti kroz iskustva drugih kolega i samostalnog pretraživanja.“

„U sklopu kolegija se ne može obratiti sve ono što je potrebno za nastavu, niti si kao student svjestan što će sve trebati u nastavi. U radionicama i predavanjima se predavač obično bazira na osobe koje nisu vješte u korištenju tehnologija te onda radionice predugo traju za nas koji smo informatički obrazovani. Ako mi se nešto sviđa, sama to proučim u kratkom vremenu i onda koristim ili ne u nastavi.“

„Smatram da za vrijeme mog studiranja tome nije uopće bila posvećena pažnja. Tek kada sam počela raditi po zamjenama sam shvatila važnost digitalnih alata. Gdje sto pronaći i kako ih koristiti pokazivali su mi i pomagali nastavnici škola u kojima radim zamjene.“

„Najlakše mi je učiti vlastitim tempom i sam filtrirati informacije.“

Kako bi potkrijepili ovakve odgovore, od ispitanika se tražilo da obrazlože svoj odabir. Tako je nekoliko ispitanika navelo kako na fakultetu nije slušalo kolegije koji su se orijentirali na digitalne kompetencije i medijsku pismenost zbog čega su se okretali različitim seminarima i tečajevima nakon što su se zaposlili zbog čega im neformalni načini učenja predstavljaju primarni oblik usvajanja digitalnih kompetencija. Osim toga, nedostatak formalnim načinima učenja kada su u pitanju digitalne kompetencije, neki ispitanici vide u brzom prolazanju kroz gradivo i nedovoljnom ponavljanju za vrijeme predavanja zbog čega se na kraju svakako moraju okrenuti informalnim i neformalnim načinima učenja. Mnogi ispitanici veliki značaj pridaju informalnim načinima učenja. Naime, kroz informalno učenje, ispitanici su slobodni istraživati nove vještine i znanja u bilo kojem trenutku, bez ograničenosti vremenom i resursima. Savjeti kolega, koji spadaju u informalne načine učenja, od velike su važnosti ispitanicima isto kao i učenje bez obveze i istraživanje sadržaja po vlastitom izboru. Navedeni odgovori ispitanih nastavnika upućuju na postojanje jaza između znanja potrebnih za 21. stoljeće i formalnih programa za profesionalno obrazovanje nastavnika te razvoj potrebnih znanja i vještina iz područja digitalnih kompetencija (Kučina Softić, 2020). Kako bi se izbjegao spomenuti jaz javlja se sve veća potreba za dodatnim programima koji će, u sklopu obrazovanja budućih nastavnika, veći naglasak stavljati na digitalno i medijsko opismenjivanje.

Grafički prikaz 8. Pridavanje važnosti različitim oblicima stjecanja digitalnih kompetencija (postotci)

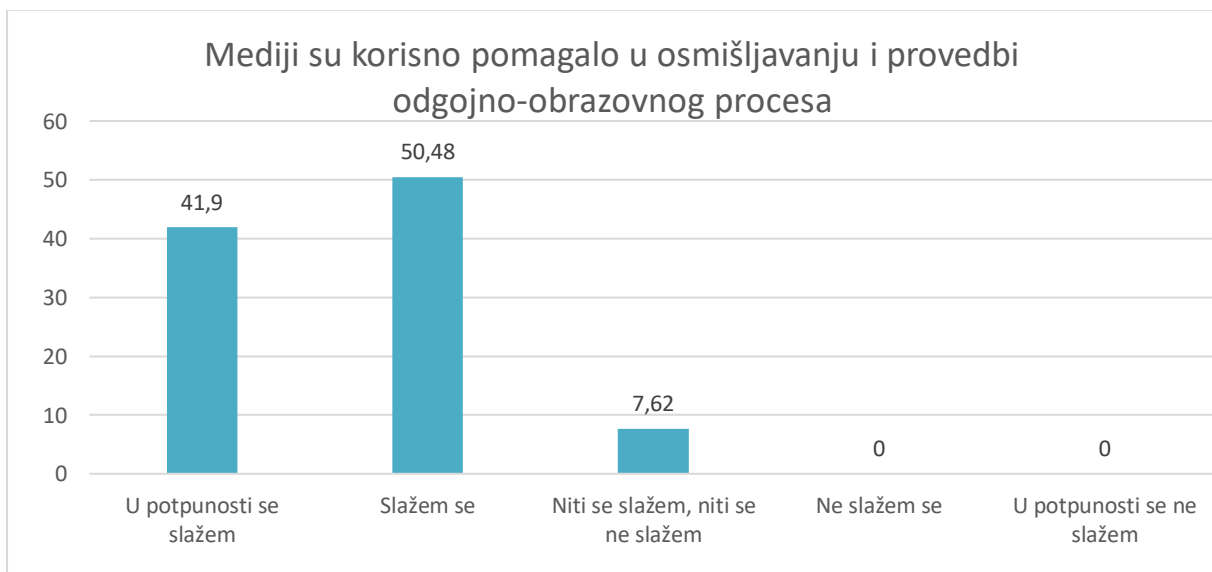
Osim odabira jedinstvenog najboljeg načina učenja i usvajanja znanja iz digitalnih kompetencija, ovim anketnim upitnikom se ispitalo u kojoj mjeri sudionici istraživanja smatraju važnim ranije navedene oblike usvajanja znanja (*Grafički prikaz 8*). Iako ga najmanji broj ispitanika odabrao kao najvažniji oblik učenja, formalni obliku kao način usvajanja digitalnih kompetencija 11,43% ispitanika smatra jako važnim, 59,05% je navelo kako je formalni oblik važan. Neutralan stav prema važnosti formalnog obrazovanja ima 26,67% ispitanih, dok njih 0,95% i 1,91% smatra kako ovakav način obrazovanja nije važan u stjecanju znanja vezanih uz digitalne kompetencije. Što se tiče neformalnog učenja kojem su ispitanici dali najveću važnost, rezultati su sljedeći. 29,52% ispitanih nastavnika neformalne načine obrazovanja smatra jako važnima, dok njih 53,33% ovakve oblike učenja smatra važnima. Neutralni odgovor je dalo 14,29% ispitanika, dok se njih 2,86% izjasnilo kako im neformalni načini usvajanja znanja iz područja digitalnih kompetencija nisu važni. Posljednji način učenja, informalni, se kod ispitanika pokazao vrlo važnim oblikom usvajanja vještina iz područja digitalnih kompetencija. Tako 41,91% ispitanika ovaj način učenja smatra jako važnim, dok njih 56,19% ga smatra važnim. Njih 1,91% je iskazalo neodlučni stav, odnosno, kao odgovor su odabrali „niti su mi važni, niti mi nisu važni“. Nitko od ispitanika nije iskazao negativan stav prema važnosti informalnog načina učenja.

Iz prethodno navedenih podataka vidljivo je kako pri samoprocjeni digitalnih kompetencija ispitanici nastavnici svoja znanja i vještine ocjenjuju s uglavnom vrlo dobrim ili odličnim ocjenama, ali unatoč dobroj samoprocjeni, većina njih navodi potrebu za dodatnim

usavršavanjima na ovom polju. Razlog tome često vide u manjku integriranosti ove teme u kurikulum formalnog obrazovanja gdje često na visokoobrazovnim razinama postoji manjak kolegija koji naglasak stavljaju na znanja i vještine vezane uz IKT i digitalne kompetencije. Isto tako, potreba i motivacija za dodatnim usavršavanjem može biti isključivo intrinzične prirode gdje pojedinac želi upotpuniti ranije stečena znanja i vještine kako bi stalno bio u toku s promjenama u metodama poučavanja. Zbog toga se često okreću neformalnim i informalnim oblicima učenja i unaprjeđivanja znanja i vještina iz područja digitalnih kompetencija. Veliki se naglasak stavlja na tečajeve i seminare kojima nastavnici nastoje nadoknaditi potrebna znanja za pravilno korištenje i integraciju digitalnih medija i sadržaja u svoj rad. No isto tako, važnim su se pokazali informalni oblici učenja koji su za razliku od formalnih mnogo fleksibilniji, dinamičniji i inovativni te se mijenjaju s obzirom na trenutne interese i potrebe pojedinca (Vrkić Dimić, 2011).

4.2. Mediji i medijski sadržaji kao dio organizacije i provedbe nastavnog procesa

Glavni fokus ovog istraživačkog rada stavljen je na korištenje medijskih sadržaja u organizaciji i samoj provedbi nastavnog sata te u se mjeri nastavnici okreću korištenju medija u odgojno-obrazovnom procesu. Dio ankete koji je obuhvaćao potonje navedeni aspekt medijskih sadržaja u nastavi sastojao se od otvorenih i zatvorenih pitanja. Zatvorena pitanja konstruirana su u obliku Likertove skale koje su obuhvaćale stavove slaganja, učestalosti i važnosti. Kroz otvorena pitanja od ispitanika se najčešće tražilo da obrazlože odgovore dane na ponuđenim skalama ili ponude konkretne primjere primjene medija i medijskih sadržaja u odgojno-obrazovnom procesu.

Grafički prikaz 9. Slaganje s tvrdnjom o važnosti medija u organizaciji i provedbi odgojno-obrazovnog procesa (postotci)

Kada su u pitanju mediji kao pomagalo u nastavi, ispitanici nastavnici gotovo su usuglašeni u svom mišljenju što proizlazi iz njihovih odgovora koji su na skali slaganja najčešće bili pozitivne konotacije (*Grafički prikaz 9.*). Tako se 41,90% ispitanih nastavnika u potpunosti slaže s izjavom kako su mediji korisno pomagalo u osmišljavanju i provedbi odgojno-obrazovnog procesa. S izjavom se slaže njih 50,48% ispitanika, dok njih osmero, odnosno 7,62% ima neutralan stav, odnosno kao svoj odgovor su odabrali niti se slažem, niti se ne slažem. Nitko od ispitanih nastavnika nije iskazao neslaganje s ovom tvrdnjom na temelju čega se može zaključiti kako mediji i medijski sadržaji predstavljaju korisno sredstvo za pripremu, a kasnije i provedbu samog nastavnog sata.

Nakon odabira ponuđenog odgovora na skali slaganja odnosno neslaganja, od ispitanika se tražilo da obrazlože svoj prethodni odgovor. Kako su ispitanici bili slobodni samostalni upisivati vlastite odgovore, ovaj dio anketnog upitnika kvalitativno je analiziran, a u nastavku će biti prikazani i neki od dobivenih odgovora. Tako nasljedno na slaganje ispitanika s prethodnom tvrdnjom i slobodni odgovori su se kretali u pozitivnom smjeru. U nastavku slijedi nekoliko odgovora preuzetih iz anketnog upitnika.

„Brzo se dođe do podataka, riječima se ne može prenijeti ono što se može prenijeti slikom.“

„Medijima se ostvaruje dinamika sata. Nastavu čine zanimljivijom i pristupačnijim učenicima“

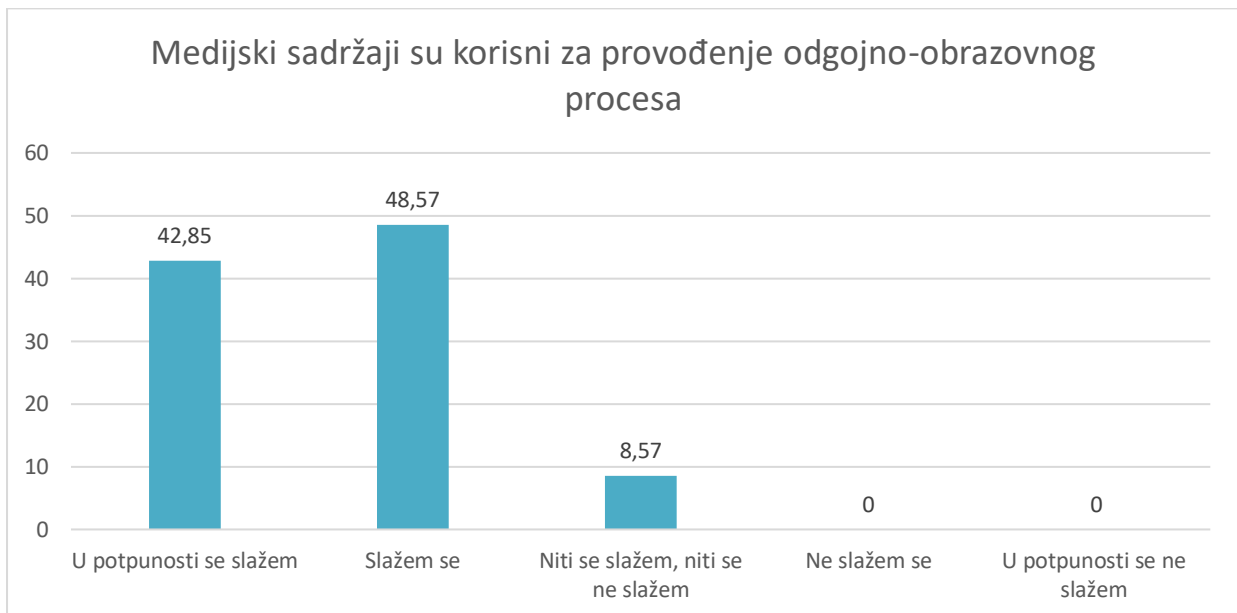
„Živimo u novom, posve digitalnom svijetu, a nažalost i naša djeca odrastaju s pametnim telefonima u ruci. Korak s time, njihova pažnja je nestalna, tj. obrada informacija brža. Prema tome, korištenje medija je nezaobilazna sastavnica nastavnog procesa.“

„Sve što doprinosi unaprjeđenju odgojno obrazovnog procesa je korisno. Putem medija stječu se iskustvena znanja.“

„U nastavi engleskog jezika apsolutno sve teme i mediji dolaze u obzir budući da su djelatnosti koje razvijamo čitanje i slušanje s razumijevanjem, pisanje i govorenje. Internet i drugi mediji nepresušni su izvor za osmišljavanje lekcija, a osim toga ima pregršt savjeta kako osmisliti učinkovitu lekciju.“

Ispitanici su navodili kako su mediji sastavni dio svakodnevice zbog čega nije neobična ni njihova integracija u organizaciju i provedbu odgojno-obrazovnog procesa. Također, kao obrazloženje svog prethodnog odgovora mnogi su ispitanici odgovorili kako im mediji olakšavaju dolaženje do informacija korisnih za pripremu sata, ali isto tako, olakšavaju i samu

pripremu (posebice korištenje digitalnih sadržaja koji su dostupni u sklopu digitalnih udžbenika i vježbenica) te daju ideju za nove pristupe nekoj nastavnoj temi. Neki su isticali važnost unapređenja odgoja i obrazovanja što je moguće uz korištenje medija i medijskih sadržaja, dok su drugi navodili kako vole kreativne načine poučavanja zbog čega se okreću medijima u organizaciji i provedbi nastave. Isto tako, neki od ispitanih nastavnika kao odgovor su navodili važnost medija i njihovu povezanost s određenim predmetima. Primjerice učenje stranih jezika kojem mediji uvelike doprinose. No svakako se najviše odgovora svodi na to kako je društvo uznapredovalo, kako se ono mijenja svakim danom zbog čega je potrebno nastavi i poučavanju pristupiti s različitih gledišta i korištenjem različitih, novih metoda čime se naglasak stavlja na važnost praćenja novih trendova u nastavi.

Grafički prikaz 10. Slaganje s tvrdnjom o korisnost medijskih sadržaja u održavanju odgojno-obrazovnog procesa (postotci)

Osim medija, istražilo se koliko ispitanih nastavnika medijske sadržaje smatra korisnima za pripremu i provedbu nastavnog sata te su dobiveni odgovori, očekivano, vrlo slični odgovorima vezanim uz prvu tvrdnju. Isto kao i za prethodnu tvrdnju, nitko od ispitanika nije pokazao neslaganje s tvrdnjom, dok je 9 (8,57%) ispitanika iskazalo neutralan stav s navedenom tvrdnjom. Njih 48,57%, odnosno 51 ispitanik se slaže s tvrdnjom, dok je 45 (42,85%) ispitanih nastavnika iskazalo potpuno slaganje s tvrdnjom kako su medijski sadržaji korisni za pripremu i provođenje odgojno-obrazovnog procesa (*Grafički prikaz 10.*).

Kako su slaganja s tvrdnjom gotovo identična kao i s prethodnom tvrdnjom sličan je slučaj i s obrazloženjem odabranog odgovora. U nastavku teksta slijedi nekoliko citata preuzetih iz anketnog upitnika.

„Medijski sadržaji mogu poslužiti za lakše usvajanje nekih sadržaja, mogu približiti sadržaje učenicima, nisu suhoparni.“

„Vrlo korisni u nastavi jezika: audio i video materijali mogu se koristiti u svim dijelovima sata, plus bezbrojni alati se mogu koristiti za vrednovanje i testiranje.“

„Na slikovit način mogu pomoći u dodatnom pojašnjenju gradiva.“

„Lako prenose željene sadržaje i brzo dopiru do krajnjeg korisnika.“

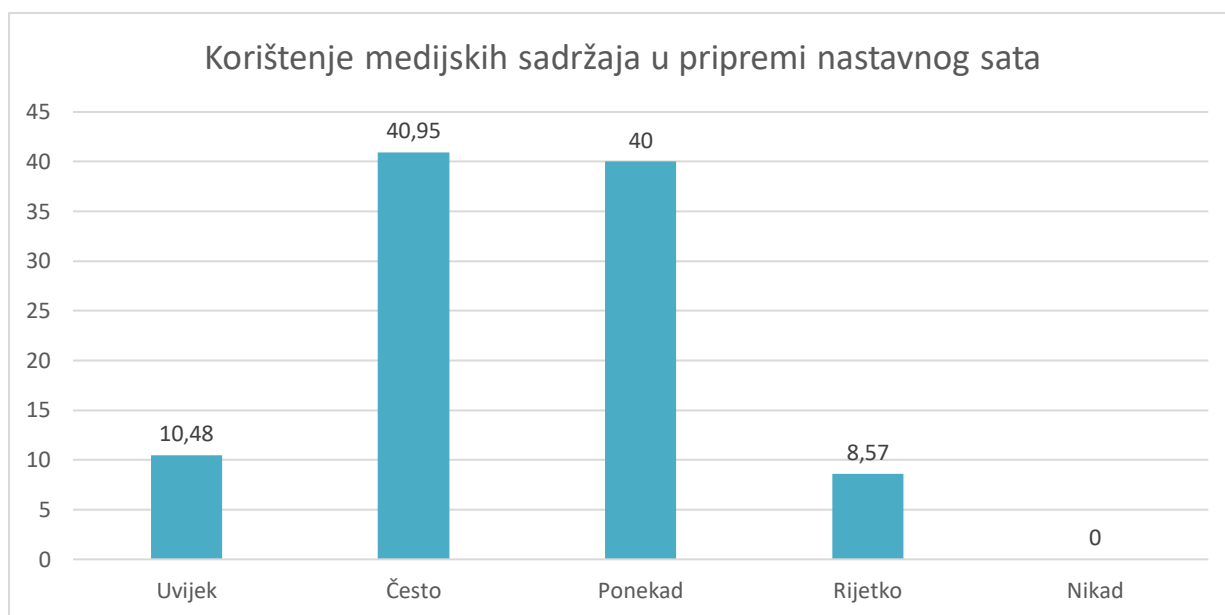
„Također. Korisni. Ne bi trebali biti zamjena. Ali ako se pronađe neki sadržaj koji će zaista pomoći u provođenju o-o procesa da bi učenici bolje shvatili/naučili - odlično!“

„Mediji olakšavaju vizualizaciju kompleksnih i apstraktnih pojmova i pomažu kada nemam adekvatan pribor u školi.“

„Učenici pokazuju veći interes za rad te su aktivniji na nastavnom satu ako se koriste digitalni sadržaji.“

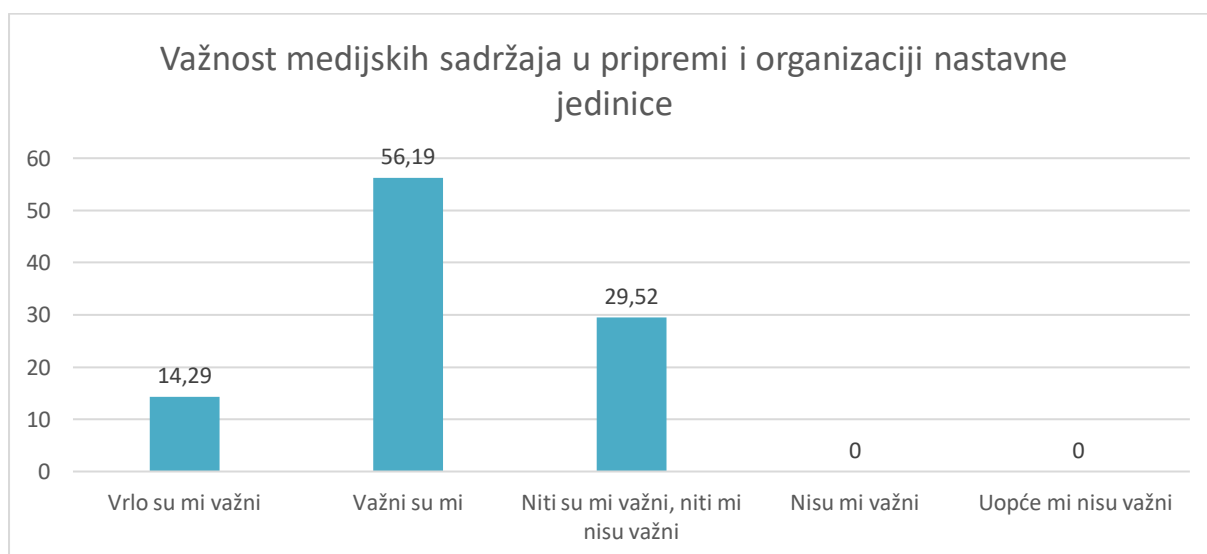
„Učenici pokazuju veći interes za nastavne sadržaje koji im se približavaju pomoću različitih medija.“

Ispitanici navode kako je uz medijske sadržaje jednostavnije i zanimljivije učenicima približiti nastavno gradivo, ali i lakše prikazati primjere iz stvarnog života. Ponovno se ističe važnost medijskih sadržaja kada je u pitanju poučavanje jezika, posebice audiovizualni sadržaji koji obogaćuju nastavu jezika te olakšavaju usvajanje novih sadržaja. No isto tako, ističe se kako mediji iako korisni u odgojno-obrazovnom procesu, ne bi smjeli u potpunosti zamijeniti klasične oblike nastave.

Grafički prikaz 11. Učestalost korištenja medijskih sadržaja u pripremi nastavnog sata (postotci)

Nadalje, sudionike istraživanja pitao se u kojoj mjeri koriste medijske sadržaje u pripremi nastavnog sata. Kako se većina ispitanika složila s tvrdnjom kako su mediji i medijski sadržaji korisno pomagalo u osmišljavanju i organizaciji odgojno-obrazovnog procesa očekivano je bilo da će odgovori na pitanje koliko često koriste medijske sadržaje u pripremi nastavnog sata biti usmjereni k potonje spomenutim odgovorima. Tako, 10,48% ispitanih navodi kako u pripremi nastavnog sata uvijek koristi medijske sadržaje, dok njih 40,95% takve sadržaje često koristi u svojoj pripremi sata. 40% ispitanih nastavnika medijske sadržaje u svojoj pripremi nastave koristi ponekad, a njih 8,57% rijetko (*Grafički prikaz 11*).

Grafički prikaz 12. Važnost medijskih sadržaja u pripremi i organizaciji nastavne jedinice (postotci)

Osim učestalosti korištenja medijskih sadržaja u pripremi nastavnog sata, ispitanike se pitalo koliku važnost pridaju medijskim sadržajima u pripremi i organizaciji nastavne jedinice. Negativnih odgovora koji obuhvaćaju izjave „nisu mi važni“ i „uopće mi nisu važni“ nije bilo, već se velik dio ispitanika pozitivno izjasnio u vezi s postavljenim pitanjem. Stoga, 14,29% ispitanika medijske sadržaje smatra vrlo važnima u pripremi i organizaciji nastavnog sata, njih 56,19% ih smatra važnima, dok je ostatak ispitanika, 29,52% iskazalo neutralan stav prema važnosti medijskih sadržaja u pripremi sata (*Grafički prikaz 12*).

Tablica 6. Korišteni medijski sadržaji u pripremi sata

Korišteni medijski sadržaji u pripremi sata		
	F	%
Filmovi	46	48,42
YouTube	28	29,47
Auditivni sadržaji	25	26,32
Videolekcije	24	25,26
Internet	20	21,05
Fotografije	14	14,74
Informativne emisije	8	8,42
Online kvizovi	3	3,16
Ukupno	95	100

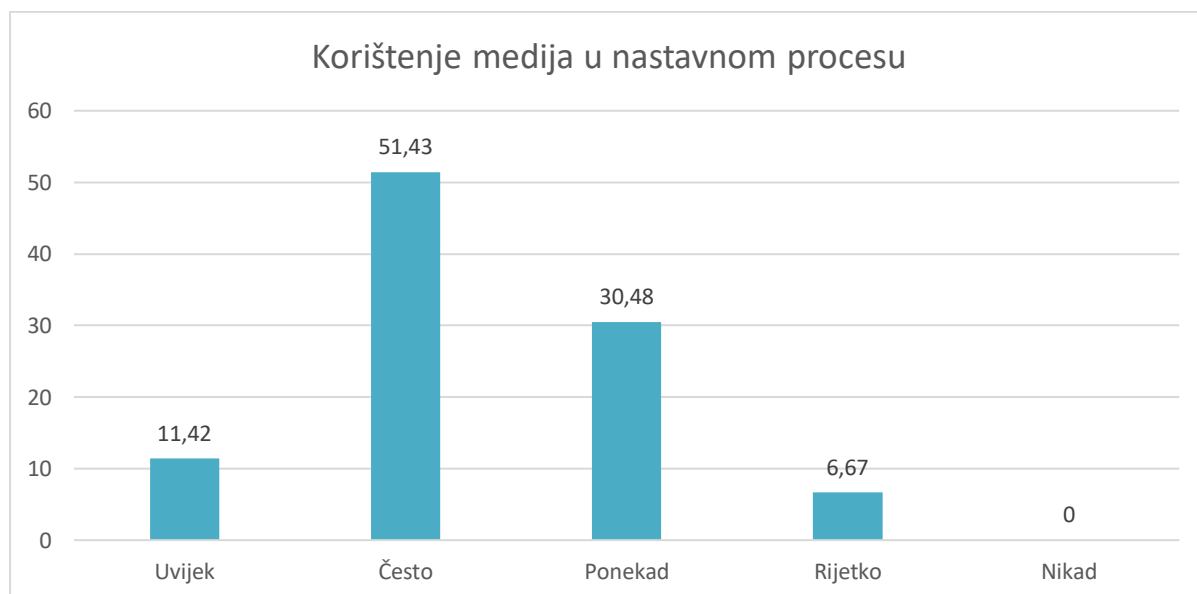
U ovom dijelu anketnog upitnika također se nastojalo dobiti uvid u medije i medijske sadržaje koje nastavnici koriste u pripremi nastavnog sata. Sudionicima ovog istraživanja je bilo omogućeno samostalno upisivanje odgovora i opisivanje sadržaja koje svakodnevno koriste u organizaciji obrazovnog procesa. Važno je napomenuti kako 9,52% ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanja zbog čega njihovi odgovori nisu bili analizirani u ovom dijelu analize zbog čega su postotci računani na temelju uzorka u kojem je N=95. Radi lakše analize, odgovori ispitanika kategorizirani su u osam kategorija s uključenim medijskim sadržajima koje najčešće koriste u pripremi nastavnog sata. Medijski sadržaj koji se najčešće koristi u pripremi nastavnog sata je filmski sadržaj kojeg koristi 48,47% ispitanika. Nakon filma po zastupljenosti slijede kratki video sadržaji s platforme YouTube koje koristi 29,47% ispitanika. Auditivni sadržaj koji obuhvaća glazbene sadržaje, Podcaste i radioemisije u svojoj pripremi koristi 26,32% ispitanih nastavnika. Također, u pripremi nastavnog sata ispitanici često koriste videolekcije koje su najčešće dostupne uz nastavni materijal, Internet koristi 21,05% ispitanika, fotografije koristi

14,74%, informativne emisije poput vijesti i TV kalendara u svojoj pripremi koristi 8,42% ispitanika dok online kvizove koristi njih 3,16% ispitanih (*Tablica 6*).

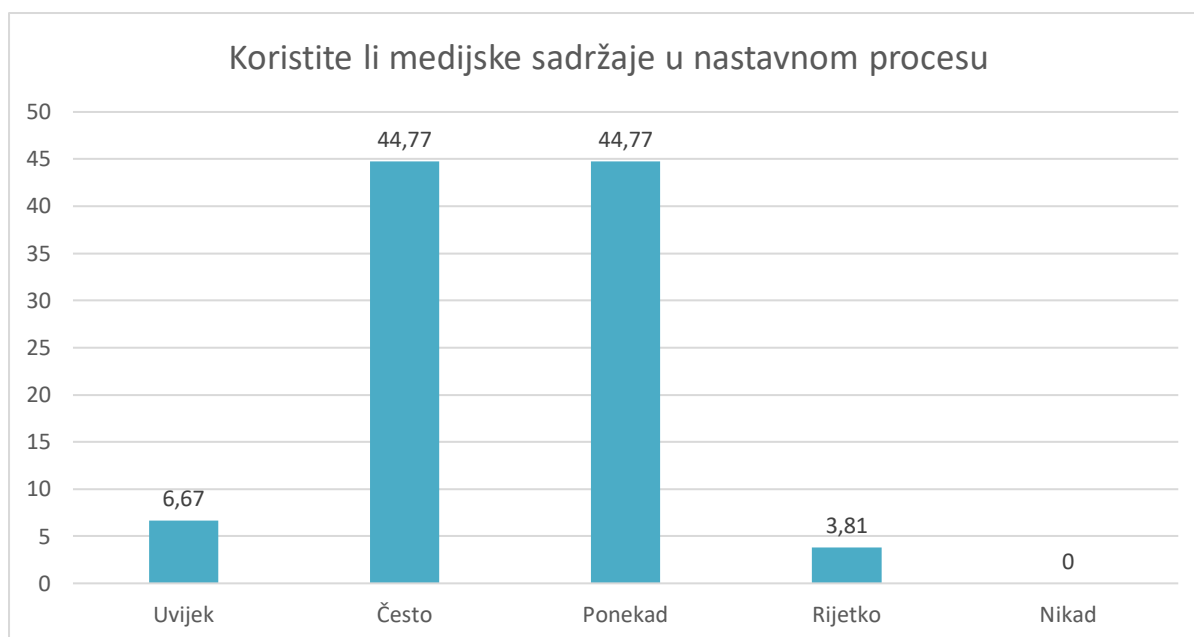
Ispitani nastavnici tako medije i medijske sadržaje smatraju korisnim pomagalima u osmišljavanju, a kasnije i samoj provedbi nastavnog sata što je vidljivo u učestalosti korištenja medijskih sadržaja u pripremi i organizaciji nastave. Implementacija medijskih sadržaja u nastavni sat doprinosi razvoju kognitivnih stilova učenja kod učenika čime se povećava i sama zainteresiranost učenika za nastavno gradivo (Nadrljanski, Nadrljanski, Bilić, 2007). Osim toga, korištenje različitih oblika medijskih sadržaja omogućuje pristup širokom spektru znanja i informacija koje učenicima mogu olakšati učenje i razumijevanje gradiva, no kojima je uvijek potrebno pristupiti s kritičkog gledišta.

4.3. Učestalost korištenja medija u nastavnom procesu

Nakon što su prikazani rezultati kojih obuhvaćaju odgovore vezane uz korištenje medijskih sadržaja u pripremi nastavnog sata, slijedi prikaz rezultata vezanih uz korištenje medija i medijskih sadržaja u samom provođenju obrazovnog procesa u školi.

Grafički prikaz 13. Učestalost korištenja medija u provedbi nastavnog procesa (postotci)

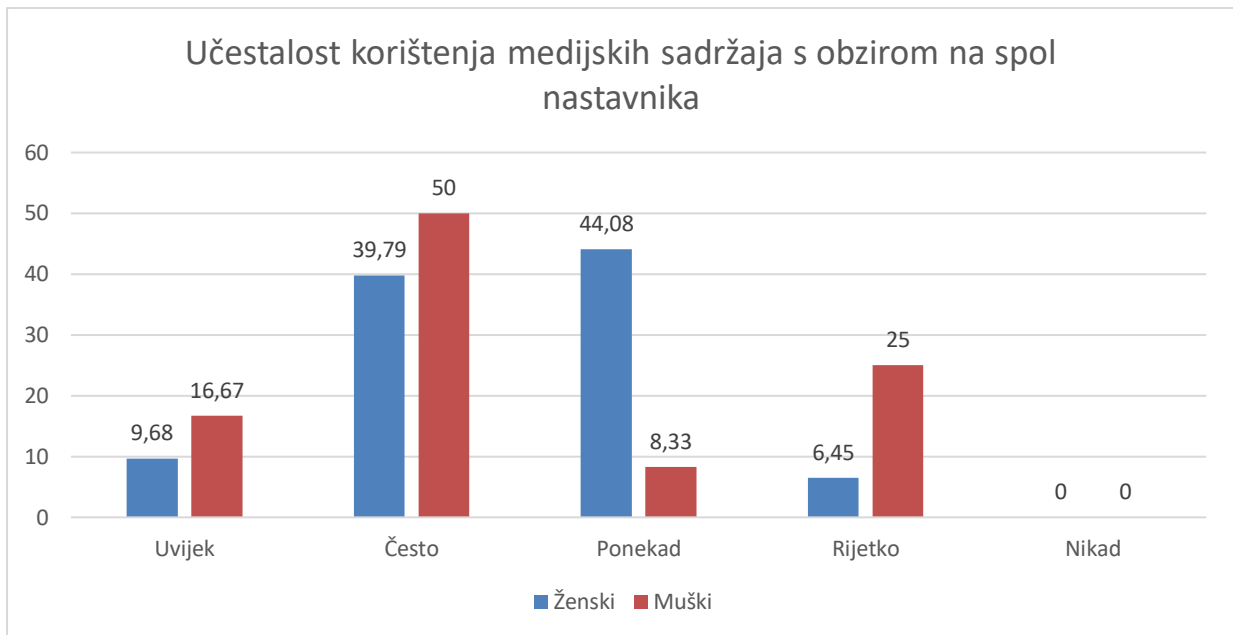
Grafički prikaz 14. Učestalost korištenja medijskih sadržaja u provedbi nastavnog procesa (postotci)

Anketnim je upitnikom ispitano u kojoj mjeri i koliko često nastavnici koriste medije u nastavnom procesu. Na skali učestalosti s ponuđenim odgovorima u rasponu od uvijek do nikad dobiveni su sljedeći rezultati (*Grafički prikaz 13.*). Njih 11,42% se izjasnilo kako medije u nastavi koristi uvijek, dok njih 51,43% medije koristi često. 32 ispitanika, odnosno 30,48% u nastavi koristi medije samo ponekad, dok 6,67% ispitanih medije koristi rijetko. Slična distribucija rezultata vidljiva je kod pitanja o učestalosti korištenja medijskih sadržaja u nastavnom procesu (*Grafički prikaz 14.*). Najviše se ispitanika, njih 44,7% izjasnilo kako često i ponekad koriste medijske sadržaje u provedbi nastavnog sata. Njih 6,67% medijske sadržaje koristi uvijek, dok njih 3,81% medijske sadržaje koristi rijetko za vrijeme trajanja nastavnog sata. Kada je u pitanju učestalost korištenja medija i medijskih sadržaja u nastavi važno je da su nastavnici u mogućnosti odrediti pravilnu mjeru korištenja medijskih sadržaja kako kod učenika ne bi došlo do zasićenja i pada zainteresiranosti za nastavno gradivo. Nastavnici stoga moraju biti u mogućnosti procijeniti u kojem je trenutku poželjno uvesti medijske sadržaje u poučavano gradivo, hoće li te iste sadržaje moći nastaviti dalje primjenjivati u svom radu, jesu li oni pravovremeno uključeni u nastavni sat te iskorištava li se u potpunosti kapacitet informacija i mogućnosti koje odabrani mediji i medijskih sadržaji nude, a sve to kako bi se organizirala kvalitetna nastava okrenuta učeniku i njegovim potrebama (Soleša, 2006).

Tablica 7. Korišteni mediji i medijski sadržaji

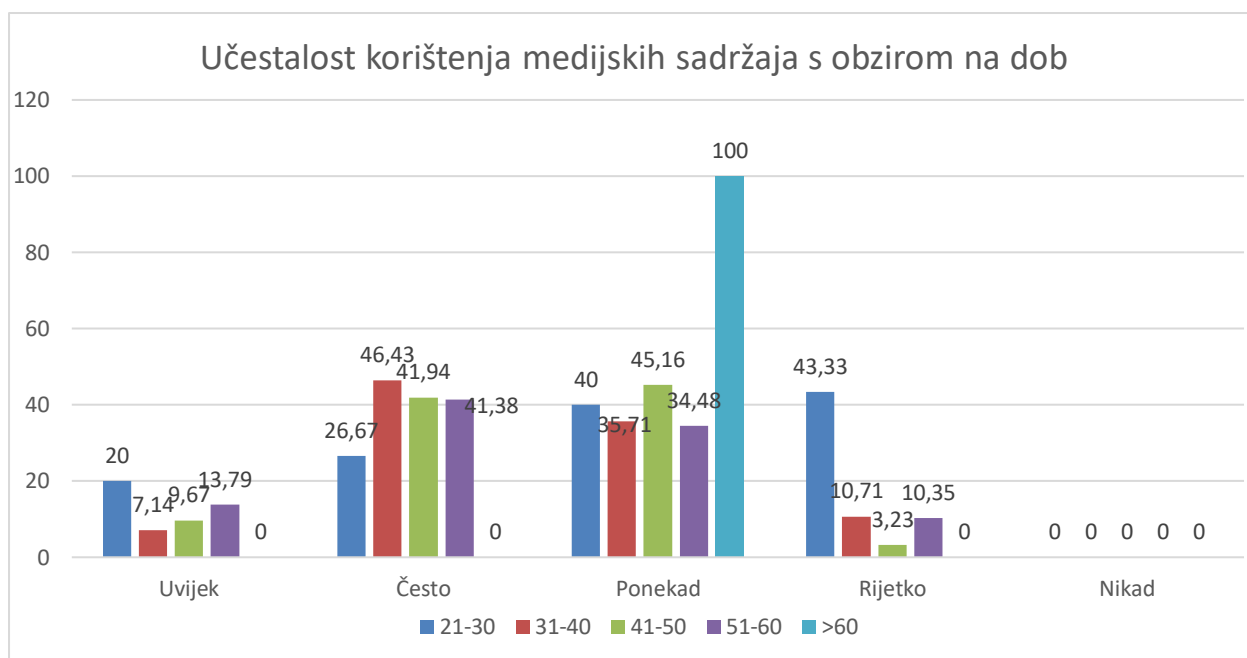
Korišteni mediji i medijski sadržaji		
	F	%
Filmovi	92	87,62
Auditivni sadržaji	40	38,1
YouTube	29	27,62
Videolekcije	20	19,05
Internet	18	17,14
Fotografije	13	12,38
Online kvizovi	6	5,71
Informativne emisije	2	1,91
Ukupno	105	100

Kada su u pitanju mediji i medijski sadržaji koje ispitanici nastavnici koriste u provedbi nastavnog sata mogu se primijetiti vrlo slični odgovori onima vezanim uz korištenje medija u pripremi nastave. Tako najveći broj ispitanika, njih 87,62%, navelo je filmove te različite varijacije tog odgovora: dugometražni i kratkometražni filmovi, dokumentarni filmovi, animirani filmovi, serije. Sadržaji koji slijede po zastupljenosti u odgovorima su auditivni sadržaji (poput pjesama, Podcasta, radioemisija, audio knjiga) koje navodi 38,1% ispitanih nastavnika. YouTube i ostale sadržaje sličnog tipa (kratke video uratke, videa blogera, „influencera“ i sl.) koristi 27,62% ispitanika, dok videolekcije u svoju nastavu uključuje 19,05% ispitanika. Osim spomenutih medijskih sadržaja, ispitanici (njih 17,14%) navode i korištenje interneta, digitalne fotografije te različitih oblika vizualnog sadržaja, poput gifova (12,38% ispitanih nastavnika). Online kvizove u svojoj nastavi koristi svega 5,71% ispitanika, dok informativne emisije poput vijesti i TV kalendara u nastavi koristi svega 1,91% ispitanih nastavnika (Tablica 7.).

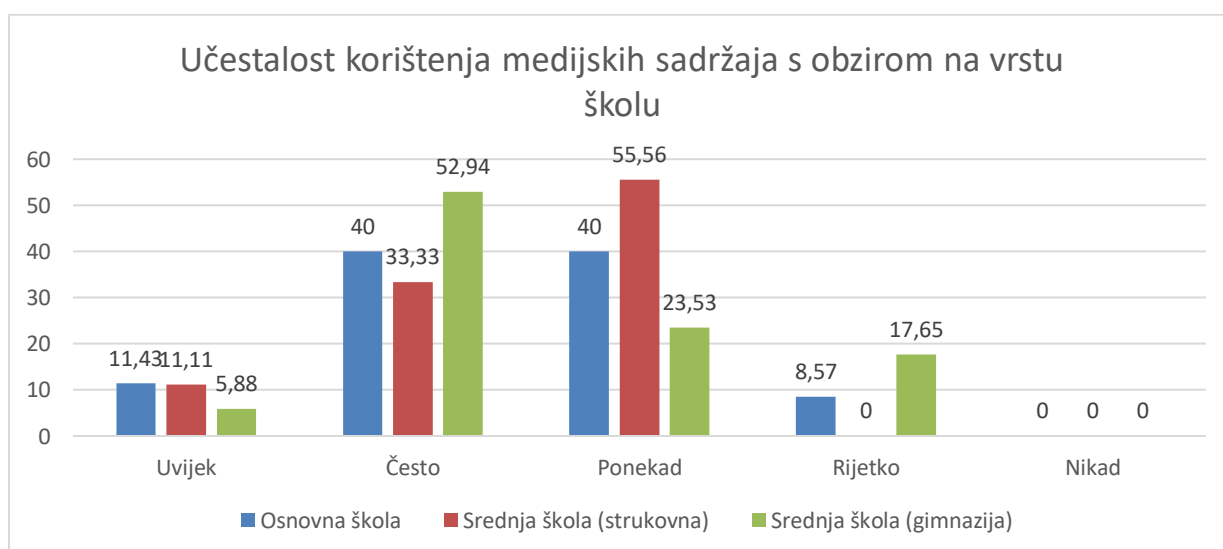
Grafički prikaz 15. Učestalost korištenja medijskih sadržaja s obzirom na spol ispitanika (postotci)

Ono što se također nastojalo ispitati je odnos zavisnih i nezavisnih varijabli, odnosno utječu li spol, dob, vrste škole u kojoj ispitanici rade i predmet koji poučavaju na učestalost korištenja medijskih sadržaja u nastavnom procesu. Što se tiče spola i korištenja medijskih sadržaja u nastavi ne postoje velike razlike u čestini korištenja medijskih sadržaja, odnosno, nastavnici i nastavnice gotovo u jednakoj mjeri integriraju medijske sadržaje u nastavni proces (*Grafički prikaz 15.*). Vidljiva je veća distribucija muških ispitanika kod odgovora „uvijek“ i „često“, ali na temelju te distribucije nije ispravno zaključiti kako se muški ispitanici češće koriste medijskim sadržajima u nastavi zbog izrazito malog broja muških ispitanika u istraživanju u odnosu na velik broj ženski ispitanica.

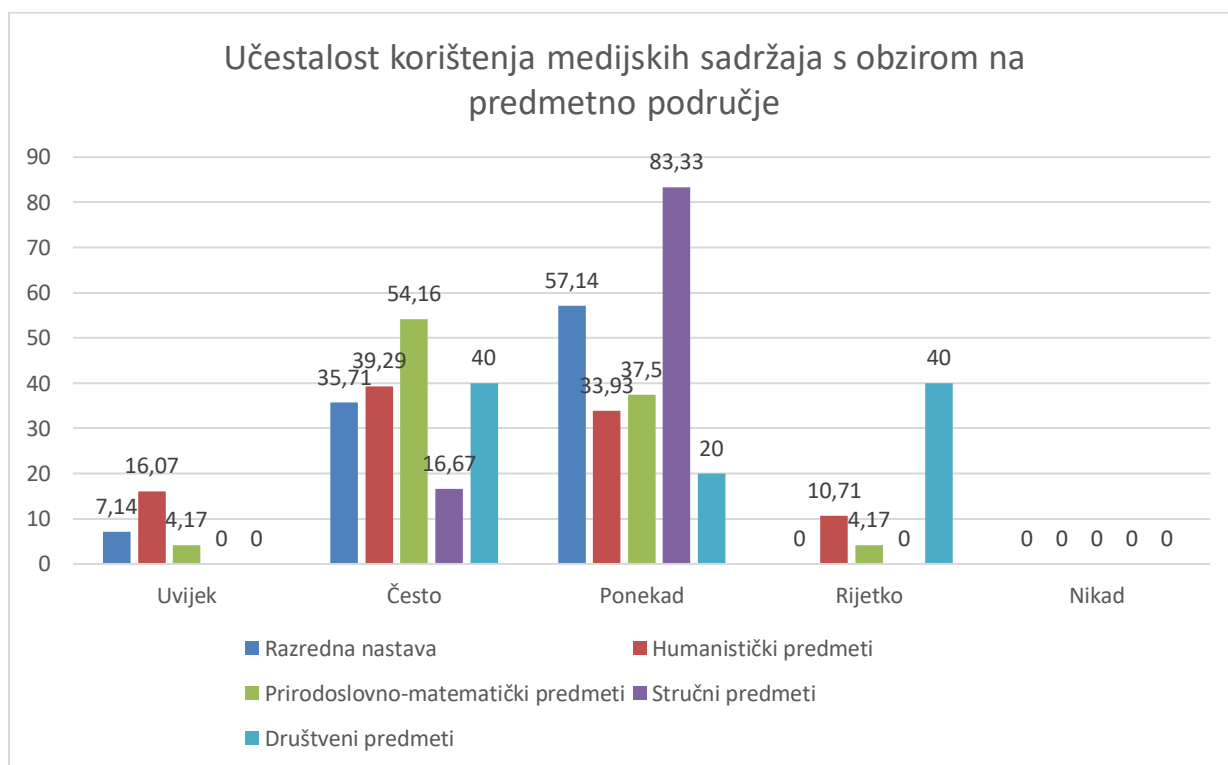
Grafički prikaz 16. Učestalost korištenja medijskih sadržaja s obzirom na dob ispitanika (postotci)

Što se tiče odnosa dobi i učestalosti korištenja medijskih sadržaja iz *Grafičkog prikaza 16.* vidljivo je kako se medijskim sadržajem u nastavni koriste najčešće ispitanici u dobi od 31 do 40 i od 41 do 50 godine. Za njima po učestalosti integracije medijskih sadržaja u obrazovni proces slijede ispitanici u dobi od 51 do 60 godina, dok najmlađi nastavnici (oni od 21 do 30 godine) uglavnom rijetko koriste medijske sadržaje u nastavnom procesu. Posebno se ističe podatak za dobnu skupinu stariju od 60 godina, no ovdje je potrebno napomenuti kako od svih ispitanika (N=105), samo 2 ispitanika spadaju u potonje spomenutu dobnu skupinu, te su oba ispitanika naveli kako se samo ponekad koriste medijskim sadržajima u nastavi.

Grafički prikaz 17. Učestalost korištenja medijskih sadržaja s obzirom na vrstu škole (postotci)

Osim spola i dobi, promatran je i odnos vrsta škole i korištenje medijskog sadržaja u obrazovnom procesu. Manji dio ispitanika iz osnovnih škola, njih 11,43% navodi kako se uvijek koriste medijskim sadržajima u nastavi. Njih 40% često uključuje medije u nastavni sat dok isti postotak ispitanika koji poučavaju u osnovnoj školi navodi kako medijske sadržaje u nastavi koristi samo ponekad. Rijetko ih koristi 8,57% ispitanika. Ispitanici koji poučavaju na nekoj od strukovnih škola dali su sljedeće odgovore: njih 11,11% medijske sadržaje koristi uvijek, dok 33,33% ispitanika često poseže za medijskim sadržajima; najveći dio ispitanika navodi kako se samo ponekad koristi medijskim sadržajima u nastavnom satu. 5,88% ispitanika iz gimnazija navode kako uvijek uključuju medijske sadržaje u svoj sat. Njih 52,94% navodi kako to čini često, dok 23,53% ispitanika navodi kako za medijima poseže samo ponekad. 17,65% ispitanika iz gimnazije navode rijetko korištenje medijskih sadržaja u nastavi (*Grafički prikaz 17.*).

Grafički prikaz 18. Učestalost korištenja medijskih sadržaja s obzirom na predmetno područje (postotci)

Kada je u pitanju odnos predmetnog područja poučavanja i učestalost integracije medijskih sadržaja u nastavni proces iz *Grafičkog prikaza 18.* vidljivo je kako ispitanici koji poučavaju predmete iz prirodoslovno-matematičke skupine najčešće koriste potonje u organizaciji nastavnog sata (54,16% ispitanika odabralo je odgovor „često“). Za njima po zastupljenosti slijede društveni predmeti (40%) i humanistički predmeti (39,29% ispitanika

medije koristi često, a njih 16,07% medije koristi uvijek). Također je vidljiva i zastupljenost medijskih sadržaja u provođenju razredne nastave (35,71% ispitanika medije koristi često, dok njih 57,14% ponekad). Ispitanici koji poučavaju stručne predmete najviše navode kako se medijskim sadržajima u nastavi koriste samo povremeno (83,33%).

Tablica 8. Etape nastavnog sata i korištenje medijskih sadržaja

Etape sata u kojima se koriste medijski sadržaji		
	F	%
Pripremanje učenika za nastavni rad	48	52,17
Obrada novih nastavnih sadržaja	55	59,78
Vježbanje	18	19,57
Ponavljjanje	27	29,35
Provjeravanje i ocjenjivanje	17	18,48
Zabava	2	2,17
Ukupno	92	100

Posljednji dio anketnog upitnika obuhvaćen u ovom dijelu analize vezan je uz različite etape nastavnog procesa i svrhu korištenja medijskih sadržaja u pojedinoj nastavnoj etapi. Ispitanicima je bilo omogućeno vlastitim riječima opisati u kojim etapama nastavnog sata najčešće posežu za korištenjem medija i medijskih sadržaja, a radi lakšeg prikaza rezultata, njihovi odgovori su grupirani u etape nastavnog sata ranije spomenute u radu koje je osmislio Poljak (1991): (1) pripremanje učenika za nastavni rad, (2) obrada novih nastavnih sadržaja, (3) vježbanje, (4) ponavljanje, (5) provjeravanje i ocjenjivanje. Također je dodana i kategorija zabava koja obuhvaća odgovore ispitanika koji medijske sadržaje koriste kao sredstvo zabave kroz cijeli nastavni sat (Tablica 8.). 12,38% ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje zbog čega nisu bili uključeni u analizu koja je uključila 92 sudionika. Više od polovine ispitanika, 52,17%, medijske sadržaje koristi kao sredstvo za motivaciju i uvođenje učenika u nastavni sat u etapi pripremanja učenika za nastavni rad. Slično je i s etapom obrade novih nastavnih sadržaja u kojoj čak 59,78% ispitanih nastavnika poseže za medijskim sadržajima kako bi na jednostavniji i zanimljiviji način približili nastavno gradivo svojim učenicima. Medijske sadržaje kao dobro sredstvo za vježbanje koristi 19,57% ispitanika, dok u fazi ponavljanja medijskim sadržajima

se koristi 29,35% ispitanih te navode kako su mediji izrazito korisni u ovoj fazi posebice kroz korištenje različitih online kvizova koji pridonose zanimljivoj i brznoj provjeri usvojenosti nastavnog gradiva. Za provjeravanje i ocjenjivanje medijske sadržaje koristi 18,48% ispitanika uz obrazloženje kako medijski sadržaji omogućuju brzu i efikasnu provjeru i evaluaciju znanja kod učenika. Posljednje, kako je već spomenuto osmišljena je i nova kategorija, zabava, koju je spomenulo 2,17% ispitanika koji za vrijeme trajanja nastavnog sata svojim učenicima dozvole korištenje različitih oblika medija i medijskih sadržaja u svrhe zabave i zabavnog učenja.

Potrebno je istaknuti kako ispitanici nastavnici često posežu za medijskim sadržajima kada su u pitanju priprema i provedba nastavnog sata što se može objasniti željom za integracijom novih i dinamičnijih načina poučavanja i učenja u klasični nastavni sat, ali i kao motivacija učenika za aktivno sudjelovanje na satu i kasnije aktivno učenje novih nastavnih sadržaja. Najčešće ih koriste nastavnici u osnovnim školama što se može povezati s nastavnim planom i programom za osnovne škole kojim je preporučena obrada i korištenje medija i medijskih sadržaja kroz jezične predmete (hrvatski, engleski, njemački jezik) (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006). Osim osnovnih škola, medijskim sadržajima u nastavi najčešće se koriste nastavnici gimnazija te nastavnici koji poučavaju predmete iz prirodoslovno-matematičke skupine predmeta te nastavnici razredne nastave.

4.4. Kriteriji odabira medijskih sadržaja za korištenje u nastavnom procesu

Ono što se još nastojalo ispitati u ovom istraživanju su kriteriji koje nastavnici koriste pri odabiru medijskih sadržaja koje koriste u pripremi, a kasnije i samoj provedbi nastavnog sata. Naime, kako bi odabrani medijski sadržaji ispunjavali svoju odgojno-obrazovnu zadaću važno je da se nastavnici pri odabiru samog sadržaja vode didaktičkim kriterijima izbora medija i medijskih sadržaja za nastavu koji se najčešće odnose na samu formu sadržaja i njegovu kvalitetnu primjenu kako se ne bi negativno utjecalo na učinkovitost nastave (Rončević, 2008). Na početku ovog dijela anketnog upitnika ispitanicima je ponuđeno da odaberu koje od navedenih kriterija smatraju najvažnijim pri odabiru medijskih sadržaja za korištenje na nastavnom satu.

Tablica 9. Kriterij odabira medijskih sadržaja

Kriterij odabira medijskih sadržaja		
	F	%
Sadržaj je lako razumljiv učenicima	93	88,57
Trajanje sadržaja	47	44,76
Sadržaj mora biti na hrvatskom jeziku kako bi ga svi učenici razumjeli	23	21,91
Ostalo	11	10,48
Ukupno	105	100

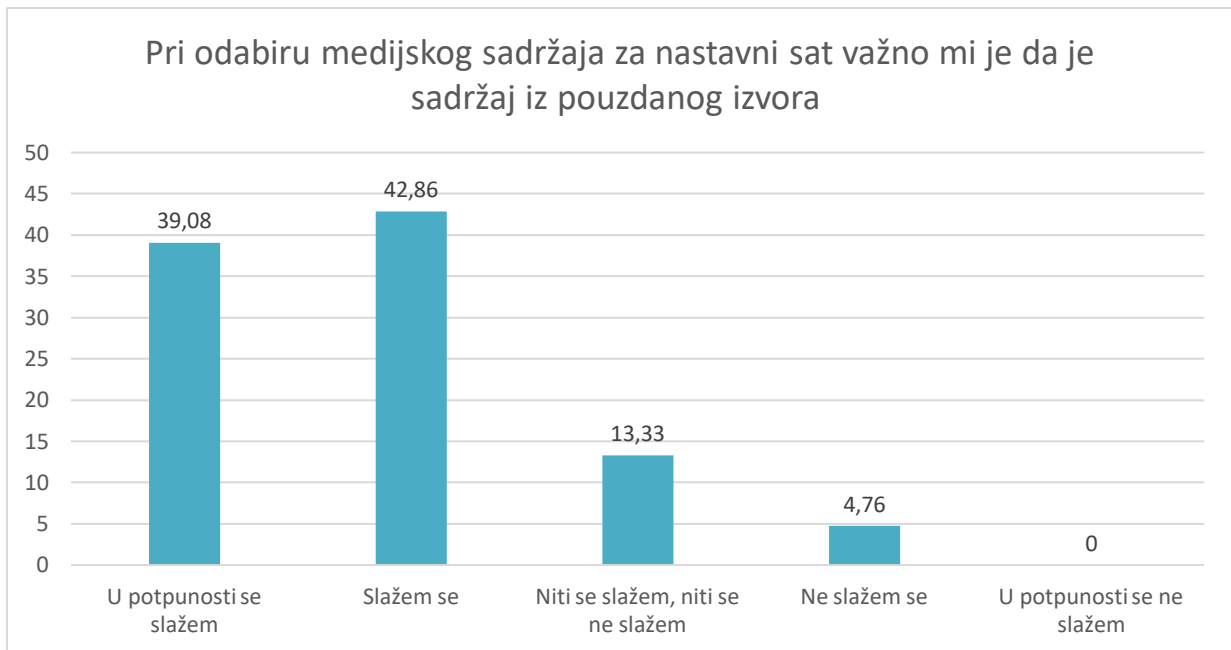
Tako najviše ispitanika, 88,57%, smatra kako je najvažnije da je sadržaj koji koriste u nastavi lako razumljiv učenicima, sljedeći kriterij je trajanje sadržaja kojeg 44,76% ispitanika smatra važnim kriterijem pri odabiru medijskog sadržaja. 21,91% ispitanika smatra kako je vrlo važno da je korišteni sadržaj na hrvatskom jeziku kako bi bio razumljiv svakom učeniku. Četvrta opcija ovog pitanja bila je otvoreno polje u kojem su ispitanici mogli samostalno dodati određeni kriterij koji smatraju važnim između kojih je naglasak bio stavljen na prilagođenost uzrastu (Tablica 9.).

„Nema smisla koristiti neki sadržaj samo da bi ga koristili nego on mora biti takav da učenicima pomogne lakše doći do cilja.“

„Učenici iz tog medijskog sadržaja moraju nešto naučiti, a to mogu jedino ako im je sadržaj razumljiv.“

„Ako učenici ne shvate prezentirani medijski sadržaj, uzaludno je potrošeno vrijeme.“

Kao objašnjenje svojih odgovora ispitanici veliki naglasak stavljaju na važnost razumijevanja, kako sadržajno tako i jezično, korištenog medijskog sadržaja u suprotnome se gubi smisao korištenja istog u nastavnom procesu te navode kako se takav nastavni sat pretvara u promašeno potrošeno vrijeme. Kako je svrha korištenja medijskih sadržaja u nastavnom satu olakšati usvajanje znanja te na zanimljiv i nov način približiti nastavu gradivo učenicima važno je da taj isti sadržaj bude svrhovit, razumljiv i lako primjenjiv nastavnom planu. Ukoliko sadržaj ne zadovoljava te kriterije, njegova svrha u nastavnom satu se gubi.

Grafički prikaz 19. Važnost pouzdanog izvora medijskog sadržaja (postotci)

Isto tako, velik se naglasak stavlja na pouzdanost izvora medijskog sadržaja kojeg ispitanik planira koristiti u nastavnom satu (*Grafički prikaz 19.*). Tako velik dio ispitanika se u potpunosti slaže ili samo slaže s izjavom kako je kod odabira medijskog sadržaja za nastavni sat važno da je sadržaj iz pouzdanog izvora. Neutralan stav prema ovoj izjavi ima 13,33% ispitanika, dok se njih 4,76% ne slaže s izjavom čime se može zaključiti da im povjerljivost izvora samog sadržaja nije kriterij kojem pridaju najviše pažnje kada odabiru sadržaje za nastavni sat već se okreću nekim vlastitim kriterijima.

Tablica 10. Kriteriji pri odabiru medijskih sadržaja

Kriteriji pri odabiru medijskih sadržaja		
	<i>f</i>	%
Prilagođenost uzrastu učenika	52	49,52
Prilagođen nastavnoj temi	28	26,67
Zanimljiv	20	19,05
Razumljiv	19	18,1
Sažet	19	18,1
Relevantnost	15	14,29
Provjereni izvor i autor	14	13,33
Sadržaj	10	9,52
Aktualnost	7	6,67
Jezik i dostupni titlovi	6	5,71
Znanstvena utemeljenost	4	3,81
Jednostavan za primjenu	4	3,81
Ukupno	105	100

Nasljedno na prethodna pitanja anketnog upitnika, ispitanicima je ponovno omogućeno da samostalno upišu svoje odgovore te pojasne kriterije koje smatraju najvažnijima u odabiru sadržaja za nastavni sat. Slično kao i do sada, zbog lakšeg prikaza, odgovori su grupirani u posebne skupine koje obuhvaćaju slične kriterije. Neki od odgovora ispitanika preklapaju se s odgovorima potonje prikazanima. Tako najviše ispitanika, njih 49,52% najveću pažnju pridaje prilagođenost sadržaja uzrastu učenika kojima se medijski sadržaj prezentira, ali isto tako, velika se važnost pridaje i prilagođenosti sadržaja nastavnoj temi i cilju nastavnog sata. Također, kao kriterij ispitanici navode da sadržaj mora biti zanimljiv, razumljiv i sažet. Ispitanici između ostalog, pažnju obraćaju i na relevantnost samog korištenog sadržaja, dok 13,33% ispitanika navodi kako im je važno da medijski sadržaj ima provjerljiv izvor i pouzdanog autora. Naglasak se stavlja i na sam sadržaj koji mediji prenose i njegovu aktualnost. Ono što je također važno pri odabiru medijskih sadržaja svakako je jezik i dostupni titlovi, znanstvena utemeljenost sadržaja te da se ispitanici mogu jednostavno koristiti odabranim

sadržajem. Ukoliko medijski sadržaji zadovoljavaju spomenute kriterije može se očekivati kako će i ishodi nastavnog sata biti pozitivniji jer će svim sudionicima nastavnog procesa korišteni materijali biti razumljivi i lakši za usvojiti.

Tablica 11. Sadržaji koji se izbjegavaju

Što izbjegavate pri pretraživanju medijskih sadržaja za nastavni sat		
	<i>f</i>	%
Neprimjereni sadržaj	30	28,57
Sadržaji nepouzdanih i nepoznatih izvora	23	21,91
Neprimjereni jezik	20	19,05
Preduge sadržaje	15	14,89
Neprimjeren uzrastu učenika	14	13,33
Sadržaj s netočnim informacijama	14	13,33
Komplicirane sadržaje	7	6,67
Dosadne sadržaje	7	6,67
Sadržaji irelevantni za temu	5	4,76
Ukupno	105	100

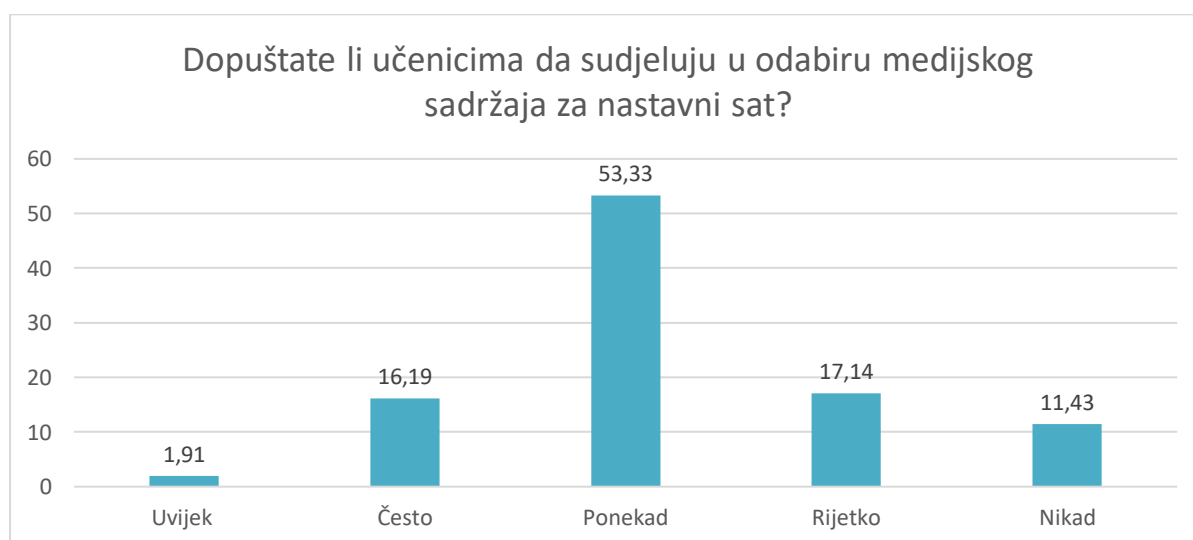
Nakon što su prikazani najvažniji kriteriji kojima se vode nastavnici pri odabiru medijskog sadržaja za korištenje u obrazovnom procesu, potrebno je prikazati kakve sadržaje nastavnici najčešće izbjegavaju kako bi odabrani sadržaj bio što kvalitetniji i primjereniji nastavnom satu. Najviše ispitanika izbjegava one sadržaje koji prenose neprimjerene poruke, prikazuju eksplicitne scene i nasilje, te sadržaje nepouzdanih i nepoznatih izvora. Ono čemu ispitanici također pridaju važnost je primjerenost jezika, tako njih 19,05% navodi kako u nastavnom procesu nastoje izbjegavati medijske sadržaje u kojima je prisutan neprimjeren jezik (najčešće vulgarizmi, govori mržnje, vrijeđanja i sl.). 14,89% ispitanih izbjegava preduge sadržaje uz obrazloženje kako takvi sadržaji vrlo brzo izgube pažnju učenika čime se gubi svrha njihovog korištenja. Jednak postotak ispitanika navodi kako izbjegavaju sadržaje koji su neprimjereni uzrastu učenika (sadržaji koji su za stariju ili mlađu dobnu skupinu) te sadržaje koji prenose netočne informacije. Osim svega navedenog, ispitanici navode kako ne koriste

medijske sadržaje koji su prekomplikirani za shvatiti nisu zanimljivi te nisu relevantni za temu koja se obrađuje na nastavnom satu.

Iz svega spomenutog, vidljivo je kako ispitani nastavnici nastoje birati medijske sadržaje i materijale koji će svojim sadržajem, jezikom i trajanjem biti primjereni uzrastu učenika te relevantni za nastavnu temu i društveni kontekst. Osim odabira kvalitetnih i odgovarajućih sadržaja, zadaća nastavnika je pravilno korištenje potonjih te kroz njihovu implementaciju u nastavu usmjeravati i poticati učenike na kritičko promišljanje o informacijama koje im medijski sadržaji nastoje prenijeti.

4.5. *Doprinos medijskog sadržaja kvaliteti nastave i postignućima učenika*

Posljednji aspekt teme istraživane u ovom diplomskom radu odnosi se na doprinos koji korištenje medijskih sadržaja ima za nastavu i postignuća učenika. Generacije sadašnjih učenika okružene su digitalnim medijima i medijskim sadržajima zbog čega u klasičnoj nastavi sve češće dolazi do nezainteresiranosti učenika načinom rada u učionici. Kako bi se to izbjeglo, nastavnici se okreću novim metodama i načinima poučavanja. Kroz cijeli se rad proteže motiv medijskih sadržaja u nastavi i okretanje nastavnika medijima kao primarnim načinima prenošenja znanja. Ono što se nastojalo ispitati zadnjim setom pitanja u anketom upitniku je na koji način mediji i medijski sadržaji doprinose ili ne doprinose uspjehu učenika. Kao uvodno pitanje u ovaj set, sudionike istraživanja se pitalo dopuštaju li učenicima da sami biraju medijski sadržaj za nastavni sat.

Grafički prikaz 20. Sudjelovanje učenika u odabiru medijskog sadržaja za nastavni sat (postotci)

Distribucija odgovora prikazana je na *Grafičkom prikazu 20*. Malen postotak ispitanih dopušta svojim učenicima da uvijek sudjeluju u odabiru medijskog sadržaja za sat (1,91%).

Njih 16,19% često odabire medijski sadržaj zajedno u suradnji s učenicima. Najviše ispitanika, 53,33%, navodi kako njihovi učenici samo ponekad sudjeluju u odabiru medijskog sadržaja za nastavni sat, dok njih 17,14% rijetko kad dopušta učenicima da samostalno biraju medijski sadržaj u nastavi. 11,43% ispitanika nikada ne dopušta učenicima sudjelovanje u odabiru medijskog sadržaja za nastavni sat. Ovakvi se odgovori mogu povezati s nalazima vezanim uz kriterije odabira medijskih sadržaja za nastavni sat. Naime, nastavnici veliku važnost pridaju određenim kriterijima (prilagođenost dobi i nastavnoj temi, primjerenost jezika i sl.) koje bi učenici kad bi im bilo dozvoljeno biranje medijskog sadržaja najvjerojatnije zanemarili čime bi medijski sadržaj koji bi se koristio u nastavi mogao izgubiti na svojem značaju.

„Važno je da se poštuju i njihovi afiniteti, a i bitno je pokazati učenicima da ih se sluša i cijeni.“

„Učenici su također kreatori nastavnog procesa.“

„Učenici nisu kompetentni za to i njima su i neprimjereni sadržaji dobri za nastavu.“

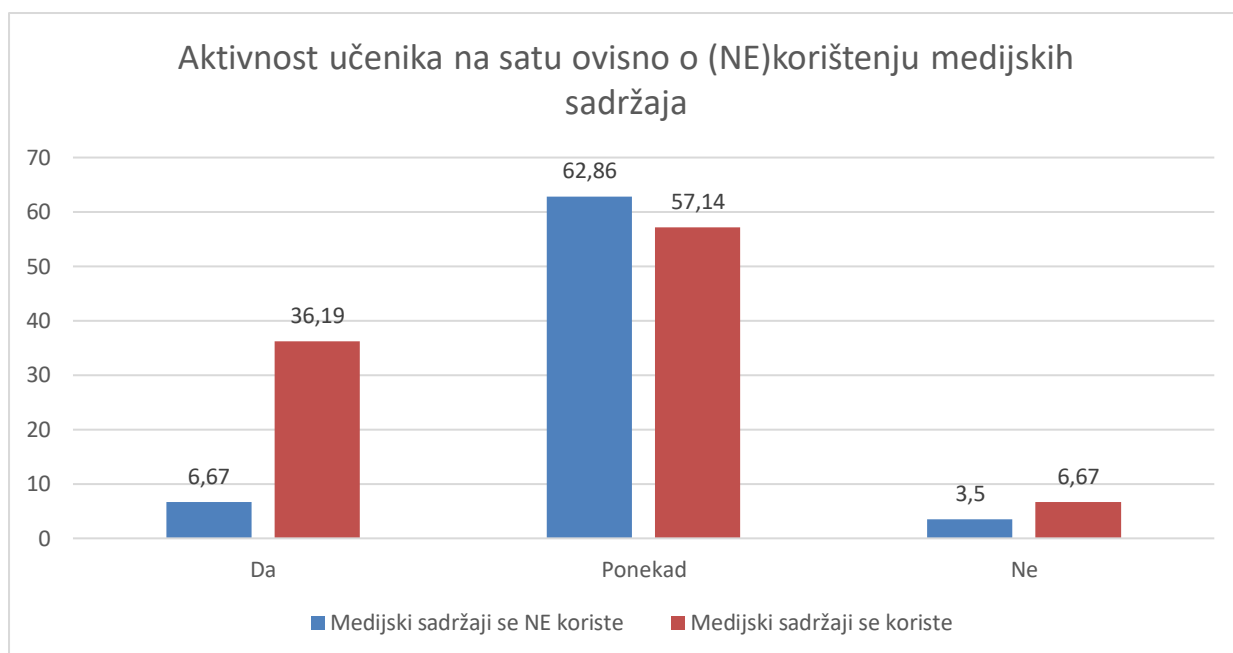
„Mislim da učenici još ne mogu procijeniti što će im najbolje pomoći kod savladavanja gradiva.“

Isto tako, ispitanici su imali mogućnost samostalno obrazložiti svoj stav prema potonjem pitanju. Tako su nastavnici koji svojim učenicima dopuštaju sudjelovanje u biranju medijskih sadržaja najčešće navodili kako na taj način potiču dodatnu aktivnost na satu, ali i kako su učenici uz nastavnika sukreatori nastavnog sata zbog čega je vrlo važno da sudjeluju u samoj organizaciji istog. Nadalje, ispitanici navode kako se na taj način učenicima daje do znanja da ih se sluša, cijeni te da se poštuju njihovi afiniteti. Neki ispitanici navode kako na taj način učenici razvijaju kritičko mišljenje i kompetencije, ali isto tako uvježbavaju istraživački rad. S druge pak strane, neki od ispitanika navode kako je organizacija materijala za nastavni sat isključivo nastavnikova zadaća zbog koje učenici ne mogu sudjelovati u odabiru medijskog sadržaja. Isto tako, učenike se smatra nedovoljno kompetentnima i iskusnima zbog čega nastavnik sam bira medijski sadržaj za nastavni sat.

Tablica 12. Zainteresiranost učenika za nastavni sadržaj uz korištenje medijskih sadržaja

Zainteresiranost učenika za nastavni sadržaj uz korištenje medijskih sadržaja		
	F	%
Pozitivne reakcije	45	44,55
Veća zainteresiranost za nastavni sat	33	32,67
Veća motivacija i aktivnost	27	26,73
Ovisno o nastavnoj temi	12	11,88
Nema razlike u zainteresiranosti	12	11,88
Ukupno	101	100

Sljedeće pitanje odnosilo se na zainteresiranost učenika za nastavni sadržaja kada se koriste medijski sadržaji. Na ovo pitanje 4 ispitanika nije dalo svoj odgovor zbog čega nisu bili uključeni u analizu odgovora. Najčešći odgovor ispitanika, 44,55% njih, je kako učenici pokazuju pozitivne reakcije kada se uz neko nastavno gradivo koriste medijski sadržaji te su opušteniji za vrijeme trajanja nastavnog sata. Veću zainteresiranost za nastavni sat kod svojih učenika je primijetilo 32,67% ispitanika, dok veću motivaciju i veću aktivnost na satu primjećuje 26,73% ispitanih nastavnika. Kao objašnjenja, ispitanici navode kako učenici lakše usvajaju gradivo prikazano nekim medijskim sadržajem nego kada je u pitanju klasično poučavanje. No isto tako, njih 11,88% naglašava kako se zainteresiranost učenika za nastavni sadržaj mijenja ovisno o nastavnoj temi obrađivanoj na satu, ali kako uglavnom primjećuju pozitivne reakcije kod svojih učenika. Isti postotka ispitanih nastavnika, 11,88% navodi kako ne primjećuje razlike u zainteresiranosti učenika za gradivo uz koje se koristi medijski sadržaj u odnosu na klasično predavanje te upozoravaju na moguće zasićenje medijskim sadržajima kod učenika ukoliko se praksa korištenja istih ustalila (*Tablica 12.*).

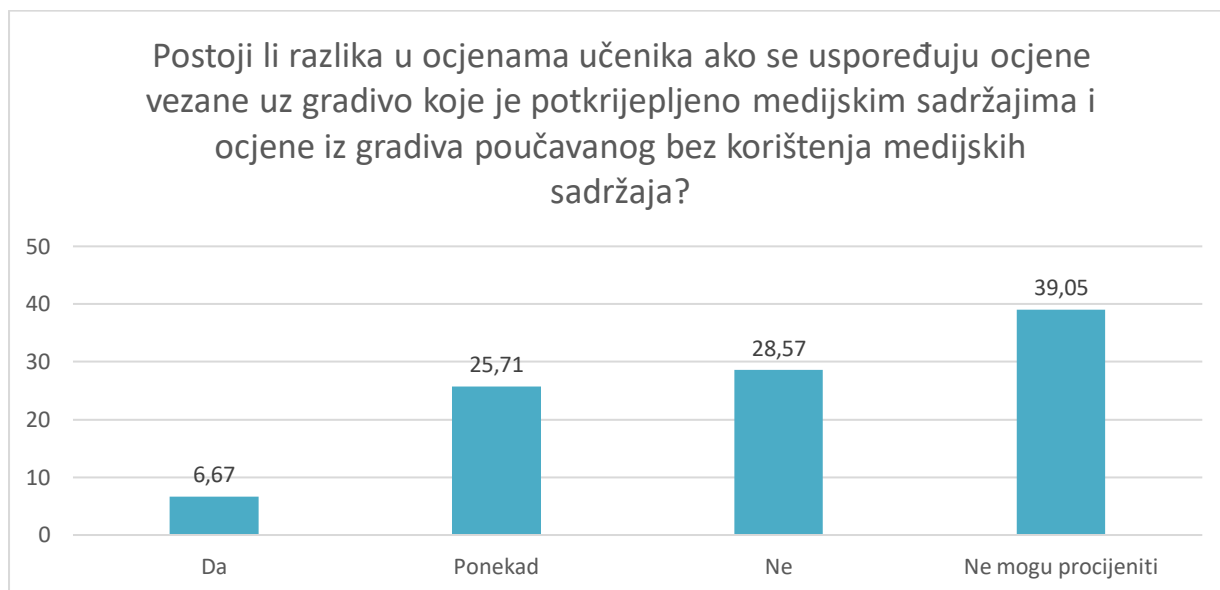

Grafički prikaz 21. Aktivnost učenika na satu ovisno o (NE)korištenju medijskih sadržaja (postotci)

Potonje analizirane odgovore potkrepljuju i odgovori na pitanje o aktivnosti učenika na satu kada se NE koriste medijski sadržaji (*Grafički prikaz 21*). 6,67% ispitanih nastavnika navode kako su učenici aktivniji na nastavnim satovima kada se ne koriste medijski sadržaji, što pripisuju najčešće svojoj dodatnoj angažiranosti i poticanju učenika na česte rasprave i komunikaciju tijekom klasične nastave. Ispitanici koji su primijetili da su njihovi učenici samo ponekad aktivniji u nastavi kada se ne koriste medijski sadržaji čine većinu uzorka, 62,86%, dok oni koji navode kako učenici ne pokazuju veću aktivnost na nastavi čine 3,5% ispitanog uzorka. Kao objašnjenje svog odgovora ispitanici navode kako ključnu ulogu u aktivnosti učenika ima sama nastavna cjelina i tema koja se obrađuje taj sat, ali isto tako i sama metoda poučavanja i motiviranost učenika za rad.

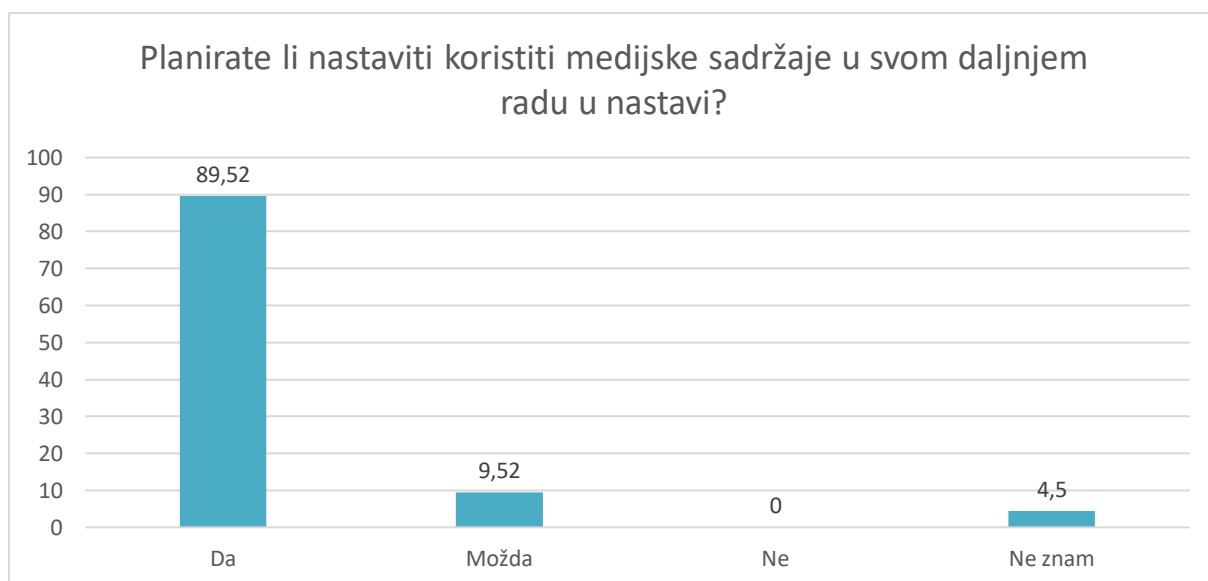
Odgovori vezani uz aktivnost učenika na nastavnom satu kada se koriste medijski sadržaji gotovo da korespondiraju s odgovorima vezanim uz aktivnost na nastavnom satu kada se NE primjenjuju medijski sadržaji. Naime, najveći postotak ispitanika, njih 57,14%, navodi kako veću aktivnost svojih učenika primjećuje samo ponekad (ovakav odgovor je dominantan i za prethodno pitanje). Malo veći dio ispitanika, 36,19% smatra kako su učenici aktivniji na onim nastavnim satima kada se koriste medijski sadržaji, dok njih 6,67% navodi kako učenici nisu aktivniji (*Grafički prikaz 21*). Objašnjenja odgovora gotovo da su identičnima onima vezanim uz pitanje o aktivnosti na satu bez medijskih sadržaja. Ponovno se veliki naglasak stavlja na samo gradivo, način pripreme sata i motivaciju učenika za rad. Ispitanici uglavnom

ne vide razliku između aktivnosti učenika u nastavi kada se ne koriste i u nastavi kada se koriste medijski sadržaji.

Grafički prikaz 22. Razlika u ocjenama učenika (postotci)

Nastavno na aktivnost učenika, ispitao se i uspjeh učenika ovisno o (ne)korištenju medijskih sadržaja u nastavnom satu (*Grafički prikaz 22.*). Razliku u ocjenama vezanih uz gradivo koje je potkrijepljeno medijskim sadržajima i ocjenama vezanim uz gradivo bez istog primjećuje 6,67%. Da se ocjene razlikuju samo ponekad navodi 25,71% nastavnika, dok njih 28,57% smatra kako ne postoji razlika u ocjenama s obzirom na različita nastavna gradiva i (ne)korištenje medijskih sadržaja. Na ispitanike koji ne mogu procijeniti postoji li razlika u ocjenama ili ne otpada 39,05% ispitanog uzorka. Kao obrazloženje svojih odgovora nastavnici navode kako je teško procijeniti korelaciju između ocjena i nastavnog sadržaja zbog različitih čimbenika koji utječu na uspješno usvajanje nekog gradiva, od motiviranosti učenika za učenje, nastavnog gradiva, do pristupa nastavnika samom poučavanju. Na pitanje kakve su ocjene učenika vezane uz gradivo koje se obrađuje bez/sa korištenjem medijskih sadržaja ispitanici navode slične odgovore onima prikazanim u *Grafičkom prikazu 22.* Mnogo ispitanih navodi kako je teško procijeniti razliku zbog ranije navedenih čimbenika koji utječu na sam proces učenja, ali i kako se gotovo nikada nije slučaj da se jedna nastavna cjelina obrađuje na isključivo jedan način poučavanja, odnosno uz isključivo (ne)korištenje medijskih sadržaja. Isto tako, navodi se kako su ocjene heterogene što se i očekuje od učenika.

Grafički prikaz 23. Daljnje korištenje medijskih sadržaja u nastavi (postotci)

Još je potrebno prikazati distribuciju odgovora vezanih uz namjeru daljnjeg korištenja medijskih sadržaja u odgojno-obrazovnom radu (*Grafički prikaz 23.*). Očekivano s obzirom na prethodno iskazane pozitivne stavove prema korištenju medija i medijskih sadržaja u nastavi, najveći dio ispitanih nastavnika, njih 89,52%, navodi kako će nastaviti koristiti medijske sadržaje u svojem daljnjem radu. Njih 9,52% se izjasnilo kako će možda nastaviti koristiti ovakve sadržaje kroz organizaciju i provedbu nastavnog procesa, dok njih 4,5% ne zna hoće li nastaviti koristiti medijske sadržaje u svojem daljnjem radu u nastavi.

Na kraju analize dobivenih podataka može se zaključiti kako se nastavnici u velikoj mjeri okreću medijima i medijskim sadržajima kada je u pitanju organizacija i provedba nastavnog procesa. Korištenjem različitih medijskih sadržaja poput filmova, kratkih videozapisa s društvenih mreža, radio emisija, videolekcija nastavnici nastoje motivirati učenika za aktivni rad i suradnju na nastavnom satu, ali isto tako približiti im na zanimljiv i drugačiji način novo nastavno gradivo. Kako bi implementacija medijskih sadržaja u nastavu bila što uspješnija, te kako bi sam sadržaj bio relevantan i primjeren za nastavni sat, od nastavnika se očekuje posjedovanje određenih znanja i vještina s područja digitalnih kompetencija. Ispitani nastavnici iako kod samoprocjene vlastitih kompetencija svoje znanje ocjenjuju s vrlo dobrim i dobrim ocjenama i dalje postoji želja i potreba za dodatnim usavršavanjima, čak i kod onih ispitanika koji često sudjeluju na različitim stručnim seminarima. Takvi podaci upućuju na stalnu potrebu za usavršavanjem kako bi nastavnici bili što spremniji i kompetentniji svojim učenicima prenositi nova znanja i vještine na nove i zanimljive načine, najčešće korištenjem medija i medijskih sadržaja. Korištenje medijskih

sadržaja u nastavi ne mora rezultirati boljim ocjenama kod učenika, ali svakako pozitivno utječe na aktivnost, zainteresiranost i motivaciju učenika za nastavno gradivo što, možda ne u potpunosti, ali barem djelomično rješava problem pasivnosti učenika koji je uvelike prisutan u današnjim učionicama. Poseban je naglasak potrebno staviti na kritičko korištenje medijskih sadržaja unutar odgojno-obrazovnog procesa te poticanje i usmjeravanje učenika na razvijanje kritičkog mišljenja kako bi informacije koje mediji i njihovi sadržaji nastoje prenijeti bile konzumirane na ispravan način te predstavljale izvore novih znanja.

5. Zaključak

Suvremeno društvo karakteriziraju rapidne promjene koje usporedno zahvaćaju sve njegove članove i aspekte njihovih privatnih i javnih života. Posebno je potrebno istaknuti informatičku revoluciju koja je omogućila ulazak digitalnih medija i njihovih sadržaja u sve sfere javnog i privatnog života. Uz digitalne medije razvijala se i društvena svakodnevnica, a sami mediji su postali sastavni dio komunikacije, socijalizacije i informiranja. Informatička revolucija nije zaobišla ni odgojno-obrazovni sustav gdje su mediji zbog svoje jednostavne primjene i prilagodbe postali sve češćim sredstvom prenošenja odgojno-obrazovnih vrednota i znanja. Kao takvi, predstavljaju nove, zanimljive i dinamične oblike poučavanja koji su usmjereni na učenika i njegove potrebe, a kako sadašnje generacije učenika dio generacije Z ili digitalnih domorodaca, mediji u obrazovnom sustavu na njima im blizak način približavaju nastavno gradivo i školu. Nove generacije učenika i sve češća zastupljenost medijskih sadržaja u svakodnevnom funkcioniranju rezultirali su sa sve većim brojem nastavnika koji nastoje implementirati medije i medijske sadržaje u svoj nastavni sat kao sredstvo obogaćivanja klasične, frontalne nastave.

Tako je cilj ovog diplomskog rada bio dobiti uvid u iskustva nastavnika osnovnih i srednjih škola o korištenju medijskih sadržaja u osmišljavanju i provođenju nastavnog sata te utvrditi kojim se kriterijima najčešće koriste pri odabiru sadržaja. Temi se pristupilo iz kvantitativne perspektive te je u svrhu empirijskog dijela rada kreiran anketni upitnik kojim je pristupilo 105 nastavnika hrvatskih škola. Većinu u ispitanom uzorku čine žene (88,57%), dok je muških ispitanika bilo svega 11,43%. Najviše ispitanika poučava u nekoj od osnovnih škola, a manji dio ispitanika radi u gimnaziji ili nekoj od strukovnih škola. Od grupe predmeta najviše prevladavaju predmeti iz humanističke i prirodoslovno-matematičke skupine predmeta, ali i razredna nastava. Kada je u pitanju samoprocjena digitalnih kompetencija, gotovo se svi ispitanici koriste mobilnim telefonom i prijenosnim računalom, dok svoje znanje i vještine na ovom području ocjenjuju uglavnom s ocjenama vrlo dobar ili odličan. No, unatoč dobrim ocjenama, većina ispitanika navodi potrebu za dodatnim usavršavanjem znanja iz područja digitalnih kompetencija dok kao najvažnije načine učenja i stjecanja potonjih navode neformalne i informalne načine učenja.

Ispitani nastavnici medije i medijske sadržaje smatraju korisnim pomagalicama u osmišljavanju, a kasnije i provedbi odgojno-obrazovnog procesa što potvrđuju i nalazi vezani uz učestalost korištenja medijskih sadržaja u pripremi i organizaciji nastavnog sata. U pripremi nastavnog sata najčešće se koriste različite vrste filmova, kratki video sadržaji, podcasti, radio

emisije, videolekcije i Internet. Medije i medijske sadržaje ispitani nastavnici u provedbi nastavnog sata koriste često ili ponekad, a sadržaji korišteni na satu korespondiraju sadržajima korištenim u pripremi (filmovi, glazba, videolekcije itd.). Iako je istraživanju pristupilo više ženskih ispitanica, muški ispitanici u većoj mjeri češće koriste medije i medijske sadržaje u provedbi nastavnog sata, dok ženske ispitanici ovu vrstu sadržaja koriste samo ponekad. Medijskim se sadržajima u nastavi najčešće koriste ispitanici u dobi od 31 do 50 godina, nastavnici koji rade u gimnazijama i oni koji poučavaju predmete iz prirodoslovno-matematičke skupine.

Medijski se sadržaji u najvećoj mjeri koriste u uvodnom dijelu sata kao priprema i motivacija učenika za nastavni rad, ali i kao inovativni, zanimljiviji način obrade novih nastavnih sadržaja. Također je često korištenje medijskih sadržaja u fazi ponavljanja i provjere usvojenog znanja na kraju sata. Kod odabira sadržaja ispitanici najviše pažnje pridaju razumljivosti sadržaja, dužini trajanja, primijenjenosti uzrastu učenika i nastavnoj temi, ali isto tako, sadržaj mora biti zanimljiv, sažet i lako razumljiv, relevantan za temu i društvenu situaciju te utemeljen na znanstvenim podacima. Uporaba medijskih sadržaja kod učenika izaziva pozitivne reakcije, rezultira većom motiviranošću i zainteresiranošću za nastavni sat što uvjetuje veću aktivnost i suradnju učenika s nastavnikom. Ispitanicima je problem predstavljala procjena utjecaja medijskih sadržaja na uspjeh učenika zbog različitih čimbenika koji doprinose usvajanju znanja koje se na poslijetku brojčano ocjenjuje.

Iako su anketnom upitniku pristupili ispitanici različitih škola iz gotovo svih krajeva Republike Hrvatske, zbog relativno malog broja ispitanika u istraživanju, nespretno je generalizirati dobivene nalaze na cijelu populaciju hrvatskih nastavnika. Ovaj diplomski rad, u maloj mjeri „zagrebao“ površinu ove tematike koja je još uvijek u nedovoljnoj mjeri istražena. Stoga je za buduća istraživanja ove tematike poželjno da se provedu na većem uzorku ispitanika koji bi obuhvatio više muških ispitanika, ali isto tako jednak omjer nastavnika osnovnih i srednjih škola. Osim toga, sugerira se istraživanje ove teme iz kvalitativne perspektive koja u većoj mjeri dozvoljava slobodu izražavanja mišljenja i stavova ispitanika. Potrebno je nastaviti poticati nastavnike na usavršavanje znanja i vještina s područja digitalnih kompetencija te korištenje medijskih sadržaja u nastavnom procesu kako bi se učenicima u što većoj mjeri na njima bliži i zanimljiviji način približile odgojno-obrazovne vrijednosti i znanja, ali sve to uz poticanje na oprez i kritičko promišljanje o korištenim sadržajima.

6. Literatura

1. Andevski, M., Vidaković, M., Arsenijević, O. (2014), Internet u nastavi i učenju. *Sinteza*, 10 (1): 368-374. dostupno na: <https://portal.sinteza.singidunum.ac.rs/Media/files/2014/368-374.pdf> posjećeno 12.8.2022.
2. Bagić, D., Šuljok, A. (2021), „Stavi masku i odmakni se“ – istraživanje determinanti protektivnog ponašanja od bolesti COVID-19 u Hrvatskoj. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornog i sociokulturnog razvoja*, 59 (219): 119-147. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/370634> posjećeno 12.7.2022.
3. Bedenković Lež, M., Šušnjara Raić, S. (2021), Mediji u razvoju kritičkog razmišljanja djece. *Bjelovarski učitelj: časopis za odgoj i obrazovanje*, 26 (2-3): 127-139. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/en/272583> posjećeno 13.8.2022.
4. Brečko Neža, B., Ferrari, A., Punie, Y. (2014), DIGCOMP: a Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe. *eLearningPapers*, 38 (1): 3-17. dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/282860020_DIGCOMP_a_Framework_for_Developing_and_Understanding_Digital_Competence_in_Europe posjećeno 14.8.2022.
5. Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D. (2018), *Razvoj medijske pismenosti. Pozitivni i negativni medijski sadržaji*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije i Unicef. Dostupno na: <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2018/04/pozitivni-i-negativni-med-sadrzaj.pdf> posjećeno 12.7.2022.
6. Dodig Hundrić, D., Ricijaš, N., Vlček, M. (2018), Mladi i ovisnost o internetu – pregled suvremenih spoznaja. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 54 (1): 123-137. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/203885> posjećeno 14.8.2022.
7. DZS - Državni zavod za statistiku (2022), *Žene i muškarci u Hrvatskoj 2022*. Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. online izdanje dostupno na: https://podaci.dzs.hr/media/04pff1do/women_and_man_2022.pdf posjećeno 14.8.2022.
8. Đuran, A., Koprivnjak, D., Maček, N. (2019), Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. *Communication Management Review*, 4 (1): 270-283. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/326261> posjećeno 20.7.2022.

9. Europska komisija (2018), Preporuka vijeća o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0024&from=BG> posjećeno 21.07.2022.
10. Gačić, M. (2010), Preporuka Europskog parlamenta i Savjeta od 18. prosinca 2006. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje (2006/962/EC). *Metodika: časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, 11 (20): 169-182. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/92192> posjećeno 21.7.2022.
11. Giddens, A. (2007), *Sociologija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
12. Gjud, M., Popčević, I. (2020), Digitalizacija nastave u školskom obrazovanju. *Polytechnic and design*, 8 (3): 154-162. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/372058> posjećeno 12.8.2022.
13. Groznik, B. (2021), Nastava uz pomoć platforme za učenje Kahoot. *Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 4 (6): 190-204. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/369905> posjećeno 13.8.2022.
14. Ilišin, V. (2003), Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 9 (2): 9-34. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/36721> posjećeno 13.8.2022.
15. Jerončić Tomić, I., Mulić, R., Milišić Jadrić, A. (2020), Utjecaj društvenih mreža na samopoštovanje i mentalno zdravlje mladih. *In Medias Res: časopis filozofije medija*, 9 (17): 2649-2654. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/354676> posjećeno 10.8.2022.
16. Jurčić, D. (2017), Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia*, 21 (1): 127-136. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/280344> posjećeno 21.8.2022.
17. Katavić, I., Milojević, D., Šimunković, M. (2018), Izazovi i perspektive online obrazovanja u Republici Hrvatskoj. *Obrazovanje za poduzetništvo*, 8 (1): 95-107. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/298486> posjećeno 25.8.2022.
18. Knezović, K., Maksimović, I. (2016), Manipulativna moć masovnih medija i etičke upitnosti njihova utjecaja na dijete. *Diacovensia*, 24 (4): 645-666. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/252717> posjećeno 12.8.2022.
19. Kučina Softić, S. (2020), *Digitalne kompetencije nastavnika za primjenu e-učenja u visokom obrazovanju*, (Disertacija). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu. posjećeno 12.7.2022.

20. Kušić, S. (2010), Online društvene mreže i društveno umrežavanje kod učenika osnovne škole: navike Facebook generacije. *Život i škola*, 56 (24): 103-125. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/94860> posjećeno 12.7.2022.
21. Labaš, D., Marinčić, P. (2018), Mediji kao sredstvo zabave u očima djece. *Medianali*, 12 (15): 1-32. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/288270> posjećeno 12.7.2022.
22. Lampropoulos, G., Siakas, K., Makkonen, P., Siakas, E (2021), A 10-year Longitudinal Study of Social Media Use in Education. *International Journal of Technology in Education (IJTE)*, 4 (3): 373-398. dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1311341.pdf> posjećeno 20.7.2022.
23. Livazović, G. (2012), Povezanost medija i rizičnih ponašanja adolescenata. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 20 (1): 1-22. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/126640> posjećeno 12.8.2022.
24. Maksimović, J., Osmanović, J., Mamutović, A. (2020), Kompetencije nastavnika za medijsko obrazovanje. *In Medias Res: Časopis filozofije medija*, 9(17): 2685-2707. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/244040> posjećeno 12.8.2022.
25. Maksimović, J., Stanisavljević Petrović, Z. (2014), Teorijsko-metodološka zasnovanost istraživanja utjecaja medija na adolescente. *In Medias Res: časopis filozofije medija*, 3 (4): 472-486. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/184716> posjećeno 14.8.2022.
26. Mandarić, V. (2012), Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih. *Bogoslovna smotra*, 82 (1): 131-149. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/117752> posjećeno 14.8.2022.
27. Marciuš Logožar, K. (2021), Nastava na daljinu (*online nastava*) usmjerena na učenika. *Napredak*, 162 (3-4): 345-369. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/388587> posjećeno 12.7.2022.
28. Matasić, I., Dumić, S. (2012), Multimedijске tehnologije u obrazovanju. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 18 (1): 143-151. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/127125> posjećeno 16.8.2022.
29. Matijević, M. Topolovčan, T., Rajić, V. (2017), Teacher Assessment Related to the Use of Digital Media and Constructivist Learning in Primary and Secondary Education. *Croatian Journal of Education*, 19 (2): 563-603. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/en/185486> posjećeno 14.8.2022.
30. Matijević, M., Topolovčan, T. (2017), *Multimedijaska didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.

31. Maurer, T. W., Longfield, J. (2015), Using Reading Guides and On-line Quizzes to Improve Reading Compliance and Quiz Scores. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 9 (1): 1-22. dostupno na: <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/ij-sotl/vol9/iss1/6/> posjećeno 14.8.2022.
32. Milas, G. (2009), *Istraživačke metode u psihologiji i drugim istraživačkim znanostima*. Zagreb: Naklada Slap.
33. Miliša, Z., Ćurko, B. (2010), Odgoj za kritičko mišljenje i medijska manipulacija. *MediAnali*, 4 (7): 57-72. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/84138> posjećeno 12.8.2022.
34. Miliša, Z., Tolić, M., Grbić, V. (2010), Pedagogijska analiza reklama u tiskanim medijima. *Acta Iadertina*, 7 (1): 39-57. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/280099> posjećeno 13.8.2022.
35. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, (2020), Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s COVID-19. Dostupno na: [https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202021-2022%20\(1\)_31%208.pdf](https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202021-2022%20(1)_31%208.pdf) posjećeno 20.8.2022.
36. Müller, M., Aleksa Varga, M. (2019), Digital Competences of Teacher and Associates at higher Educational Institutiona in the Republic of Croatia. *Informatologia*, 52 (1-2): 8-23. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/348624> posjećeno 19.8.2022.
37. Nadrljanski, M., Nadrljanski, Đ., Bilić, M. (2007), Digitalni mediji u obrazovanju. U: Seljan, S. i Stančić, H. (ur.), *1. međunarodna znanstvena konferencija "The Future of Information Sciences (INFuture2007) : Digital Information and Heritage" : zbornik radova*. Zagreb: Odsjek za informacijske znanosti, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 527-537. dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/379266> posjećeno 19.8.2022.
38. Opravž Ostreljč, L. (2020), Uporaba IKT-a u nastavi engleskog jezika. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 3 (4): 62-74. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/350833> posjećeno 15.8.2022.
39. Pahljina-Reinić, R., Rončević Zubković, B., Kolić-Vehovec, S. (2020), Digitalne kompetencije nastavnika i učenika. U: Kolić-Vehovec, S. (ur.), *Uvođenje suvremenih tehnologija u učenje i poučavanje: Istraživanje učinaka pilot-projekata e-Škole*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, 119-143. dostupno na: <https://www.unirepository.svkri.uniri.hr/islandora/object/ffri%3A2652/datastream/FILE0/view> posjećeno 15.8.2022.

40. Petz, B. (2004), *Osnovne statističke metode za nematematičare*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
41. Poljak, V. (1991), *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
42. Porobić, S., Mujić, S., Malkić, E., Dedić, M., Mujčević, K., Bečakčić, M., Hasanić, T., Tursunović, E., Rizvić, A. (2021), Samoprocjena nastavničkih kompetencija o upotrebi informaciono-komunikacijskih tehnologija u nastavnom procesu. *DHS- Društvene i humanističke studije: časopis Filozofskog fakulteta u Tuzli*, 3 (16): 505-520. dostupno na: <https://oaji.net/articles/2021/8977-1629042248.pdf> posjećeno 13.8.2022.
43. Pović, T., Veleglavac, K., Čarapina, M., Jaguš, T., Botički, I. (2015), Primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj. *Proceedings of the Carnet User Conference 2015 (CUC2015)*: Zagreb: Carnet. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/809522> posjećeno 16.8.2022.
44. Prensky, M. (2001), Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9 (5): 1-6. dostupno na: <https://marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> posjećeno 16.8.2022.
45. Rončević, A. (2008), Evaluacija uporabe multimedija u razrednoj nastavi. U: Plenković, M. (ur.), *Društvo i tehnologija 2008*, Zagreb: M-print. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/404726?rad=404726> posjećeno 19.8.2022.
46. Sertić, M. (2012), Primjena interaktivnih sadržaja u nastavi filozofije i logike. U: Čičin-Šain, M., Turčić Prstačić, I., Sluganović, I. (ur.), *Mipro proceedings 2012*, Rijeka: Hrvatska udruga za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju, elektroniku i mikroelektroniku, 1689-1694. dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/765201> posjećeno 21.8.2022.
47. Soleša, D. (2006), *Obrazovna tehnologija*. Sombor: Univerzitet u Novom Sadu.
48. Šmakić, K. (2016), Društvene mreže i mladi: utjecaj opcije „like“ na kreativno ponašanje mladih. *In Medias Res: časopis filozofije medija*, 5 (9): 1333-1338. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/251564> posjećeno 15.8.2022.
49. Valenta, A., Dumančić, M. (2019), Multimedijски e-udžbenici u primarnom obrazovanju. U: Dumančić, M., Homen Pavlin, M. (ur.), *Uloga i mogućnosti informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) u predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju te obrazovanju učitelja*, Zagreb: Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu, 72-82. dostupno na: <http://161.53.22.65/datoteka/1033387.STOO-Valenta-Dumancic.pdf> posjećeno 12.8.2022.

50. Vrkić Dimić, J. (2010), Razvoj paradigmi i modela uporabe računala u nastavi: od pomoći u poučavanju prema kreativnom i otvorenom kontekstu učenja. *Acta Iadertina*, 7 (1): 113-124. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/280106> posjećeno 12.9.2022.
51. Vrkić Dimić, J. (2011), Učenje kroz prizmu socijalnog konstruktivizma. *Acta Iadertina*, 8 (1): 77-90. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/280125> posjećeno 12.9.2022.
52. Vrkić Dimić, J. (2013), Kompetencije učenika i nastavnika za 21. stoljeće. *Acta Iadertina*, 10 (1): 49-60. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/280163> posjećeno 12.9.2022.
53. Vrkić Dimić, J. (2014), Suvremeni oblici pismenosti. *Školski vjesnik: časopis za pedagojsku teoriju i praksu*, 63(3): 381-394. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/200650> posjećeno 12.8.2022.
54. Vrkić Dimić, J., Vidov, S. (2019), e-dnevnik u školskoj praksi – mišljenje i iskustva nastavnika srednjih škola. *Acta Iadertina*, 16 (1): 31-58. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/328779> posjećeno 12.8.2022.
55. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero, G.S., Van Den Brande, G. (2016), *DigComp 2.0: The digital competence framework for citizens. Update Phase 1: The conceptual reference model*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bc52328b-294e-11e6-b616-01aa75ed71a1/language-en> posjećeno 25.7.2022.
56. Zgrabljic Rotar, N. (2016), Novi mediji digitalnog doba. U: Josić, Lj. (ur.), *Zbornik informacijskih tehnologija i mediji*, Zagreb: Biblioteka Informacijska tehnologija i mediji, 57-67. dostupno na: http://www.media-research.cro.net/files/file/Zbornik_INFORMACIJSKA_TEHNOLOGIJA_I_MEDIJI_2016final_web.pdf#page=59 posjećeno 25.7.2022.
57. Žuvić, M., Brečko, B., Krelja Kurelović, E., Galošević, D., Pintarić, N. (2016). *Okvir za digitalnu kompetenciju korisnika: Učitelja/nastavnika, stručnih suradnika, ravnatelja i administrativnog osoblja*. Zagreb: Hrvatska akademska i istraživačka mreža – CARNet. Dostupno na: https://pilot.e-skole.hr/wp-content/uploads/2016/12/OKVIR_digitalne_kompetencije-3.pdf posjećeno 12.8.2022.

Internetske stranice

1. URL 1: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27406> posjećeno 14.8.2022.
2. URL 2: <https://www.carnet.hr/usluga/udaljenoucenje/> posjećeno 14.8.2022.

3. URL 3: <https://www.carnet.hr/nove-skole-i-nove-funkcionalnosti-u-e-dnevniku/> posjećeno 12.9.2022.
4. URL 4: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0022&from=CS> posjećeno 12.9.2022.
5. URL 5: <https://www.azvo.hr/hr/pojmovnik/78-kompetencije> posjećeno 14.8.2022.

7. Popis grafova i tablica

Grafički prikaz 1. Korištenje pametnim mobilnim telefonom (postotci)	30
Grafički prikaz 2. Korištenje prijenosnog i stolnog računala (postotci).....	31
Grafički prikaz 3. Korisnost digitalnih kompetencija u provedbi odgojno-obrazovnog procesa (postotci)	31
Grafički prikaz 4. Samoprocjena digitalnih kompetencija nastavnika (postotci)	32
Grafički prikaz 5. Potreba za dodatnim usavršavanjem iz područja digitalnih kompetencija (postotci)	33
Grafički prikaz 6. Sudjelovanje na stručnim usavršavanjima iz područja digitalnih kompetencija (postotci)	33
Grafički prikaz 7. Oblik učenja koji najviše doprinosi usvajanju digitalnih kompetencija (postotci)	34
Grafički prikaz 8. Pridavanje važnosti različitim oblicima stjecanja digitalnih kompetencija (postotci)	36
Grafički prikaz 9. Slaganje s tvrdnjom o važnosti medija u organizaciji i provedbi odgojno-obrazovnog procesa (postotci)	37
Grafički prikaz 10. Slaganje s tvrdnjom o korisnost medijskih sadržaja u održavanju odgojno-obrazovnog procesa (postotci)	39
Grafički prikaz 11. Učestalost korištenja medijskih sadržaja u pripremi nastavnog sata (postotci)	41
Grafički prikaz 12. Važnost medijskih sadržaja u pripremi i organizaciji nastavne jedinice (postotci)	41
Grafički prikaz 13. Učestalost korištenja medija u provedbi nastavnog procesa (postotci).....	43
Grafički prikaz 14. Učestalost korištenja medijskih sadržaja u provedbi nastavnog procesa (postotci)	44
Grafički prikaz 15. Učestalost korištenja medijskih sadržaja s obzirom na spol ispitanika (postotci)	46
Grafički prikaz 16. Učestalost korištenja medijskih sadržaja s obzirom na dob ispitanika (postotci)	47
Grafički prikaz 17. Učestalost korištenja medijskih sadržaja s obzirom na vrstu škole (postotci)	47

Grafički prikaz 18. Učestalost korištenja medijskih sadržaja s obzirom na predmetno područje (postotci)	48
Grafički prikaz 19. Važnost pouzdanog izvora medijskog sadržaja (postotci)	52
Grafički prikaz 20. Sudjelovanje učenika u odabiru medijskog sadržaja za nastavni sat (postotci)	55
Grafički prikaz 21. Aktivnost učenika na satu ovisno o (NE)korištenju medijskih sadržaja (postotci)	58
Grafički prikaz 22. Razlika u ocjenama učenika (postotci)	59
Grafički prikaz 23. Daljnje korištenje medijskih sadržaja u nastavi (postotci)	60
Tablica 1. Distribucija ispitanika s obzirom na spol	26
Tablica 2. Distribucija ispitanika s obzirom na dob	26
Tablica 3. Distribucija ispitanika s obzirom na razinu obrazovne ustanove u kojoj poučavaju	27
Tablica 4. Distribucija ispitanika s obzirom na grupu predmeta koje poučavaju	27
Tablica 5. Distribucija ispitanika s obzirom na regiju u kojoj rade	28
Tablica 6. Korišteni medijski sadržaji u pripremi sata	42
Tablica 7. Korišteni mediji i medijski sadržaji	45
Tablica 8. Etape nastavnog sata i korištenje medijskih sadržaja	49
Tablica 9. Kriterij odabira medijskih sadržaja	51
Tablica 10. Kriteriji pri odabiru medijskih sadržaja	53
Tablica 11. Sadržaji koji se izbjegavaju	54
Tablica 12. Zainteresiranost učenika za nastavni sadržaj uz korištenje medijskih sadržaja	57

8. Prilozi

Prilog 1. Anketni upitnik za nastavnike

Iskustva nastavnika o kriterijima odabira i korištenja medijskih sadržaja u nastavi

Poštovani/e nastavnici/e,
pred Vama se nalazi anketni upitnik sastavljen u svrhu pisanja diplomskog rada na Odjelu za pedagogiju Sveučilišta u Zadru pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Jasmine Vrkić Dimić. Istraživanje se bavi iskustvima nastavnika o korištenju medijskog sadržaja u nastavnom procesu te kriterijima odabira istih za svrhovitu upotrebu u nastavi. Anketni upitnik se sastoji od četiri cjeline unutar kojih se ispituju samoprocjena digitalne kompetentnosti, korištenje medija i medijskih sadržaja u nastavnom procesu, kriteriji odabira medijskih sadržaja te korisnost medijskog sadržaja u nastavi.

Molim Vas da izdvojite nekoliko minuta i odgovorite na postavljena pitanja.

Sudjelovanje u ovom istraživanju u potpunosti je dobrovoljno i anonimno dok će se Vaši odgovori analizirati isključivo u svrhu izrade diplomskog rada.

Zahvaljujem se na suradnji i izdvojenom vremenu!

1. Osnovni demografski podaci

1. Spol

- a. Ženski
- b. Muški

2. Dob

- a. 21-30
- b. 31-40
- c. 41-50
- d. 51-60
- e. Više od 60

3. Grad iz kojeg dolazite

_____ (Upisati grad)

4. Škola u kojoj radite

- a. Osnovna škola
- b. Srednja škola
 - i. Strukovna

ii. Gimnazija

5. Koji predmet poučavate?

_____ (Upisati predmet)

2.Samoprocjena kompetentnosti za medijske sadržaje

Kroz sljedećih će se nekoliko pitanja nastojati ispitati samoprocjena nastavnika o kompetencijama za korištenje medijskih sadržaja u nastavnom procesu

1. Koristite li se mobilnim telefonom?
 - a. Da
 - b. Ponekad
 - c. Ne
 - d. Ne posjedujem mobilni telefon
2. Koristite li se prijenosnim računalom?
 - a. Da
 - b. Ponekad
 - c. Ne
 - d. Ne posjedujem prijenosno računalo
3. Koristite li se stolnim računalom?
 - a. Da
 - b. Ponekad
 - c. Ne
 - d. Ne posjedujem stolno računalo
4. Digitalne kompetencije su korisne u provedbi odgojno – obrazovnog procesa.
 - a. U potpunosti se slažem
 - b. Slažem se
 - c. Niti se slažem, niti se ne slažem
 - d. Ne slažem se
 - e. U potpunosti se ne slažem
5. Kako biste ocijenili svoje znanje iz područja digitalnih kompetencija za korištenje medijskih sadržaja u nastavi?
 - a. Izvrsno
 - b. Vrlo dobro
 - c. Dobro
 - d. Dovoljno

- e. Nedovoljno
6. Obzirom na trenutno znanje i vještine, smatrate li da Vam je potrebno usavršavanje iz područja digitalnih kompetencija i medijske pismenosti?
 - a. Da
 - b. Ne
 - c. Ne znam
 7. Koliko ste puta sudjelovali na stručnom usavršavanju iz područja digitalnih kompetencija za korištenje medijskih sadržaja u nastavi?
 - a. Više od 10 puta
 - b. 5 do 10 puta
 - c. Manje od 5 puta
 - d. Nikada
 8. Na temelju Vašeg iskustva, koliko su Vam važni formalni načini usvajanja digitalnih kompetencija (npr. u sklopu određenih kolegija za vrijeme studiranja)?
 - a. Jako su mi važni
 - b. Važni su mi
 - c. Niti su mi važni, niti mi nisu važni
 - d. Nisu mi važni
 - e. Uopće mi nisu važni
 9. Na temelju Vašeg iskustva, koliko Vam su važni neformalni načini usvajanja digitalnih kompetencija (npr. radionice, seminari, tečajevi)?
 - a. Jako su mi važni
 - b. Važni su mi
 - c. Niti su mi važni, niti mi nisu važni
 - d. Nisu mi važni
 - e. Uopće mi nisu važni
 10. Na temelju Vašeg iskustva, koliko su Vam važni informalni načini usvajanja digitalnih kompetencija (npr. kroz razgovor s kolegama ili samostalnim pretraživanjem)?
 - a. Jako su mi važni
 - b. Važni su mi
 - c. Niti su mi važni, niti mi nisu važni
 - d. Nisu mi važni
 - e. Uopće mi nisu važni

11. Na temelju Vašeg iskustva, koji oblik učenja Vam je najviše koristio u usvajanju digitalnih kompetencija?

- a. Formalni način
- b. Neformalni način
- c. Informalni način

12. Možete li obrazložiti svoj prethodni odgovor.

_____ (prostor za odgovor)

3. Korištenje medija i medijskih sadržaja u nastavnom procesu

13. Mediji su korisno pomagalo u osmišljavanju i provedbi odgojno – obrazovnog procesa.

- a. U potpunosti se slažem
- b. Slažem se
- c. Niti se slažem, niti se ne slažem
- d. Ne slažem se
- e. U potpunosti se ne slažem

14. Možete li obrazložiti svoj prethodni odgovor?

_____ (prostor za odgovor)

15. Medijski sadržaji su korisni za provođenje odgojno – obrazovnog procesa.

- a. U potpunosti se slažem
- b. Slažem se
- c. Niti se slažem, niti se ne slažem
- d. Ne slažem se
- e. U potpunosti se ne slažem

16. Možete li obrazložiti svoj prethodni odgovor?

_____ (prostor za odgovor)

17. Koristite li medije u provođenju nastavnog sata?

- a. Uvijek
- b. Često
- c. Ponekad
- d. Rijetko
- e. Nikad

18. Koje medije koristite u nastavnom procesu?

_____ (prostor za odgovor)

19. Koristite li medijske sadržaje u pripremi nastavnog sata?
- a. Uvijek
 - b. Često
 - c. Ponekad
 - d. Rijetko
 - e. Nikad
20. Koliko su Vam važni medijski sadržaji u pripremi i organizaciji nastavne jedinice?
- a. Vrlo su mi važni
 - b. Važni su mi
 - c. Niti su mi važi, niti su mi nevažni
 - d. Nisu mi važni
 - e. Uopće mi nisu važni

21. Koje medijske sadržaje koristite u pripremi nastavnog sata?

_____ (prostor za odgovor)

22. Koristite li medijske sadržaje u provođenju nastavnog sata?

- a. Uvijek
- b. Često
- c. Ponekad
- d. Rijetko
- e. Nikad

23. Koje medijske sadržaje koristite u nastavnom procesu?

_____ (prostor za odgovor)

24. U kojem kontekstu nastavnog sata koristite medije i medijske sadržaje i zašto?

_____ (prostor za odgovor)

4. Kriteriji odabira medijskog sadržaja za nastavni proces

25. Pri odabiru medijskog sadržaja za nastavni sat, na što posebno obraćate pažnju?

_____ (prostor za odgovor)

26. Što od navedenog smatrate najvažnijim kada birate medijski sadržaj za nastavni sat?

- a. Trajanje sadržaja
- b. Sadržaj je lako razumljiv učenicima
- c. Sadržaj mora biti na hrvatskom jeziku kako bi ga učenici lakše razumjeli

d. Ostalo:

27. Možete li obrazložiti svoj prethodni odgovor?

_____ (prostor za odgovor)

28. Pri odabiru medijskog sadržaja za nastavni sat važno mi je da je sadržaj iz pouzdanog izvora (npr. poznati autor)

- a. U potpunosti se slažem
- b. Slažem se
- c. Niti se slažem, niti se ne slažem
- d. Ne slažem se
- e. U potpunosti se ne slažem

29. Pri odabiru medijskog sadržaja za nastavni sat, kakve sadržaje najčešće izbjegavate i zašto?

_____ (prostor za odgovor)

30. Dopuštate li učenicima da sudjeluju u odabiru medijskog sadržaja za nastavni sat?

- a. Uvijek
- b. Često
- c. Ponekad
- d. Rijetko
- e. Nikad

31. Možete li obrazložiti svoj prethodni odgovor?

_____ (prostor za odgovor)

6. Korisnost medijskog sadržaja u nastavi

32. Jeste li primijetili promjenu u zainteresiranosti učenika za nastavni sadržaj kada se koriste medijski sadržaji? Kako učenici reagiraju?

_____ (prostor za odgovor)

33. Učenici su aktivniji na satovima kada se NE koriste medijski sadržaji.

- a. Da
- b. Ponekad
- c. Ne

34. Kakva je aktivnost učenika na nastavnim satovima kada se ne koriste medijski sadržaji?

_____ (prostor za odgovor)

35. Učenici su aktivniji na satovima kada se koriste medijski sadržaji.

- a. Da
- b. Ponekad
- c. Ne

36. Kakva je aktivnost učenika na nastavnim satovima kada se koriste medijski sadržaji?

_____ (prostor za odgovor)

37. Postoji li razlika u ocjenama učenika ako se uspoređuju ocjene vezane uz gradivo koje je potkrijepljeno medijskim sadržajima i ocjene iz gradiva poučavanog bez korištenja medijskih sadržaja?

- a. Da
- b. Ponekad
- c. Ne
- d. Ne mogu procijeniti

38. Kakve su ocjene učenika vezane uz gradivo koje nije bilo potkrijepljeno medijskim sadržajima?

_____ (prostor za odgovor)

39. Kakve su ocjene učenika vezane uz gradivo koje je bilo potkrijepljeno medijskim sadržajima?

_____ (prostor za odgovor)

40. Planirate li nastaviti koristiti medijske sadržaje u svom daljnjem radu u nastavi?

- a. Da
- b. Možda
- c. Ne
- d. Ne znam

9. Sažetak

Odabiri i korištenje medijskih sadržaja u nastavi – perspektive nastavnika

Digitalni mediji i medijski sadržaji čine sastavni dio svakodnevice suvremenog društva te su svoje mjesto pronašli i u odgojno-obrazovnom sustavu. Zbog svoje jednostavne primjene, predstavljaju zanimljive, nove i dinamične oblike poučavanja i učenja koji su u najvećoj mjeri usmjereni na učenika i njegove potrebe. Stoga je cilj ovog istraživanja dobiti uvid u iskustva nastavnika osnovnih i srednjih škola o korištenju medijskog sadržaja u osmišljavanju i provođenju nastavnog sata te o kriterijima odabira medijskog sadržaja za svrhovitu upotrebu u nastavi. U radu je korištena kvantitativna metodologija te je kreiran anketi upitnik koji se sastojao od 45 pitanja raspoređenih u 5 tematskih jedinica kojim se nastojalo dobiti odgovore na postavljena istraživačka pitanja. U istraživanju je sudjelovalo 105 nastavnika hrvatskih škola. Dobiveni nalazi upućuju na to kako sve veći broj nastavnika integrira medije i medijske sadržaje u pripremu i provođenje nastavnog sata dok su najčešće korišteni audiovizualni medijski sadržaji poput filmova (dokumentarnih ili igranih) i kraćih videolekcija. Medijski se sadržaji najčešće koriste u uvodnom dijelu sata kao priprema i motivacija učenika za rad, no isto tako, velik broj ispitanih nastavnika medije i medijske sadržaje koristi kao drugačiji i zanimljiviji način obrade novih nastavnih sadržaja. Pri biranju medijskih sadržaja, nastavnici veliku pažnju posvećuju razumljivosti i primjerenosti sadržaja uzrastu učenika, ali i njegovoj relevantnosti za nastavnu temu. Posebno se naglašava kako korištenje medija i medijskih sadržaja izaziva pozitivne reakcije kod učenika te njihovu povećanu aktivnost na satu.

Ključne riječi: nastava, digitalni mediji, medijski sadržaji, digitalne kompetencije

10. Summary

Selection and Use of Media Content in Education - Teachers' Perspectives

Digital media and media content are an integral part of everyday life in modern society, and they have also found their place in the system of education. Due to their simple application, they represent interesting, new and dynamic forms of teaching and learning that are mostly focused on the student and his needs. Therefore, the goal of this paper is to gain insight into the experiences of primary and secondary school teachers on the use of media content in the design and delivery of lessons and on the criteria for selecting media content for purposeful use in teaching. Quantitative methodology was used in the work, and a questionnaire was created for the survey, which consisted of 45 questions distributed in 5 thematic units, with which answers to the research questions were obtained. 105 Croatian school teachers participated in the research. The findings show that an increasing number of teachers integrate media and media content into the preparation and delivery of lessons, while audiovisual media content such as films (documentary or drama) and short video lessons are most often used. Media content is most often used in the introductory part of the lesson as preparation and motivation of students for work, but also, a large number of research participants use media and media content as a different and more interesting way of teaching new content. When choosing media content, teachers pay great attention to the comprehensibility and appropriateness of the content to the age of the students and its connection with the teaching topic. It is especially emphasized that the use of media and media content causes positive reactions of students and their increased activity in class.

Key Words: teaching, digital media, media contents, digital competences